

ZOO
LIBEREC

ARCHA

DIVIZNA

LIDOVÉ
SADY

ZOOLOGICKÁ ZAHRADA LIBEREC
PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE

VÝROČNÍ ZPRÁVA
THE ANNUAL REPORT

2017

Zoologická zahrada Liberec

Zoologická zahrada Liberec, příspěvková organizace
Lidové sady 425/1
460 01 Liberec, Česká republika

Statutární orgán: MVDr. David Nejedlo – ředitel (Director)

IČ: 00079651
DIČ: CZ00079651

Telefon: +420 482 710 616-7 / +420 482 710 438
E-mail: info@zooliberec.cz
Web: www.zooliberec.cz
www.facebook.com/zooliberec

Zřizovatel: Statutární město Liberec

^ **Liberec**

Zoologická zahrada Liberec je členem

Levhart čínský, foto: J. Mikoláš

Obsah

Zoo Liberec – údaje	1
Slovo ředitele.....	4
A word from the director	6
Personální obsazení Zoo Liberec, p. o.	9
Z činnosti Dozorčí rady zřizovatele Zoo Liberec, p. o.	10
Zoologický úsek a chovatelská činnost	11
Zoological department and breeding activities	17
Veterinární činnost	25
Projekty Zoo Liberec ve světě	30
Stavy zvířat 2017	37
Statistika zvířat v záchranných a ochranných programech	38
Marketing	56
Návštěvnost za rok 2017.....	59
Ekonomická data za rok 2017	60
Dárci a sponzoři	68
Technické oddělení, údržba a rozvoj.....	72
Restaurace Formanka	78
Výroční zpráva Centra pro zvířata v nouzi ARCHA	80
Výroční zpráva SEV DIVIZNA	88
Výroční zpráva KSC Lidové sady.....	96
Partneři Zoo Liberec	102

Zoologická zahrada Liberec se pomalu blíží ke svému miléniu, oslavám 100 let od svého založení v roce 1919. Blíží se k němu již nejen samotná zoologická zahrada, ale přispět k těmto významným kulatým narozeninám se chystají i další střediska, která Zoo Liberec zastřešuje. Jsou jimi Městské středisko ekologické výchovy při Zoo Liberec – DIVIZNA, Centrum pro zvířata v nouzi při Zoo Liberec – ARCHA a Kulturní a společenské centrum při Zoo Liberec – LIDOVÉ SADY.

Z pohledu organizace se o roku 2017 dá říci, že to bylo období, ve kterém se nám dařilo lépe než v předchozích letech a to nejen po stránce finanční.

V roce 2017 se zlepšila celková ekonomika a s ní i zvýšené příjmy z veřejných rozpočtů, které se promítly i do zlepšení financování městských organizací. Velmi nám pomohlo, že byl v rozpočtu 2017 zvýšen příspěvek zřizovatele na provoz o 5 milionů a snížen odvod příspěvku na odpisy tak, že jsme mohli nejen úspěšně zrealizovat část nezbytně nutných oprav, ale začít i po dlouhé době připravovat a realizovat investiční akce.

Úlohou moderních zoologických zahrad je chránit zvířata jejich chovem v lidské péči (ochrana ex-situ), přispět k zachování přírodního bohatství v zemích, odkud námi chovaná zvířata pocházejí (ochrana in-situ), vzdělávat veřejnost v otázkách spojených s ochranou přírody, se zvláštěním zřetelem na zvířecí druhy a jejich biotopy a v neposlední řadě se nestydíme za to, že jednou z našich úloh je také bavit své návštěvníky a umožnit jim oddech a relaxaci v přívětivém prostředí svého areálu.

Celoroční snaha o komunikaci s návštěvníky, odbornou i laickou veřejností, úsilí o zajímavé novinky v oblasti chovu zvířat a vylepšování úrovně již tradičních aktivit přivedlo do celé Zoo Liberec celkem 433 087 osob, do samotné zoologické zahrady přišlo pak 355 336 návštěvníků. V průběhu roku proběhla řada akcí, které naše střediska zorganizovala ve spolupráci s marketingovým oddělením, pro odbornou veřejnost i neorganizované zájemce, např. ZooObjektiv (pravidelná měsíční setkávání se zoology), již tradiční ZooRiskuj pro školy, zážitkové programy Ošetřovatelem v Zoo (účast 229 osob, nárůst oproti roku 2016 o 60 %), krajská konference o ekologické výchově M.R.K.E.V., výtvarná soutěž k Mezinárodnímu dni zvířat a další. Tyto aktivity byly doplněny firemními teambuildingy, komentovanými prohlídkami, školeními atd.

Od 26. do 29. ledna 2017 proběhla v naší organizaci významná akce pro odbornou i laickou veřejnost, 9. Mezinárodní výživářská konference EAZA (Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií), které se zúčastnilo více než 130 odborníků z téměř 30 zemí.

Kulturní a společenské centrum Lidové sady v průběhu roku 2017 uspořádalo celkem 443 pořadů a akcí pro 56 154 návštěvníků. Mimo areál Lidových sadů pak 9 pořadů projektu Lidové sady dětem pro 589 návštěvníků. Areál Dětského koutku navštívilo za 147 provozních dnů 14 417 návštěvníků a vyhlídkovou věž 783 návštěvníků. Taneční kurzy absolvovalo 212 osob a hudební kurzy 301 žáků.

V Městském středisku ekologické výchovy při Zoo Liberec – DIVIZNA proběhlo 352 programů, kterých se zúčastnilo 7 365 dětí, 66 % se uskutečnilo v terénu. Celkem bylo odučeno 822 hodin. 18 vzdělávacích akcí bylo uspořádáno pro pedagogické pracovníky, studenty pedagogických fakult, pracovníky školských zařízení a středisek ekologické výchovy, vedoucí zájmových kroužků i další zájemce z řad veřejnosti. Z těchto 16 akcí bylo 12 odborných seminářů, 2 tvořivé dílny, 1 konference a 1 odborná přednáška. Celkem absolvovalo realizované akce 378 účastníků. V rámci projektu Vzdělávání zoopedagogů bylo zrealizováno 7 metodických seminářů pro pedagogy a 3 nové vzdělávací programy. Vyvrcholem projektu byla podzimní konference Zvířata v ohrožení. V prosinci 2017 byl tento projekt, po 3 letech trvání, ukončen vyhodnocením zpětných vazeb od 15 spolupracujících zoologických zahrad.

V rámci hlavní činnosti útulku Centra pro zvířata v nouzi ARCHA, tj. odchyt zvířat na území města Liberce a některých dalších obcí, péče o ně a navrácení zpět majiteli, nebo předání do náhradní péče, byla

poskytnuta péče 491 psům a 304 kočkám. Bylo uskutečněno 555 výjezdů k odchytům zvířat nebo likvidaci kadáverů. V záchranné stanici pro volně žijící živočichy bylo přijato 1 079 zvířat 97 druhů. 51 % volně žijících zvířat se podařilo vrátit zpět do volné přírody. V průběhu roku se uskutečnilo 384 výjezdů k odchytům (bez záchranných transferů). V rámci záchranného transferu jsme dále přenesli 1 113 obojživelníků. V rámci ekologické výchovy byly zrealizovány výukové programy, které navštívilo 506 žáků a 40 učitelů.

Závěrem bych rád poděkoval všem, kteří nám i po celý rok 2017 zachovali přízeň a podporu. Můj dík patří především zřizovateli, Statutárnímu městu Liberec, Libereckému kraji, Ministerstvu životního prostředí ČR, našim významným partnerům a mnoha dalším institucím, společnostem i jednotlivcům, kteří nás podpořili myšlenkově, materiálně i finančně.

Mé osobní poděkování patří všem kolegům ze zoo a dobrovolníkům, kteří nám pomáhají. Především oni se zasloužili o vše dobré, co bylo pro zvířata a lidi v roce 2017 vykonáno!

Všem Vám patří můj dík!

MVDr. David Nejedlo
nehumánní lékař a první úředník zoo

A word of the director

Liberec Zoological Garden is slowly approaching its centennial jubilee, celebrating the 100th anniversary of its foundation in 1919. This notable anniversary will be commemorated not only by the zoological garden itself, but also by the other centres supported by Liberec Zoo. They are the Municipal Environmental Education Centre DIVIZNA affiliated with Liberec Zoo, the Animals in Distress Rescue Centre ARCHA at Liberec Zoo, and the Cultural and Social Centre LIDOVÉ SADY at Liberec Zoo.

From the point of view of the organization, one can say about the year 2017 that it was a year, when we did better than in the previous years, not only from the financial point of view.

The year 2017 showed an improvement in the overall economic situation, accompanied by an increase in revenues from public budgets, which reflected in the improved financing of municipal organizations. We received considerable help from the founder that increased its contributions to in the 2017 budget by CZK 5 million, and reduced our contribution to the depreciation allowance, so we were able to not only successfully complete part of the necessary repairs, but also prepare and implement investments after a long time.

The task of modern zoological gardens is to protect animals by breeding them in human care (ex situ protection), to help preserve the natural wealth in the countries where the animals come from (in situ protection), to educate the public on the issues related to environmental protection, with a special focus on animal species and their habitats, and last but not least, we are not ashamed to say that one of our tasks is also to entertain our visitors, and allow them to rest and relax in a welcoming environment of the zoo grounds.

Our year-long endeavour to communicate with visitors, the professional and general public, effort to breed new, interesting animal species, and improve the level of our traditional activities brought in a total of 433,087 people to the whole area of Liberec Zoo, and 355,336 visitors came to the zoo itself.

During the year, our centres organized a lot of events in cooperation with the marketing department for the professional public and non-organized people, such as ZooObjektiv (regular monthly meetings with zoologists), the traditional ZooRiskuj competition for schools, experiential programmes Working as a Zoo Attendant in the Zoo (229 participants, which is a 60% increase compared to 2016), the regional conference on environmental education M.R.K.E.V, the art competition for the International Animal Day and others. These activities were accompanied by corporate teambuilding events, commented guided tours, trainings etc.

From January 26th – 29th, 2017, an important event for the professional and non-professional public was held in our organization, the 9th European Zoo Nutrition Conference EAZA (the European Association of Zoos and Aquaria), which was attended by more than 130 experts from nearly 30 countries.

In 2017, the Cultural and Social Centre Lidové Sady organized a total of 443 programmes and events attended by 56,154 visitors. Outside the Lidové Sady area, 9 programmes were organized within the framework of the project Lidové sady for Children, which attracted 589 visitors. The children's corner area brought in 14,417 visitors, and the lookout

tower was visited by 783 people. Our dance courses were attended by 212 people, and music courses by 301 students.

The Municipal Centre of Environmental Education DIVIZNA at Liberec ZOO organized 352 programmes attended by 7,365 children, 66% of the programmes were held outside the zoo grounds. 822 lessons were taught in total. 16 educational events were organized for teachers, students of pedagogical faculties, staff of school facilities and environmental education centres, leaders of interest groups and other interested public. Of these 16 events, there were 12 specialist seminars, 2 creative workshops, 1 conference and 1 lecture. These events were attended by 378 people in total. 7 methodological seminars for teachers, 3 new educational programmes were organized within the framework of the zoology teacher training programme. The culmination of the project was the autumn conference Animals at Risk. In December 2017, this project, after 3 years, was completed by evaluating feedback from 15 collaborating zoos.

Within the framework of the main activity of the Animals in Distress Rescue Centre ARCHA, i.e. catching animals in the territory of Liberec and some other municipalities, animal care and returning to the owner, or handing over for surrogate care, 491 dogs and 304 cats were reared. Our services were requested 555 times to capture animals or destroy cadavers. The wildlife rescue centre received 1,097 animals of 97 species. 51% of wild animals were returned to the wild. During the year, we were called 384 times to capture animals (without rescue transfers). As part of the rescue transfer service, we transferred 1,113 amphibians. Within the framework of the environmental education

programme, training programmes were carried out, attended by 506 pupils and 40 teachers.

Finally, I would like to thank all who have maintained favour and support throughout the year 2017. I would like to express my thanks primarily to the founder, the Statutory City of Liberec, the Liberec Region, the Ministry of the Environment of the Czech Republic, our important partners and many other institutions, companies and individuals who have supported us mentally, materially and financially.

I owe my personal thanks to all the zoo colleagues and volunteers who help us. It is they who deserve credit for all the good that was done for the animals and humans in 2017!

Thank you all very much!

MVDr. David Nejedlo
Nonhuman doctor and first zoo official

Zaměstnanci Zoo Liberec, foto V. Rychlý

Seznam zaměstnanců Zoo Liberec k 31.12.2017

Ředitel organizace

MVDr. Nejedlo David

Zoologické oddělení

Ambrožová Jitka, Aschenbrenner Václav, Baranovský Milan, Bareš Aleš, Ing. Bolechová Petra, Ph.D., Delišová Lenka, Bc. Doležalová Marta, Drápalíková Soňa, Gürtlerová Nikola, Hamerník Tomáš, Ing. Hanel Jan, Mgr. Hnidová Petra, Honc Petr, Jakubička Milan, Jaroš Michal, Kestler Karel, Korábová Veronika, Koubovský Pavel, Krejčí Michal, Krejčová Kateřina, Kyselová Šárka, Malá Regina (MD), Ing. Melichar Lubomír, Moravec Bianca Annette, Netrefová Andrea, MSc. Ouhel Tomáš, Passianová Pavla, Požárský Vlastimil, Rejlek Jan, Salaba Miroslav, Slavík Martin, Slavíková Nataša (MD), Stecová Anežka, Šimoníková Šárka, Škorňa Pavel, Šlechto-
vá Stanislava, Vlčková Dagmar, Žďánský Tomáš

SEV DIVIZNA

Dědková Lenka, Ing. Havle Leoš, Hegrová Lucie, RNDr. Hudcová Alice (MD), Kačírková Petra, Ing. Kočí Aleš, Bc. Krupová Jana, Nováková Miroslava, dipl.ek., Mgr. Pecinová Kateřina, Mgr. Stáňová Jolana, Šafaříková Zuzana, Ing. Štajnerová Eva, Voháňková Marcela

Centrum pro zvířata v nouzi – ARCHA

Mgr. Čáповá Lenka, Gavorová Markéta, Mušutová Martina, Nováková Romana, Podolská Martina, Štěpančíčová Martina, Volková Hana, Ing. Hancvenclová Ivana, Bc. Němečková Petra

Lidové sady

Cvejnová Zdeňka, Ing. Damová Radmila, Diviš Pavel, Dolní Miroslava, Haase Martin, Hořejší Zdeňka, Janů Ivana, Jiřík Josef, Kadlec Michal, Kosař Václav, Bc. Neumanová Nikola, Novotný Karel, Sedloňová Klára, DiS., Stand Radek, Šrámek Josef, Štrynclová Vladimíra, Štrynclová Vlasta, Bc. Toman Michal, Valešová Zdeňka, Vírová Iveta, Vostřák Petr

Služby zákazníkům

Harničárová Marie, Maryšková Lucie (MD), Máček Petr, Maršálek Jiří, Pražák Jiří, Pražáková Ludmila, Semančíková Iva

Formanka

Baldová Kateřina, Brezinská Jana, Havrdová Pavlína, Masopustová Alžběta, Matoušová Jana, Mullerová Martina, Pimek Daniel, Radošinský Martin, Šimková Pavla, Šiškinová Olga, Vondrák Michael

Marketing

Bc. Baláková Klára, Ing. Dostálová Marta, Lieskovská Petra, Neradová Věra, MgA.Bc. Tesařová Barbara, Ing. Tesařová Lenka (MD)

Technické oddělení

Brodský Světoslav, Brožek Miroslav, Ing. René Andy Brzobohatý, Bursa Jiří, Dolejší Tomáš, Fouque Petr, Hembera Karel, Chromý Miroslav, Kočí Antonín, Kolouchová Miluše, Litera Radoslav, Lubij Zdeněk, Miřejovský Stanislav, Nejedlý Tomáš, Nekolová Radmila, Novák Milan, Pěček Pavel, Pelant Jaroslav, Süsser Libor, Ing. Špringl Radim, Štulíková Karla, Šulc Martin, Zeman Roman

Správa

Burešová Alena, Čukanová Adéla, Dostálová Ivana, Havlanová Věra, Holečková Andrea, Hřebenová Hana, Kuropatová Veronika, Smutná Petra, Mgr. Sobotková Dana, Ing. Štillerová Karolína, Zajdová Romana

Informace o činnosti Dozorčí rady Zoo Liberec

Informace o činnosti Dozorčí rady Zoo Liberec

V roce 2017 pracovala Dozorčí rada Zoo Liberec ve složení:

Vít Kyzlink – předseda

Pavel Felgr

Mgr. Jaroslav Havelka

Jiří Löffelmann

Mgr. Jiří Šolc

Na svých pěti schůzkách členové dozorčí rady postupně projednávali jak koncepční záležitosti, jako je provozní rozpočet, investiční strategie, kapacita parkovacích ploch v okolí zoo, stejně tak i aktuální klíčové otázky denního provozu organizace.

Zoologické oddělení – report

Výčet událostí na zoologickém oddělení byl v sedmáctém roce nového milénia více než pestrý. K tradičním odchovům i úhynům a pravidelně zmiňovaným přesunům zvířat z/do jiných zařízení přibýly tentokrát i záležitosti odlišného charakteru a nebylo jich zrovna málo. Kvůli lepší orientaci tedy pro tento rok opouštím model souhrnného zpravodajství a pokusím se zmíněné milníky poskládat chronologicky.

Leden

Hned úvodní měsíc roku byl na události nezvykle bohatý. Prvními mláďaty narozenými, resp. vylíhými na zoologickém úseku byli pelikáni bílí (*Pelecanus onocrotalus*) těsně následovaní surikatami (*Suricata suricatta*). Mimochodem, pro osmiletou surikatí samici Pinkie se jednalo o vrh č. 13 a poslední ze tří narozených samiček byla jejím 55. mláďetem!

V půlce měsíce porodila samice žirafy Rothschildovy (*Giraffa camelopardalis rothschildi*) Twiga, její dcera Malawi je 45. žirafou narozenou v Liberci od počátku chovu v roce 1985.

Zásadním počinem, který výrazně překročil svým významem hranice naší republiky, bylo uspořádání 9th European Zoo Nutrition Conference, tedy výživářské konference pod záštitou EAZA. Pouhý fakt, že pořadatelství bylo svěřeno Zoo Liberec, kdy samotný proces výběru podléhá velmi přísným selektivním kritériím a předchází mu dlouhá řada administrativních kroků a náležitostí, je pro naši zahradu a celý region velkým vyznamenáním. Pro pořadatelství byla poprvé vybrána zoo ze střední a východní Evropy a dle reakcí více než 200 účastníků z celého světa byla celá akce hodnocena velmi kladně a všem těm, kteří se na jejím hladkém průběhu podíleli, patří velký dík.

V půlce ledna se začal fakticky naplňovat náš plán o rozmnožení lvů berberských (*Panthera leo leo*) v Liberci, tedy alespoň jeho první fáze.

Samec Basty byl transportován do Zoo du bois d'Attilly ve Francii a ještě téhož dne jej v expozici vystřídala importovaná samice Shani, původem taktéž z Francie – v jejím případě ze Zoo Paris. Její aklimatizace probíhala po několik dalších měsíců, aby nakonec byla úspěšně spojena s rezidentním samcem Terryem. Nejbližší budoucnost prokáže, jak úspěšné by realizované spojení mohlo být.

V závěru téhož měsíce se v expozici objevil velmi vzácný a žádaný přírůstek. Samice muntžaka chocholatého (*Elaphodus cephalophus michianus*) přivezená z německého Heidelbergu rozšířila databázi chovaných druhů o další položku, a to opravdu unikátní. V zahradách UCSZOO tento jelínek dosud k vidění nebyl, celkový počet chovaných jedinců v ostatních zoo se pohybuje kolem dvaceti a čekatelský seznam je aktuálně velmi dlouhý. V následujícím období by samice měla být na doporučení koordinátora chovu dopárována vhodným samcem.

V lednu se také objevily první zprávy o šíření ptačí chřipky v českých chovech, ta nás měla trápit několik dalších dlouhých týdnů.

Únor

Na základě nařízení KVS jsme byli nuceni přestěhovat většinu volně chovaných ptáků do zastřešených voliér nebo improvizovaného vnitřního ustájení. Fenomén ptačí chřipky nás sužoval celý měsíc, byli jsme první zoologickou zahradou s pozitivním testem u dvou ptáků, naštěstí se v nařízeném karanténním režimu žádný další případ, přes opakované testování, neobjevil, takže po centrálním zrušení výjimečných opatření a vyžádané izolaci mohli být všichni ptáci organizováni zpět v standardním režimu. V únoru se nám také zdařil jeden prvoodchov – u balijské žlutohlavé formy krajty mřížkované (*Python reticulatus*) se vylíhla tři životaschopná mláďata.

Kozá šrouborohá, foto: L. Melichar

Březen

V prvním jarním měsíci se začala rozjíždět naplno i chovná sezóna. Porodily tři samice takina čínského (*Budorcas bedfordi*), historicky třetího hříběte se dočkala skupinka zeber bezhřívých (*Equus quagga borensis*). Významným místním prvoodchovem se blýsklo stádečko v přírodě ohrožených sambarů skvrnitých (*Rusa alfredi*). Sameček se měl od porodu čile k světu a v dalších měsících se stal, byť krátkodobě, pevnou součástí chovné skupiny. V následujícím období by měl být přesunut na doporučení koordinátora programu k chovným účelům do jiného zařízení.

K zajímavým březnovým událostem patří rovněž zapůjčení páru kočkodanů Dianiných (*Cercopithecus diana*) ze Zoo Ostrava, a to nejen pro zpestření naší kolekce opic, ale také s výhledem na možnou reprodukci a dále například odjezd odchované samičky pandy červené (*Ailurus fulgens fulgens*) do dánského Aalborgu.

Duben

V dubnu jsme zaznamenali celou řadu přírůstků. Rozmnožili se buvolci běločelí (*Damaliscus phillipsi*), nyaly nížinné (*Nyala angasii*), antilopa koňská (*Hippotragus equinus*), kosmani zakrslí (*Callithrix pygmaea*) a na úseku dravých ptáků potom orli bělohlaví (*Haliaeetus leucocephalus*) a východní (*Haliaeetus pelagicus*). Odchované mládě orlosupa bradatého (*Gypaetus barbatus*) bylo odvezeno do chovatelského centra Haringsee k dalšímu uplatnění v rámci managementu koordinovaného centrálně touto rakouskou institucí. Právě zde se rozhoduje o tom, zda bude mladý orlosup zařazen do chovného ex-situ programu s výhledem na další rozšiřování populace na jihu Evropy prostřednictvím jím odchovaných potomků, či zda se zúčastní přímo reintrodukčního programu v jehož rámci bude vypuštěn v alpských či pyrenejských masivech.

Květen

Květen byl, jako ostatně každoročně, bohatý na novorozená mláďata v kolekcích. Rozšířila se tak mimo jiné skupinka buvolců běločelých (*Damaliscus phillipsi*), hned čtyři mláďata jsme zaznamenali u extrémně vzácných urialů bucharských (*Ovis bochariensis*). Stejně jako celá populace i naše stádečko je pod silným inbredním tlakem, což se bohužel negativně projevuje i na životaschopnosti jehňat. Dvě z nich uhynula krátce po porodu, další potom v následujících týdnech. I tak je odchovaná samička chovatelsky pozoruhodným úspěchem.

U oslů somálských (*Equus africanus somaliensis*) jsme po dlouhých 11 letech a neuvěřitelných 13 hřebečcích v řadě konečně mohli do databázi v kolonce „pohlaví“ uvést vytoužené „F“. Poslední klisna se v místním stádu narodila v květnu roku 2006, do chovu se ve zmíněném mezidobí zapojili tři hřebci a sedm klisen v různých kombinacích a přesto jsme další kobytku odchovali až letos.

Podobně zajímavý příběh se pojí i ke klisně zebry bezhrřívé (*Equus quagga borensis*) Hesje, která do Liberce doputovala z polské Wrocławu už v roce 2006. Své první hříbě porodila až ve věku téměř 12 let, což je chovatelský unikát.

Na úseku dravých ptáků se taktéž nekonečně dlouho čekalo na úspěšný chovný počín páru středoasijského poddruhu orlů skalních (*Aquila chrysaetos daphanea*), v tomto směru se zadařilo taktéž až v letošní sezoně. Z ostravské zoo bylo přivezeno mládě supa hnědého (*Aegypius monachus*) a posléze rozkrmeno a odchováno místním párem. Velmi raritním bylo potom vylihnutí i následný úspěšný odchov orla nejmenšího (*Aquila pennata*), což se ve středoevropském regionu podařilo vůbec poprvé.

Dalším z přírůstků, který za sebou mají jistý zvláštní příběh, byl porod

samice rysa ostrovida karpatského poddruhu (*Lynx lynx carpathicus*). Samice Dara dovezená v srpnu roku 2005 z bernské záchranné stanice, kam byla umístěna spolu s jedním sourozencem jakožto osiřelé mládě, porodila hned úvodní červnový den dvě mláďata poté, co předchozí čtyři sezony vůbec nebyla schopná zabřežnout a tu letošní byla se samcem spojena v podstatě jen z prostorových důvodů bez ambice další reprodukce. Ve čtrnácti letech nejenže porod bez potíží zvládla, ale o mláďata se poté vzorně starala až do jejich odstavu.

Ze zajímavých transportů stojí za zaznamenání odsun dvou samců takina čínského (*Budorcas bedfordi*) do Zoo Wrocław, taktéž dvou samců nahura modrého (*Pseudois nayaur*) do maďarské Miskolce či třech samců toka Deckenova (*Tokus deckeni*) do Ölands Djurparku ve Švédsku. Naopak opačným směrem putovala samice tamarína pinčího (*Saguinus oedipus*), ze Dvora Králové potom mládě hadilova písaře (*Sagittarius serpentarius*), který se v Liberci objevil vůbec poprvé, stejně jako pár morčat bolivijských (*Galea monasteriensis*) z jihlavské zahrady. Velmi významným počinem bylo také dopárování samice jeřába černokrkého (*Grus nigricollis*) samcem z Tierparku Berlin. Tento taxon se v kolekcích zoologických zahrad v Evropě vyskytuje jen velmi vzácně.

Červen

Nejzajímavější a zároveň nejkurióznější červnovou událostí na zooúseku liberecké zahrady byl bezesporu úspěšný pokus o podložení mláděte hadilova písaře (*Sagittarius serpentarius*) pod náhradní rodiče – pár orlů bělohlavých (*Haliaeetus leucocephalus*). Ač mnozí odborníci skepticky pokyvovali hlavou, ukázalo se, že zvolená metoda fungovat může, mladý pták dobře prospíval a utěšeně rostl, žádné závažnější komplikace se v průběhu celého odchovu neobjevily.

Významným mementem bylo ukončení chovu pižmoně grónského (*Ovibos moschatus wardi*). K tomuto nepříjemnému rozhodnutí jsme dospěli po dlouhém uvažování, analýzách a hlavně opakovaných neúspěšných pokusech o získání kvalitního chovného materiálu. Pižmoni se v Liberci vyskytli už v roce 1989 a do letošního roku, tzn. za téměř 28 let chovu se povedlo do věku, kdy je mládě schopné převozu, odchovat pouhých tři! Na základě těchto skutečností jsme se rozhodli chov s definitivní platností ukončit. Samec putoval na deponaci do Zoo Olomouc, samice do Zooparku Chomutov.

Novorozená mláďata jsme v těchto týdnech evidovali u kozorožců dagestánských (*Capra cylindricornis*), antilop koňských (*Hippotragus equinus*), rozmnožili se také například holubi nikobarští (*Caloenas nicobarica*). Nejvýznamnějším byl ale prvoodchov čimanga horského (*Phalcooboenus megalopterus*) cennější o skutečnost, že byl realizován přirozeně pod rodičovským párem.

Celá skupina orlů byla dovezena z CITES záchranného centra z Belgie. Naše, už tak evropsky i světově významná kolekce dravců, se tím rozrostla o další taxony: orlíka krátkoprstého (*Circaetus gallicus*), jinde nechovaného orla Wahlbergova (*Hieraaetus wahlbergi*), doplněna byla také místní skupina orlů jestřábích (*Aquila fasciata*).

Z dalších přesunů je možné zmínit odvoz klisny zebry bezhřívě (*Equus quagga borensis*) do Peak Wildlife Parku na Britských ostrovech, přemístění submisivního a sociálně vyloučeného samce lemura tmavého (*Eulemur macaco macaco*) do Zoo Ostrava, naopak k nám jsme dovezli trio pelikánů skvrnozobých (*Pelecanus philippensis*) ze Zoo Dvůr Králové.

Červenec

Červenec byl na významné události chudší, přece jenom, okurková

sezona se často nevyhne ani zoologickým zahradám. Rozhodně se ale nedá říct, že by nebylo o čem reportovat.

Pětiletá samice žirafy Rothschildovy (*Giraffa camelopardalis rothschildi*) Imara, dovezená v předchozím roce z maďarské metropolitní zoo, porodila své první mládě. Všechny nástrahy rodičovské péče zvládla bez komplikací a nevelkého samečka odchovala.

Porody jsme dále evidovali u zebry Chapmanovy (*Equus quagga chapmani*), paviána pláštíkoveho (*Papio hamadryas*) či vikuni (*Vicugna vicugna*).

V polovině měsíce se nám podařilo získat samce mravenečníka velkého (*Myrmecophaga tridactyla*) ze Sosto Zoo v Maďarsku. Stal se prvním zástupcem tohoto druhu chovaným pod Ještědem, vbrzku by měl být, na doporučení koordinátora, dopárován vhodnou samicí.

Srpen

Srpen se svým charakterem v provozu podobal předchozímu měsíci, jen tu a tam byl přerušovaný zaznamenáním hodnou skutečností. V nevykykle pozdním termínu porodilo několik samic náležejících do skupiny horských kopytníků. Stáda se tak rozrostla o samečka kozy šrouborohé (*Capra falconeri heptneri*) a nahura modrého (*Pseudois nayaur*). U těchto sezónně se rozmnožujících taxonů sehrála patrně klíčovou roli i posunu reprodukce změna v sociálním uspořádání skupin po dovezení mladých, dosud nezkušených plemenných samců a jejich neúspěšná kompetice s rezidentními samci po vasektomii.

Další porod byl k vidění u vikuní (*Vicugna vicugna*), sedmiletá samice porodila v průběhu otvírací doby zahrady a zprostředkovala tak velmi netradiční zážitek mnohému návštěvníkovi.

Na sklonku měsíce jsme po několikátýdenní rekonstrukci expozice vy-

užívané dříve párem pižmoňů grónských (*Ovibos moschatus wardi*) mohli konečně dovézt trio klisen koně Převalského (*Equus przewalskii*) z německého Norimberku a položit základ k budoucímu chovu tohoto ohroženého druhu s mimořádným příběhem. I v tomto případě se jedná o libereckou premiéru, jejíž význam je ještě posílen o cílenou snahu pomoci udržet jednu z mizejících unikátních krevních linií.

Září

Významnou událostí měsíce září byl výjezd vedení zoologického oddělení na výroční konferenci EAZA do holandského Emmenu, která je už tradičně, vedle oficiálního programu, zejména místem nanejvýš vhodným k setkávání s významnými kolegy z celého světa a zároveň poskytujícím dostatečný prostor pro dojednávání zásadních záležitostí týkající se bezprostřední budoucnosti zahrady na chovatelském úseku či k navazování další spolupráce na celé řadě projektů.

Na úseku opic pak porodila další ze samic paviána pláštíkoveho (*Papio hamadryas*), jejichž chov jsme se v posledních letech pokusili úspěšně restartovat.

Říjen

Na podzim četnost porodů statisticky klesá a nejinak tomu bylo i v letošním říjnu. Přesto jsme databáze o nová mláďata doplnili, a sice o dalšího paviána pláštíkoveho (*Papio hamadryas*) či kosmana zakrslého (*Callithrix pygmaea*).

Naopak sezona transportů bývá v tomto ročním období v plném proudu a i my jsme vhodné podmínky využili hned v několika případech. Deponování byli orlí jestřábí (*Aquila fasciata*) a orlí královští (*Aquila heliaca*) do soukromých zařízení v Rakousku, resp. ve Francii, naopak

Sup himálájský, foto: L. Melichar

nově jsou v našich voliérách k zastížení supi kapucíni (*Necrosyrtes monachus*) ze Zoo Ostrava a samice orla mořského (*Haliaeetus albicilla*) ze stejné instituce.

Na uvolněné místo po uhynulém starém samci soba karelského (*Rangifer tarandus fennicus*) byl dovezen teprve roční sameček z holandského Kerkrade, skupina lemurů tmavých (*Eulemur macaco macaco*) se rozrostla o brněnské samce.

Listopad

V listopadu jsme pokračovali v trendu měsíce předchozího, četnými transporty jsme doplnili naši domovskou kolekci, naopak naše zvířata rozšířila chovné skupiny v jiných zoo.

Mladá samice zebry Chapmanovy (*Equus quagga chapmani*) byla transportována nabyvatelem do severoněmeckého parku Delitzsch. Velká výměna proběhla mezi Libercem a Chomutovem – naše chovná velbloudice (*Camelus bactrianus*) Shakira posílila chovnou skupinu v zoo-parku, opačným směrem ještě týž den putovaly dvě dospívající samičky, které musely opustit místní expozici kvůli přítomnosti vlastního otce.

Pavilon tropů se od letošního roku pyšní chovem zcela nové skupiny živočichů. Prostor v dolním patře byl doplněn o tři nové expozice a zdozoven prvních obyvatel jsme se stali chovateli žab, konkrétně druhů pralesnička strašná (*Phyllobates terribilis*), rosnička včelí (*Trachycephalus resinifictrix*) a parosnička srdíčková (*Dyscophus guineti*). O vhodnosti podmínek a našich chovatelských schopnostech se, doufejme, bude mít možnost přesvědčit v následujících měsících.

Prosinec

V posledním měsíci roku máme již tradičně všechny potřebné zazimova-

cí úpravy hotové, většina druhů má reprodukční aktivity prošlé sezony za sebou a nabírá síly na tu následující. Rovněž tak realizace transportů bývá už činností víceméně doplňkovou, vždyť na administrativní úkony i samotnou organizaci zbývá reálně pouze čtrnáct dní. Přesto jsme ještě před závěrem roku stihli dopárovat odchovanou samici hadilova písáře (*Sagittarius serpentarius*) samcem ze Zoo Praha, v rámci deponace odjeli ze své rezidentní skupiny plně příbuzných samic čtyři dospívající samci kozorožce dagestánského (*Capra cylindricornis*) ke spolupracujícímu soukromému chovateli na Slovensko. 6 odchovaných surikat (*Suricata suricatta*) bylo transportováno do privátního chovu v Belgii, samice toka žlutozobého (*Tockus flavirostris*) rovněž k soukromníkovi, tentokrát však v rámci ČR. Posledním významnějším přesunem byl odjezd odchované samice nestora kea (*Nestor notabilis*) do Vídně.

Závěrem se sluší poděkovat. Tým lidí ze zoologického oddělení prošel poměrně velkou personální obměnou, pár nepříjemných odchodů je v průběhu roku významně oslabilo a s postupující krizí na trhu práce s nedostatkem vhodných uchazečů na pozici ošetřovatele či pracovníka kuchyně, v kombinaci s obecně sníženou ochotou fyzicky pracovat, způsobil četné komplikace. Naštěstí základní zaměstnanecká osa se může nadále opírat o entuziasmus řady vzácných kolegů, za což jim patří můj upřímný dík, stejně jako nově příchozím, kteří se snaží prázdná místa v rámci svých možností vhodně zaplnit. Díky!

Ing. Luboš Melichar
vedoucí zoologického oddělení
melichar@zooliberec.cz

The Section of Zoology – Report

The list of the events in the section of zoology was more than varied in the seventeenth year of the new millennium. In addition to traditional breeding and deaths, as well as regular transfers of animals from/to other establishments, the zoo had to deal with matters of a different nature, and there were quite a few of them. So this year, for better orientation, I would like to relinquish the aggregate reporting model, and try to arrange these milestones in chronological order.

January

The very first month of the year was unusually rich in events. The first offspring that were born, or respectively hatched in the section of zoology, were white pelicans (*Pelecanus onocrotalus*), closely followed by meerkats (*Suricata suricatta*). By the way, for the 8-year-old female meerkat, Pinkie, it was her 13th litter, and the last of the three born females was her 55th young!

In the middle of the month, the female Rothschild's giraffe (*Giraffa camelopardalis rothschildi*), Twiga, gave birth, and her daughter, Malawi, has become the 45th giraffe born in Liberec since the beginning of the breeding programme in 1985.

A major achievement, whose importance significantly exceeded our country's frontiers, was the organization of the 9th European Zoo Nutrition Conference, a nutrition conference held under the auspices of EAZA. The mere fact that its organization was entrusted to Liberec Zoo, as the selection process itself is subject to very strict selective criteria and is preceded by a long series of administrative steps and requisites, is a great honour for our zoological garden and the whole region. It was the first time that a zoo from Central and Eastern Europe was selected and, according to the reactions of more than 200 participants

from all over the world, the whole event was evaluated very positively, and we owe great thanks to all of those who participated in its smooth running.

In mid-January, our plan to breed Barbary lions (*Panthera leo leo*) in Liberec began to materialize, at least its first stage. The male, Basty, was transported to Zoo du bois d'Attilly in France, and on the same day he was replaced in the zoo exposition by the imported female, Shani, also from France - in her case from Paris Zoo. Her acclimatization took several months, and finally, she could successfully mate with the resident male, Terry. The nearest future will show how successful their mating could be.

At the end of the same month, the zoo welcomed a very rare and valuable addition to the collection. A female tufted deer (*Elaphodus cephalophus michianus*) brought from Heidelberg, Germany, expanded the reared species database by another species, and it was really unique. In the gardens of UCSZOO, this little deer has not been seen yet, the total number of reared individuals in other zoos is around twenty, and the waiting list is currently very long. In the following period, on the breeding coordinator's recommendation, the female should mate with a suitable male.

In January, there also appeared first reports on the spread of avian flu in the Czech breeds, which bothered us for several further long weeks.

February

Based on the regional public health authority regulation, we were forced to move most of the free-range birds into sheltered aviaries or makeshift indoor housing. Avian influenza plagued us for a month, our zoo was the first one with a positive test in case of two birds, but

Oselt somálský / mládě, foto: J. Ambrožová

fortunately, in the quarantine regime, no other case was identified, despite repeated testing, so after the central cancellation of the exceptional measures and required isolation, the standard regime could be renewed for all the birds.

In February, we were also able to make a first breed – a Balinese yellow head reticulated python (*Python reticulatus*) hatched three viable young.

March

In the first spring month, the breeding season fully started. Three female golden takins (*Budorcas bedfordi*) gave birth; the group of maneless zebras (*Equus quagga borensis*) had their third foal. The little herd of the endangered Visayan spotted deer (*Rusa alfredi*) distinguished themselves with an important local first breed. From his birth, the young male deer has been alive and kicking, and in the following months he became a part of the breeding group, albeit for a short term. In the following period, on the programme coordinator's recommendation, he should be transferred to another establishment for breeding purposes.

Other interesting events in March also include renting of a pair of Diana monkeys (*Cercopithecus diana*) from Ostrava Zoo, not only to diversify our collection of monkeys, but also with the view to possible reproduction, and also the departure of a female red panda (*Ailurus fulgens fulgens*) to Aalborg, Denmark.

April

In April, we made a whole number of new additions to our collection. There was an increase in the number of blesboks (*Damaliscus phillipsi*),

lowland nyalas (*Nyala angasii*), roan antelopes (*Hippotragus equinus*), pygmy marmosets (*Callithrix pygmaea*) and, in the section of birds of prey, bald eagles (*Haliaeetus leucocephalus*), and Steller's sea eagles (*Haliaeetus pelagicus*). A young bearded vulture (*Gypaetus barbatus*), reared in our zoo, was transported to the Haringsee breeding centre for further use as part of the management, centrally coordinated by this Austrian institution. There it will be decided whether the young bearded vulture will be included in the breeding ex situ programme with a view to further expanding the population in Southern Europe through its offspring, or whether it will participate directly in the reintroduction programme, in which it will be released in the Alps, or the Pyrenees Mountains.

May

May was, like every year, rich in newborn offspring in our collections. Among others, a group of blesboks (*Damaliscus phillipsi*) expanded; the extremely rare Bukhara urials (*Ovis bochariensis*) had four young ones. Like the entire population, our herd is under strong inbreeding pressure, which, unfortunately, negatively affects the viability of the offspring. Two of them died shortly after the birth, the others in the following weeks. Even so, the female reared in our zoo is a remarkable success.

In the case of the Somali wild ass (*Equus africanus somaliensis*), after 11 years of waiting and an incredible 13 stallions in a row, we were finally able to put the desired "F" in the "Gender" column of the database. The last mare in the local herd was born in May 2006; during this period, three stallions and seven mares in different combinations were involved in breeding, but still we have managed to breed another

mare only this year.

A similarly interesting story also relates to the female maneless zebra (*Equus quagga borensis*), Hesje, which arrived in Liberec from Wrocław, Poland, in 2006. She gave birth to her first colt at the age of almost 12, which is a breeding rarity.

In the section of birds of prey, it also took an endlessly long time to wait for successful breeding of a pair of Himalayan golden eagles (*Aquila chrysaetos daphanea*), breeding succeeded only this year. A young cinereous vulture (*Aegypius monachus*) was brought from Ostrava Zoo, and afterwards it was fed and reared by a local pair. Another rarity was hatching and successful breeding of a booted eagle (*Aquila pennata*), which succeeded in the Central European region for the first time ever. Another addition, which was a special story, was the birth of a female Carpathian lynx (*Lynx lynx carpathicus*). The female lynx, Dara, imported in August 2005 from the Bern rescue centre, where she was placed together with one sibling as an orphaned young, on the first day of June gave birth to two offspring after the previous four seasons, when she was unable to become pregnant at all. This year, she was mated with a male basically for spatial reasons, without any ambition of further reproduction. At the age of fourteen, she not only managed to give birth without difficulty, but she could also rear her young ones in an exemplary manner until they were weaned.

From a whole number of interesting transfers, it is worth mentioning the transfer of two male golden takins (*Budorcas bedfordi*) to Wrocław Zoo, two male bharals (*Pseudois nayaur*) to Miskolc, Hungary, and of three male Von der Decken's hornbills (*Tokus deckeni*) to Ölands Djurpark in Sweden. On the other hand, a female cotton-top tamarin (*Saguinus oedipus*) was transferred in the opposite direction. From Dvůr

Králové, there arrived a young secretary bird (*Sagittarius serpentarius*), which appeared in Liberec for the first time ever, as well as a pair of Muenster yellow-toothed caviés (*Galea monasteriensis*) from Jihlava Zoo. A very important success was mating of a female black-necked crane (*Grus nigricollis*) with a male from the Tierpark Berlin. This taxon is very rare in the collections of European zoological gardens.

June

The most interesting and, at the same time, the most curious June event, which happened in the section of zoology of Liberec Zoo, undoubtedly was a successful attempt to put a young secretary bird (*Sagittarius serpentarius*) into the nest of surrogate parents – a pair of bald eagles (*Haliaeetus leucocephalus*). Although many experts sceptically nodded their head, it turned out that the chosen method could work, the young bird was well and well-grown, no more serious complications emerged during the whole rearing process.

An important moment was the termination of the breeding programme for the Greenland musk ox (*Ovibos moschatus wardi*). We made this unpleasant decision after long thoughts, analyses and, first of all, repeated unsuccessful attempts to obtain quality breeding material. Musk oxen appeared in Liberec in 1989, and until this year, i.e. for nearly 28 years of breeding, we have managed to rear only three until the age, when their young ones are able to be transported! Based on this experience, we decided to terminate the breeding programme. The male was sent to Olomouc Zoo, and the female to Chomutov Zoo. During these weeks, we recorded newborn offspring of East Caucasian turs (*Capra cylindricornis*), roan antelopes (*Hippotragus equinus*), as well as Nicobar pigeons (*Caloenas nicobarica*). But a major success was

the first breeding of the mountain caracara (*Phalcoboenus megalopterus*), and the fact that they were bred naturally, by a pair of parents, made it even more valuable.

An entire group of eagles was imported from the CITES Rescue Centre, Belgium. Our collection of birds of prey, famous in Europe and world-wide, expanded with other taxa, i.e. the short-toed snake eagle (*Circaetus gallicus*), the Wahlberg's eagle (*Hieraaetus wahlbergi*) that is not reared elsewhere, and the local group of Bonelli's eagles (*Aquila fasciata*) expanded, as well.

From a number of other transfers, one can mention the transfer of a mare maneless zebra (*Equus quagga borensis*) to Peak Wildlife Park on the British Isles, and the transfer of a submissive and socially excluded male black lemur (*Eulemur macaco macaco*) to Ostrava Zoo. On the other hand, we imported three spot-billed pelicans (*Pelecanus philipensis*) from Dvůr Králové Zoo.

July

July was poorer in major events, but even zoos cannot often escape the silly season. However, one cannot say that there was nothing to report. The five-year-old female Rothschild's giraffe (*Giraffa camelopardalis rothschildi*), Imara, imported in the previous year from Budapest Metropolitan Zoo, Hungary, gave birth to her first young. She managed to cope with all the pitfalls of parental care without complications, and reared a small male.

Also, the Chapman's zebra (*Equus quagga chapmani*), the hamadryas baboon (*Papio hamadryas*) and the vicugna (*Vicugna vicugna*) gave birth.

In the middle of the month, we managed to get a male giant anteater

(*Myrmecophaga tridactyla*) from Sosto Zoo, Hungary. He became the first representative of this species reared under Ještěd, and soon, on the coordinator's recommendation, he should be mated with a suitable female.

August

The character of August was similar to the previous month, as far as operation is concerned; notable events occurred only occasionally. Unusually late, several females of the mountain ungulate species gave birth. So the herds expanded with a male Bukharan markhor (*Capra falconeri heptneri*) and a male Himalayan blue sheep (*Pseudois nayaur*). For these seasonally reproducing taxa, the change in the social order of the groups after the introduction of young, yet inexperienced male breeders and their unsuccessful competition with the resident males after vasectomy obviously played a key role in the shift in reproduction. Another birth could be seen among the vicognas (*Vicugna vicugna*), as a seven-year-old female gave birth during the opening hours of the garden, providing a very unusual experience for many visitors.

At the end of the month, after a few weeks of reconstruction of the exhibition area, previously used by a pair of Greenland musk oxen (*Ovibos moschatus wardi*), we could finally import a trio of female Przewalski's horses (*Equus przewalskii*) from Nuremberg, Germany, and lay the foundation for future breeding of this endangered species with an extraordinary story. In this case, this is the first experience for Liberec Zoo, and its importance is further enhanced by the targeted effort to help preserve one of the unique disappearing bloodlines.

September

An important event that happened in September was the visit of the head of the section of zoology to the EAZA annual conference in Emmen, the Netherlands, which, in addition to its official program, is traditionally a place most suitable for meeting important colleagues from the whole world, while providing ample space for negotiating essential matters relating to the immediate future of the zoo in the field of breeding, or for establishing further cooperation on a number of projects.

In the section of monkeys, a female *Hamadryas baboon* (*Papio hamadryas*), whose breeding we have tried to successfully restart in the recent years, gave birth.

October

In the autumn, birth rates decline statistically, and the same applies to this October. Still, we added new offspring to the database, namely another *Hamadryas baboon* (*Papio hamadryas*), or a pygmy marmoset (*Callithrix pygmaea*).

On the contrary, the transport season is in full swing at this time of year, and we used the suitable conditions in several cases. The Bonelli's eagles (*Aquila fasciata*) and the eastern imperial eagle (*Aquila heliaca*) were placed in private establishments in Austria and France respectively. On the contrary, in our aviaries there can be seen hooded vultures (*Necrosyrtes monachus*) from Ostrava Zoo, as well as a female white-tailed eagle (*Haliaeetus albicilla*) from the same institution.

The vacant place that remained after the death of an old male Finnish forest reindeer (*Rangifer tarandus fennicus*), was taken by a one-year-old male that was imported from Kerkrade, Holland; and the group of the black lemurs (*Eulemur macaco macaco*) received a new male from Brno.

November

In November, we continued the trend of the previous month, completing our home collection with numerous transfers, while our animals expanded breeding groups in other zoos.

A young female Chapman's zebra (*Equus quagga chapmani*) was transported by its new owner to the park Delitzsch in Northern Germany. A great exchange took place between Liberec and Chomutov – our breeding female camel (*Camelus bactrianus*), Shakira, strengthened the breeding group in Chomutov Zoo. On the same day, two adolescent females, who had to leave the local exposition due to the presence of their own father, travelled in the opposite direction.

This year, the tropic pavilion boasted of a whole new set of animals. The space on the ground floor was supplemented with three new expositions, and by importing their first residents, we became frog breeders, namely of the following species - the golden poison frog (*Phyllobates terribilis*), the Mission golden-eyed tree frog (*Trachycephalus resinifictrix*), and the false tomato frog (*Dyscophus guineti*). Hopefully, we will be able to convince ourselves of the suitability of our conditions and our breeding abilities in the forthcoming months.

December

In the last month of the year, we traditionally finalize all the necessary arrangements and preparations for the winter, most of the species finish their reproduction activities of the season, and are gaining strength for the upcoming months. Also, the realization of transfers becomes more or less an ancillary activity, since only 14 days actually remain for the administrative tasks and the organization itself. Still, before the end of the year, we managed to mate a female secretary

bird (*Sagittarius serpentarius*) with a male from Prague Zoo. As part of the placement arrangement, four adolescent male East Caucasian turs (*Capra cylindricornis*) were transferred from their residential group, full of related females, to a cooperating private breeder in Slovakia. 6 meerkats (*Suricata suricatta*) reared in our zoo were transported to a private breeding centre in Belgium; a female eastern yellow-billed hornbill (*Tockus flavirostris*) was also sent to a private breeder, only in the Czech Republic. The last major transfer was the departure of a female kea (*Nestor notabilis*) to Vienna.

Finally, I would like to give special thanks. The section of zoology staff has undergone relatively large personnel changes. In the course of the year, the staff was significantly weakened by a number of unpleasant resignations. Furthermore, the labour market crisis with a shortage of suitable candidates for the positions of zoo attendants or kitchen staff, combined with a generally reduced willingness to work physically, caused numerous complications. Fortunately, our staff can still rely on the enthusiasm of a number of precious colleagues, to whom I owe my sincere thanks, and also on the newcomers, who are trying to fill vacant positions within their capabilities. Thank you!

Ing. Luboš Melichar

Head of the zoological department

melichar@zooliberec.cz

Veterinární činnost v Zoo Liberec v roce 2017

Veterinární službu v Zoo Liberec zajišťovala jako v předchozích letech Veterinární klinika Růžodol. Řada veterinárních úkonů byla spojena s preventivními zákroky při odchytu, přesunech a transportech zvířat. Preventivní úkony jako vakcinace a zdravotní zkoušky byly prováděny podle metodického pokynu Státní veterinární správy.

Zajímavé klinické případy

2. 1. takin zlatý si zranil pravý roh. Vzhledem k povaze zranění, které zvíře nijak bezprostředně neohrožovalo, jsme upustili od zamýšlené imobilizace a zranění se postupně vyhojilo bez zásahu.

12. 1. proběhl transport lva berberského, který cestoval do pařížské zoo. Zvíře bylo sedováno kombinací medetomidin ketamin s tím, že jeho hmotnost byla odhadnuta na 170 kg. Skutečná hmotnost zvířete byla ovšem 196 kg. Sedace ale byla dostatečně hluboká, aby přesun do transportního prostředku umožnila.

1. 2. nosál špatně přijímal potravu. Po odchytu byly zjištěny změny na čelisti a několik uvolněných zubů. Uvolněné zuby byly extrahovány a celkově byla podána antibiotika. Zvířeti se ulevilo a začalo přijímat potravu.

16. 2. pony vykazoval výtok z oka. Příčinou byl zánět rohovky, který zpočátku na lokální léčbu nereagoval. Po nasazení celkové antibiotické léčby se stav postupně upravil.

9. 3. šimpanzí samice Ingrid utřila kousnou ránu v rámci řešení sociálních vztahů ve skupině. Rána nevyžadovala chirurgické ošetření. Byla podána celkově antibiotika. Ta po několika dnech podávání zřejmě negativně ovlivnila střevní mikroflóru a dostavil se silný průjem. Ten se upravil až

po vysazení antibiotik. Zkrácená antibiotická léčba k vyhojení rány stačila.

27. 3. jsme imobilizovali dva takiny zlaté za účelem odběru krve a úpravě paznehtů před transportem.

6. 4. jsme imobilizovali dva pižmoně k úpravě paznehtů, zdravotním zkouškám a následně pak k transportu do jiných zařízení.

11. 4. lev berberský začal kulhat a pohyboval se opatrně. Bylo třeba vyloučit změny na pohybovém aparátu rentgenologickým vyšetřením. Lva jsme imobilizovali. Rtg vyšetření pohybového aparátu bylo negativní. Laboratorní vyšetření krve rovněž neprokázalo žádné odchylky od normálu. Stav se po podání antiflogistik postupně upravil.

13. 4. samice antilopy koňské si zlomila roh. Jednalo o podélné rozštípnutí rohu od jeho báze. V narkóze bylo možné roh částečně reponovat a fixovat bandáží.

27. 4. mládě nyaly po narození trpělo tzv. roznožkou. Tento problém se u hospodářských zvířat úspěšně řeší svázáním končetin na odpovídající vzdálenost. Bohužel v tomto případě tento postup nevedl k nápravě a zvíře bylo utraceno.

17. 5. mládě nyaly nížinné začalo kulhat pravou pánevní končetinu otok a hnisavý výtok svědčil pro infekci končetiny. Rtg vyšetřením byly vyloučeny změny na kostním podkladu. Po opakovaném lokálním ošetření a celkové antibiotické léčbě se zvíře uzdravilo.

18. 5. indická slonice Rání měla kolikové příznaky. Po intravenózní aplikaci flunixinu se stav upravil.

19. 6. sob byl imobilizován a rentgenologicky vyšetřen. Na snímcích bylo zjištěno zesílení a artrotické změny na spěnkovém kloubu levé hrudní končetiny, což byla příčina kulhání.

29. 6. byl imobilizován žirafí samec po předchozím kulhání. Rentgenologické vyšetření neodhalilo předpokládané artrotické změny. Byly

upraveny paznehty, kde se vyskytly zdánlivě nevýznamné rohovinové nárůstky. Po probuzení z narkózy zvíře kulhat přestalo.

3. 7. sob náhle uhynul bez předchozích příznaků onemocnění. Pitvova byla zjištěna enterotoxemie.

4. 7. mladý samec lamy musel být oddělen od stáda, aby byl ochráněn před agresivním dominantním samcem. V novém výběhu si bohužel zlomil končetinu. Fraktura byla prognosticky velice nepříznivá a zvíře bylo utraceno.

1. 8. u holuba nikobarského ml. zjištěna fraktura končetiny. Pták byl převezen na kliniku, kde byla provedena osteosyntéza.

31. 8. potratila klisna zebry Chapmanovy. Po potratu zadržela placentu. Vzhledem k tomu, že zadržení lůžka po porodu je pro koňovité život ohrožující komplikace byla klisna sedována a lůžko bylo vybaveno v anestezii. Klisna se po zákroku rychle zotavila. Mládě bylo vyšetřeno a nebyly zjištěny žádné nákazy.

6. 10. samice levharta sněžného byla podrobena vyšetření reprodukčních orgánů. Sonografickým, hematologickým a biochemickým vyšetřením nebyly zjištěny žádné skutečnosti, které by měly reprodukci bránit.

17. 10. u kozy domácí byla zvětšená dutina břišní. Opakovaným sonografickým vyšetřením nebyla potvrzena přítomnost plodů v děložce. Bylo zjištěno větší množství volné tekutiny v dutině břišní. Laboratorní vyšetření krve a punktátu z břicha ukazovaly na hnisavý zánět v těle. Po antibiotické léčbě se stav nezlepšil. Vzhledem k době od posledního přípuštění a předpokládané březosti se dal očekávat problém v souvislosti s odumrtím plodu. Bylo přistoupeno k probatorní laparotomii, při které byly zjištěny pokročilé změny na játrech, které vysvětlovaly vzniklé potíže. Zvíře bylo utraceno.

Při umělém odchovu ptáků jsme nově použili metodu zjišťování pozice mláděte ve vejci pomocí rentgenu. Tento poznatek umožňuje lokalizovat místo kde má mládě zobák a při líhnutí mláděte narušením skořápek na vhodném místě líhnutí usnadnit.

19. 10. samec nyaly nížinné intenzivně kulhal na levou pánevní končetinu. Pro stanovení diagnózy bylo třeba zvíře imobilizovat a končetinu zrentgenovat. Rentgenologické vyšetření bylo negativní. Po podání nesteroidních antiflogistik se stav postupně upravil.

31. 10. proběhl transport velblouda. Dospělá samice velblouda byla sedována xylazinem. Zvolená dávka ztlumila obranné reakce zvířete, ale to bylo ještě dostatečně manipulovatelné a schopno samostatné chůze. Stav velblouda umožňoval jeho naložení do transportního prostředku.

7. 12. u holuba nikobarského zjištěn absces na tarzu, opakovaným lokáním ošetřením a podáváním antibiotik se problém vyřešil.

25. 12. krajta zelená byla nalezena s výhřezem kloaky. Sliznice byla zanícená s příznaky počínající nekrózy. Byla provedena repozice a k obávané recidivě nedošlo.

MVDr. Vladimír Jurek
externí veterinář Zoo Liberec

Veterinary Activity in Liberec Zoo in 2017

As in previous years, veterinary services in Liberec Zoo were provided by the veterinary clinic Růžodol. A number of veterinary procedures were connected with preventive measures while catching, handling and transporting animals. Preventive measures, such as vaccinations and medical tests, were performed in accordance with the methodological guidelines of the State Veterinary Administration. These are some of the interesting clinical cases.

2. 1. A golden takin injured its right horn. Due to the nature of the injury that did not pose an immediate threat to the animal, we abandoned the intended immobilization, and the injury was gradually healed without intervention.

12. 1. A Barbary lion was transported to Paris Zoo. The animal was sedated by the combination of medetomidine and ketamine, as its weight was estimated at 170 kg. However, the actual weight of the animal was 196 kg. But sedation was deep enough to allow the transfer of the animal into the transport vehicle.

1. 2. A ring-tailed coati consumed food poorly. After the capture, jaw changes and several loose teeth were detected. The loose teeth were extracted, and antibiotics were administered systemically. The animal was relieved and began to eat.

16. 2. A pony had eye discharge. It was caused by inflammation of the cornea, which did not initially respond to local treatment. After the systemic administration of antibiotics, the condition gradually improved.

9. 3. The chimpanzee female Ingrid suffered a bite wound while dealing with social relationships in the group. The wound did not require surgical treatment. Antibiotics were administered systemically. After several days of the administration, the treatment apparently had a negative effect on the intestinal microflora, and the chimpanzee developed severe diarrho-

ea. The condition improved only after the administration of antibiotics had been discontinued. Even the shortened antibiotic treatment was sufficient to heal the wound.

27. 3. Two golden takins were immobilized for the purposes of blood sampling and treatment of their cloven hooves before transport.

6. 4. Two musk oxen were immobilized in order to treat their cloven hooves, perform medical tests, and afterwards transport to other animal care facilities.

11. 4. A Barbary lion began to limp and move cautiously. It was necessary to exclude changes in the locomotor system by X-ray examination. The lion was immobilized. The X-ray examination of the locomotor system was negative. Nor did laboratory blood tests show any deviations from the norm. After the administration of antiphlogistics, the condition gradually improved.

13. 4. A female roan antelope broke its horn. It was a longitudinal splitting of the horn from its base. Under general anaesthesia, the horn could be partially repositioned and fixed with a bandage.

27. 4. A young nyala suffered from the so-called “straddle” after the birth. In livestock, this problem is successfully solved by linking the limbs at the appropriate distance. Unfortunately, this procedure did not lead to correction, and the animal was put down.

17. 5. A young lowland nyala began to limp with its right pelvic limb, swelling and purulent effusion were indicative of an infection of the limb. X-ray examination excluded changes on the bone surface. After the repeated local treatment and systemic antibiotic treatment, the animal was cured.

18. 5. The female Asian elephant, Rání, had colic symptoms. After the intravenous administration of flunixin, the condition improved.

19. 6. A reindeer was immobilized and radiologically examined. In the pictures, hypertrophy and arthrotic changes were observed in the sternum joint of the left forelimb, which was the cause of lameness.

29. 6. A male giraffe was immobilized after previous limping. X-ray examination did not reveal any supposed arthrotic changes. The giraffe's cloven hooves were treated, as there were some seemingly insignificant horn-like growths. After awakening from general anaesthesia, the animal stopped limping.

3. 7. A reindeer suddenly died without any previous symptoms of a disease. Enterotoxemia was detected by post-mortem examination.

4. 7. A young male lama had to be separated from the herd to be protected from an aggressive dominant male. Unfortunately, the lama sustained a limb fracture in the new enclosure. The fracture had very poor prospects of healing, and the animal was put down.

1. 8. A Nicobar pigeon sustained a limb fracture. The bird was transported to the clinic, where osteosynthesis was performed.

31. 8. A Chapman's zebra mare miscarried. After the miscarriage, she had retained placenta. As retained placenta is a life-threatening complication for the equidae, the mare was sedated and the placenta was removed under general anaesthesia. The mare quickly recovered after the procedure. The foal was examined, and no infections were detected.

6. 10. A female snow leopard was subjected to examination of the reproductive organs. Sonographic, haematological and biochemical examinations did not reveal any evidence of a disease that could prevent breeding.

17. 10. A domestic goat had an enlarged abdominal cavity. Repeated sonographic examination did not confirm the presence of foetuses in the uterus. A large amount of free fluid in the abdominal cavity was detected.

Laboratory tests of the blood and puncture samples from the abdomen showed a purulent inflammation in the body. After the antibiotic treatment, the condition did not improve. Due to the elapsed time since the last mating and anticipated pregnancy, a problem related to the foetal death could be supposed. Probative laparotomy was performed, detecting advanced liver changes, which explained the problems. The animal was put down.

In the artificial rearing of birds, we used a new method of detecting the position of the young in the egg using X-ray. This finding makes it possible to locate the place where the young has a beak and, while hatching, facilitate the hatching by breaking the shell at a suitable place.

19. 10. A male lowland nyala limped noticeably with the left pelvic limb. To establish a diagnosis, it was necessary to immobilize the animal and X-ray the limb. X-ray examination was negative. After the administration of nonsteroidal anti-inflammatory drugs, the condition gradually improved.

31. 10. A camel was transported. An adult female camel was sedated with xylazine. The selected dose mitigated the animal's defensive reaction, but it was still sufficiently manipulable and capable of walking independently. The camel's condition allowed loading onto the transport vehicle.

7. 12. A Nicobar pigeon had an abscess of the tarsus; the problem was resolved by repeated local treatment and the administration of antibiotics.

25. 12. A green tree python was found with herniation of the cloaca. The mucous membrane was inflamed, with symptoms of necrosis. Reposition was performed, and no dreaded relapse occurred.

Drawn up by MVDr. Vladimír Jurek

Takin čínský, foto: J. Volný

Projekty Zoo Liberec ve světě

Ochranařská kampaň EAZA Silent Forest

Dne 1. 10. 2017 byla oficiálně spuštěna nová ochranařská kampaň Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií (EAZA), jež propojuje téměř čtyři sta evropských zoologických zahrad a institucí, které společně mají mimo jiné své aktivity ohromnou silu při činnostech souvisejících s ochranou přírody a vzděláváním.

Předsednictvím nové kampaně byla pověřena právě Zoo Liberec. Kampaň nese jméno Silent Forest – Asian Songbird Crisis (Ztichlý les – Krize pěvců v jihovýchodní Asii) a je zaměřená na ochranu ohrožených pěvců v oblasti jihovýchodní Asie.

Kampaň má za cíl upozornit na současný masivní úbytek a vymírání

ptačích druhů v tropických deštných lesích v jihovýchodní Asii v oblasti souostroví Velkých sund. To je vedle ztráty jejich přirozeného prostředí způsobeno především jejich nadměrným lovem. Některé druhy pěvců jsou pro své výjimečné a líbivé zbarvení nebo unikátní zpěv v masivních počtech odchytávány z lesů a prodávány na trzích. Často jde o ilegální obchod s chráněnými a kriticky ohroženými druhy. Kvůli silně zažitě tradici, podle které má každý správný javánský muž dýku, ženu a dům se zpěvným ptákem, končí odchycení opeřenci v klecích jak pro okrasu, tak pro jejich využívání v pěveckých soutěžích. Čím více jich místní obyvatelé doma chovají, tím větší prestiž získávají. Pěvci se tak stali předmětem velmi výnosného obchodu, což má za následek jejich nekontrolovaný úbytek. Pokud nedojde k zásahu ihned, některé ptačí druhy zcela vyhynou.

Pouze v ptačím průmyslu se ročně otočí více než dvě miliardy Kč. Kultura chování ptáků se tak postupem času proměnila ve sport a masivní průmysl, který živí nejenom lovce a prodejce, ale i všechny výrobce a dodavatele klecí, krmiva a doplňků.

Kampaň si prostřednictvím vybraných ochranařských projektů v Indonésii klade za cíl zvyšovat povědomí o současné krizi a zefektivnit vymáhání práva v dané oblasti. Velká část lovu v Indonésii (ale i jinde ve světě) probíhá na bázi ilegality a aplikace právní ochrany je obecně slabá. Přesto některé příklady úspěšného vynucení a zavedení zákonů do praxe ukazují, že lovecký vliv může být skvěle redukován tam, kde je dostatečná politická vůle. Pokud se nám podaří přesvědčit místní komunitu a obchodníky, že je pro ně výhodnější a bezpečnější pracovat s chovateli vzácných ptáků a ochránci přírody, existuje reálná šance je-

Kraska krátkoocasá, foto: Zoo Liberec

jich záchranu. Kampaň Silent Forest by tak mohla postupně vést k posunu v mentalitě místních obyvatel, aby dokázali respektovat a ocenit ptáky v jejich přirozeném prostředí a nedrželi v klecích druhy, které jsou součástí nelegálního obchodu.

Cílem kampaně je také shromáždit od evropských zoologických zahrad a jejich návštěvníků finanční částku ve výši 15 milionů Kč, které poputují na šest konkrétních ochranných projektů. Mezi ně patří například výstavba záchraných, rehabilitačních a chovatelských center na ostrově Jáva a Sumatra, ale také výzkumné projekty v terénu a vzdělávací aktivity v místních komunitách, bez kterých by ochrana indonéské biodiverzity nebyla efektivní.

Do pomoci záchranu pěvců se ale může zapojit i široká veřejnost. V rámci kampaně také proběhne sbírka dalekohledů. Zájemci mohou svůj starý (ale stále funkční) dalekohled donést do zoo ve svém nejbližším okolí či zorganizovat sbírku ve škole, firmě či jiné instituci. Nashromážděné dalekohledy budou poskytnuty místním dětem v Asii a prostřednictvím výukových programů poslouží k rozvíjení jejich zájmu o životní prostředí a jeho ochranu. Dalekohledy budou distribuovány do ekologických center po celé Indonésii ve spolupráci s českou neziskovou organizací Green-books.org. Ta již několik let vzdělává místní děti v oblasti ekologie a pomáhá zvyšovat jejich povědomí o přírodě a nabádá je k udržitelnému rozvoji.

Novinky, aktuality a tematické zajímavosti budou pravidelně zveřejňovány na webových stránkách kampaně (www.silentforest.eu) a sociálních sítích Facebook a Instagram.

Majna Rothschildova, foto: Zoo Liberec

Koráli ve školce, foto: Zoo Liberec

Děti při ekologické výuce, foto: Zoo Liberec

Projekty Zoo Liberec ve světě

Korálová školka / Coral garden / Kebun karang

V roce 2017 liberecká zoologická zahrada iniciovala nový ochranný a vzdělávací projekt v oblasti jihovýchodní Asie. Projekt je zaměřen na ochranu jedinečného mořského ekosystému a vzdělávání místních komunit žijících v oblasti souostroví Banyak, které leží v Indickém oceánu několik desítek kilometrů západně od indonéskeho ostrova Sumatra. Souostroví Banyak se skládá z více než sedmdesáti malých ostrovů. Většina z nich nikdy nebyla obydlena a celkový počet obyvatel celé oblasti nepřesahuje pět tisíc. Ostrovy jsou obklopeny korálovými útesy s velkým počtem ryb, které představují hlavní zdroj obživy pro místní komunity. Mořský ekosystém v této oblasti je domovem mnoha ohrožených druhů a na plážích přilehlých ostrovů kladou svá vejce čtyři z celkových sedmi druhů mořských želv.

Kvůli ničivým rybolovným praktikám však korálových útesů stále ubývá. Místní lidé v honbě za větším výdělkem používali často k lovení ryb dynamit, a to i přesto, že je v Indonésii takový způsob rybolovu již mnoho let nelegální. Tento neudržitelný systém lovu vedl k ohromnému kolapsu rovnováhy tamní mořské biodiverzity.

Zoo Liberec prostřednictvím získaného grantu WAZA (Světová asociace zoologických zahrad a akvárií) zde odstartovala nový ochranný a vzdělávací projekt, který si klade za cíl motivovat a zapojit do ochrany tohoto jedinečného mořského ekosystému místní komunitu lidí žijící na souostroví Banyak. Ve spolupráci s profesionálními potápěči jsme zde založili takzvané korálové školky, které budou později použity jako základ pro založení nových či k obnově již zničených korálových útesů. V rámci speciálních vzdělávacích programů naši terénní pracovníci a dobrovolníci pracují s dětmi a učiteli místních škol a učí je, jak účinně lze sázet a množit barevné korály v našich založených školkách.

Projekty Zoo Liberec ve světě

O každou korálovou školku se stará vybraná komunita, jejíž členové mezi sebou soutěží, komu se bude dařit svou školku lépe rozvíjet. Rozrůstající se korály zkušený potápěči a biologové následně přemístí zpět na zničené korálové útesy. Obnova korálových útesů by tak časem také mohla vést k rozvoji ekoturistiky v oblasti, a tím by se tamním obyvatelům naskytly další alternativní zdroje obživy.

Lestari

S českou neziskovou organizací Lestari začala liberecká zoologická zahrada aktivněji spolupracovat v roce 2016, kdy Lestari převzalo koordinaci ochranných aktivit v Indonésii od místní organizace ISCP. Kromě pořádání kampaní a šíření osvěty o problematice palmového oleje Zoo Liberec s Lestari spolupracuje na několika ochranných a vzdělávacích projektech v Indonésii. Prioritní oblastí zájmu je také souostroví Banyak a neobydlený tropický ostrov Bangkaru, ležící v Indickém oceánu západně od ostrova Sumatra. Jedná se o jeden z mála indonéských ostrovů s dochovaným primárním lesem, ve kterém žije mnoho ohrožených druhů zvířat. Je to také poslední místo na světě, kde přežívá životaschopná populace největšího z loskutáků, loskutáka velkého (*Gracula robusta*). Přestože má většina pobřeží skalnatý charakter, nalezneme zde i několik panenských pláží, na které připlouvají klást svá vejce tři z celkových sedmi druhů mořských želv. Díky svému přírodnímu bohatství tak Bangkaru čelí obrovskému nájezdu pytláků. Zoo Liberec spolupracuje s Lestari na ochraně tohoto vzácného ekosystému a společně podporují dva rangery, kteří ostrov neustále hlídají. V roce 2017 se členům organizace podařilo nashromáždit finanční prostředky na koupi nového rychlého člunu, který pomůže místním strážcům k ještě rychlejší a efektivnější ochraně ostrova.

Děti při ekologické výuce, foto: Zoo Liberec

Želvy po vylíhnutí, foto: Hana Svobodová

Projekty Zoo Liberec ve světě

The Kukang Rescue Program

Dalším z ochrannářských a vzdělávacích projektů, na kterém Zoo Liberec v oblasti Indonésie spolupracuje, je The Kukang rescue program. Ten se zabývá ochranou outloňů váhavých, kteří se díky své roztomilosti stali nejčastěji obchodovaným savcem na světě. Pracovníci organizace provozují na indonéském ostrově Sumatra ve vesnici Sibolangit záchraně a rehabilitační centrum a školu, kde probíhá pravidelná výuka angličtiny a environmentální výchovy. V letošním roce zde také zřídili novou environmentální knihovnu pro místní děti. Rok 2017 byl tedy věnován především vzdělávání a šíření osvěty o problematice ilegálního obchodu nejen s outloni. Na sociálních sítích byla také spuštěna nová osvětová kampaň s názvem Zodpovědný turismus, která nabádá na sociálních sítích turisty, aby si na svých cestách nepožičovali fotografie s divokými zvířaty za peníze a nepodporovali tím obchod s těmito zvířaty. V roce 2017 se také po téměř ročním úsilí podařilo členům organizace založit indonéskou pobočku-nadaci Yayasan Peduli Kelestarian Satwa Liar (Nadace na ochranu volně žijících zvířat), která bude zaštitovat veškeré ochrannářské aktivity v Indonésii.

Záchraně centrum The Kukang Rescue Program, foto: Zoo Liberec

Talarak

S neziskovou organizací a nadací Talarak spolupracuje liberecká zoo již od roku 2009. Organizace provozuje na filipínském ostrově Negros dvě záchraně centra – v Kabankalanu a hlavním městě ostrova, Bacolodu, ve kterých úspěšně chová a rozmnožuje ohrožené a endemické druhy zvířat Filipín. V roce 2017 se pracovníkům záchraně center podařilo rozmnožit například sambary skvrnitě, prasata visajanská, holuby negroské, výřečky filipínské, zoborožce rýhozobé, zoborožce světlohlavě a další.

Aby bylo možné tyto jedince v budoucnosti navrátit zpět do volné přírody, je potřeba ochránit i jejich přirozený habitat. Společně se světovými odborníky a botaniky tak zakladatel Talaraku, Dino Gutierrez, pracuje na zalesnění pozemku o velikosti více než 200 ha, který organizaci věnovala za účelem reforestrace filipínská vláda.

Koncem roku 2017 byly také v záchraně centru v Bacolodu postaveny nové chovné voliéry pro kriticky ohrožené holuby negroské.

Zoborožec v záchraně centru Talarak, foto: Zoo Liberec

Save-Elephants

Zoo Liberec je také hlavním partnerem neziskové organizace Save-Elephants, která se zabývá ochranou obou druhů afrických slonů (pralesních a savanových). Pytláctví v oblasti střední Afriky dosáhlo neudržitelné míry a sloni se zde mohou brzy ocitnout na pokraji vyhuby. Zakladatel organizace, Arthur Sniegon, v centrální Africe doprovází strážce parků přímo při protipytláckém boji, vyjednává s dealery slonoviny a staví biologické bariéry ze včelích úlů, které slouží k ochraně polí místních zemědělců před pravidelnými nájezdy divokých slonů.

Liberecká zoo se v projektu podílí především na logistice s nasazením psů k vyhledávání slonoviny, jiných zvířat či zbraní. Speciálně vycvičení psi jsou nasazeni na cestách vedoucích z národních parků, na mezinárodním letišti nebo v hlavním přístavu, odkud ze země slonovina uniká.

Repatriace orlosupa bradatého

Do projektu repatriace orlosupa bradatého (*Gypaetus barbatus*) se Zoo Liberec aktivně zapojila v roce 1986 a od té doby jsme zpět do volné přírody vypustili již třináct mláďat tohoto druhu. Samec, kterého se v liberecké zoo podařilo odchovat v roce 2017, ale do volné přírody vypuštěn nebyl. Podle nařízení koordinátora chovu poslouží k posílení populace orlosupů chovaných v lidské péči.

CCBC (Česká koalice pro ochranu biodiverzity)

Zoo Liberec je zakládajícím členem a především generálním partnerem České koalice pro ochranu biodiverzity (CCBC), která sdružuje nevládní neziskové organizace a projekty, které již řadu let působí na poli ochrany přírody a rozvojové pomoci.

V roce 2017 se ke koalici přidali noví členové – Green-books.org a Kola pro Afriku a v současné chvíli tak CCBC sdružuje již 14 organizací či projektů, které spojuje snaha o příspěvek k ochraně životního prostředí v místech s vysokou biodiverzitou, (tzv. „biodiversity hot spots“). Tato místa se nacházejí převážně v rozvojových zemích celkem na čtyřech kontinentech světa – Asii, Africe, Střední Americe a v Evropě.

CCBC je pro všechny zapojené projekty jakousi platformou, která jim umožňuje vzájemně si pomáhat a sdílet lidské, materiální či finanční zdroje tak, aby byly využity co nejefektivněji.

V roce 2017 liberecká zoo ve spolupráci se CCBC uspořádala také mnoho akcí a osvětových aktivit pro veřejnost, mezi něž patří například šestidílný cyklus přednášek o životě v rozvojových oblastech - Kaledoiskop či Dětský den In-situ v Praze.

Tento rok také pokračovala spolupráce s Českou televizí a podařilo se natočit další čtyři dokumenty o jednotlivých ochrannářských projektech, které budou mít premiéru na podzim roku 2018.

Zoo Liberec v rámci CCBC také dlouhodobě spolupracuje se všemi projekty sdruženými v této koalici.

Loskuták velký, foto: Zoo Liberec

Stavy zvířat v Zoo Liberec – 2017 / Census of Animals – 2017

	1. 1. 2017		31. 12. 2017	
	druhy Species	jedinci Specimens	druhy Species	jedinci Specimens
Savci (Mammalia)	54	243	56	238
Ptáci (Aves)	68	296	67	301
Plazi (Reptilia), Obojživelníci (Amphibia)	22	61	25	71
Ryby (Pisces)	7	108	7	108
Bezobratlí (Invertebrata)	4	121	4	121
Celkem (Total)	155	829	159	839

Statistika zvířat v záchranných a ochranných programech

savci (Mammalia)	243/54					238/56		66/13	49/14	111/26	79/20	209/48
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
alpaka <i>Vicugna pacos</i>	2.0					2.0						
antilopa koňská <i>Hippotragus equinus</i>	2.5	2.1			1.0	3.6					*	*
bodlinatka egyptská <i>Acomys cahirinus</i>	0.0.2					0.0.2						*
buvolec běločelý <i>Damaliscus pygargus phillipsi</i>	0.4	0.2			0.1	0.5		*				*
fretka <i>Mustela furo</i>	0.1				0.1							
gibon bělolící <i>Nomascus leucogenys</i>	1.1.3					1.1.3			*	*	*	*
irbis <i>Uncia uncia</i>	1.1					1.1			*	*	*	*
kočka cejlonská <i>Prionailurus rubiginosus phillipsi</i>	1.1					1.1		*	*	*		*
kočka domácí <i>Felis catus</i>	3.3					3.3						
kočkodan Dianin <i>Cercopithecus diana</i>			1.1			1.1			*	*	*	*
kočkodan zelený <i>Chlorocebus sabaeus</i>	2.4				2.4							

savci (Mammalia)	243/54					238/56		66/13	49/14	111/26	79/20	209/48
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
kosman zakrslý <i>Callithrix pygmaea pygmaea</i>	3.3	0.0.2			1.1	2.2.2				*		*
koza domácí kamerunská <i>Capra hircus</i>	0.1					0.1						
koza domácí <i>Capra hircus</i>	3.4				0.1	3.3						
Koza šrouborohá <i>Capra falconeri heptneri</i>	3.4				1.0	2.4				*	*	*
kozorožec dagestánský <i>Capra cylindricornis</i>	5.11	2.1			5.0	2.12		*				*
králík domácí - zakrslý <i>Oryctolagus cuniculus v. edulis</i>	1.2.4					1.2.4						
kůň domácí - <i>mini appaloosa Equus caballus</i>	3.2				2.0	1.2						
kůň domácí - shetlandský <i>pony Equus caballus</i>	2.1		0.1		1.1	1.1						
kůň Převalského <i>Equus przewalskii</i>			0.3			0.3			*	*	*	*
lachtan hřivnatý <i>Otaria byronia</i>	1.2					1.2		*				*
lemur černý <i>Eulemur macaco</i>	4.0		1.0		1.0	4.0			*	*	*	*

savci (Mammalia)	243/54					238/56		66/13	49/14	111/26	79/20	209/48
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
lemur kata <i>Lemur catta</i>			2.2			2.2		*		*		*
lev berberský <i>Panthera leo leo</i>	2.0		0.1		1.0	1.1				*		*
levhart čínský <i>Panthera pardus japonensis</i>	1.1			0.1		1.0			*	*	*	*
makak lví <i>Macaca silenus</i>	3.2.1					3.2.1			*	*	*	*
mangabej žlutobřichý <i>Cercocebus chrysogaster</i>	3.0					3.0				*	*	*
mangusta tmavá <i>Crossarchus obscurus</i>	1.1					1.1						*
morče bolivijské <i>Galea monasteriensis</i>		0.0.1	2.2		1.1	1.1.1						*
mravenečník velký <i>Myrmecophaga tridactyla</i>			1.0			1.0			*	*	*	*
muntžak chocholatý <i>Elaphodus cephalophus michianus</i>			0.1			0.1		*				*
muntžak malý <i>Muntiacus reevesi</i>	5.5				4.2	1.3						*
nahur modrý <i>Pseudois nayaur</i>	5.3	1.0				6.3		*		*		*

savci (Mammalia)	243/54					238/56		66/13	49/14	111/26	79/20	209/48
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
nosál červený <i>Nasua nasua</i>	2.1				1.1	1.0						*
nyala nížinná <i>Tragelaphus angasii</i>	3.3	1.1			1.0	3.4		*				*
oseł somálský <i>Equus africanus somalicus</i>	2.5	0.1				2.6			*	*	*	*
osmák degu <i>Octodon degus</i>	0.0.3					0.0.3						*
ovce domácí - kamerunská <i>Ovis aries aries</i>	0.3					0.3						
panda červená <i>Ailurus fulgens fulgens</i>	3.2				1.1	2.1			*	*	*	*
pavián pláštíkový <i>Papio hamadryas</i>	2.9	1.1		0.1		3.9				*		*
pes domácí - německý ovčák <i>Canis familiaris</i>	1.0				1.0							
pes domácí <i>Canis familiaris</i>	0.1					0.1						
pížmoň grónský <i>Ovibos moschatus wardi</i>	1.1				1.1			*			*	*
rys karpatský <i>Lynx lynx carpathicus</i>	1.1	1.1				2.2	*	*		*		*

savci (Mammalia)	243/54					238/56		66/13	49/14	111/26	79/20	209/48
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
sambar skvrnitý <i>Rusa alfredi</i>	1.4	1.0		0.2		2.2		*	*			*
slon indický <i>Elephas maximus bengalensis</i>	0.2					0.2				*	*	*
sob karelský <i>Rangifer tarandus fennicus</i>	1.2		1.0	1.0		1.2		*				*
surikata <i>Suricata suricatta</i>	5.1	3.3			5.3	3.1						*
šimpanz <i>Pan troglodytes</i>	2.2					2.2				*	*	*
takin zlatý <i>Budorcas taxicolor bedfordi</i>	4.5	1.2			2.2	3.5		*		*		*
tamarín pinčí <i>Saguinus oedipus</i>	1.1		0.1		0.1	1.1			*	*	*	*
tapír jihoamerický <i>Tapirus terrestris</i>	2.0					2.0				*	*	*
tygr - bílá forma <i>Panthera tigris</i>	2.2					2.2				*		*
urial bucharský <i>Ovis vignei bocharensis</i>	2.3	0.1				2.4						*
velbloud dvouhrbý - domácí <i>Camelus bactrianus</i>	1.2		0.2		0.1	1.3						*

savci (Mammalia)	243/54					238/56		66/13	49/14	111/26	79/20	209/48
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
vikuňa <i>Vicugna vicugna</i>	3.4	2.0		1.0	1.1	3.3			*	*	*	*
zebra bezhřívá <i>Equus quagga borensis</i>	1.3	2.0			0.1	3.2						*
zebra Chapmanova <i>Equus quagga chapmanni</i>	2.5	2.0			1.1	3.4						*
ženetka skvrnitá <i>Genetta tigrina</i>	0.1					0.1						*
žirafa Rothschildova <i>Giraffa camelopardalis camelopardalis</i>	1.5	1.1				2.6					*	*

Rys karpatský, foto: Zoo Liberec

Mravenečník velký, foto: J. Ambrožová

ptáci (Aves)	296/68					301/67		47/13	6/3	182/49	31/11	298/65
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
amadina Gouldové <i>Chloebia gouldiae</i>	0.0.1					0.0.1						*
amazoňan zelenolící <i>Amazona viridigenalis</i>	1.1					1.1				*	*	*
ara hyacintový <i>Anodorhynchus hyacinthinus</i>	1.1					1.1				*	*	*
bažant Edwardsův <i>Lophura edwardsi</i>	1.1					1.1			*	*	*	*
bažant obecný korejský <i>Phasianus colchicus karpowi</i>	1.1					1.1						*
bažant palavánský <i>Polyplectron napoleonis</i>	1.1				0.1	1.0				*	*	*
bažant zlatý <i>Chrysolophus pictus</i>	1.1.5	0.0.2				1.1.7						*
bulbul zahradní <i>Pycnonotus barbatus</i>	0.1					0.1						*
čimango falklandský <i>Phalacrocorax australis</i>	1.1				0.1	1.0				*		*
čimango horský <i>Phalacrocorax megalopterus</i>	1.2	0.0.1				1.2.1				*		*
čimango žlutohlavý <i>Milvago chimachima</i>	1.1					1.1				*		*

ptáci (Aves)	296/68					301/67		47/13	6/3	182/49	31/11	298/65
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
hadilov písař <i>Sagittarius serpentarius</i>			2.0			2.0		*		*		*
holub nikobarský <i>Caloenas nicobarica</i>	3.3	0.0.4				3.3.4				*		*
holub rudoprsý <i>Gallicolumba crinigera</i>	2.1.1					2.1.1		*				*
holub šedohlavý <i>Leptotila plumbeiceps</i>	2.1					2.1						*
hrdlička čínská <i>Streptopelia chinensis chinensis</i>	0.0.5					0.0.5						*
hrdlička madagaskarská <i>Streptopelia picturata</i>	0.1				0.1							
husa císařská <i>Anser canagicus</i>	2.0				2.0							
husa labutí <i>Anser cygnoides</i>	2.0				2.0							
jeřáb černokrký <i>Grus nigricollis</i>	0.1		1.0			1.1			*	*		*
jestřáb lesní <i>Accipiter gentilis</i>	0.1					0.1	*			*		*
kachnička mandarínská <i>Aix galericulata</i>	1.1.4					1.1.4						*

ptáci (Aves)	296/68					301/67		47/13	6/3	182/49	31/11	298/65
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
kajka mořská <i>Somateria mollissima</i>	0.1					0.1						*
káně lesní <i>Buteo buteo</i>	2.4	0.0.2			0.0.2	2.4				*		*
korunáč novoguinejský <i>Goura scheepmakeri</i>	2.2.1			0.0.1	0.1	2.1		*		*		*
labuť velká <i>Cygnus olor</i>	3.0			1.0	2.0							
leskoptev purpurová <i>Lamprotornis purpureus</i>	1.1					1.1						*
loskuták posvátný <i>Gracula religiosa</i>	1.1					1.1				*		*
majna Rothschildova <i>Leucopsar rothschildi</i>	2.1					2.1				*	*	*
nandu Darwinův <i>Pterocnemia pennata pennata</i>	2.1	0.0.1				2.1.1		*		*		*
nestor kea <i>Nestor notabilis</i>	4.2				2.1	2.1		*		*		*
orel bělohlavý <i>Haliaeetus leucocephalus</i>	2.2			1.0		1.2				*		*
orel jestřábí <i>Hieraaetus fasciatus</i>	2.3		1.1	1.0	0.1	2.3				*		*

ptáci (Aves)	296/68					301/67		47/13	6/3	182/49	31/11	298/65
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
orel královský <i>Aquila heliaca</i>	4.2		1.0		1.0	4.2		*		*		*
orel křiklavý <i>Aquila pomarina</i>	4.4					4.4	*			*		*
orel mošský <i>Haliaeetus albicilla</i>	2.1		0.2		0.2	2.1	*			*	*	*
orel nejmenší <i>Hieraaetus pennatus</i>	2.3	0.0.2			1.0	1.3.2				*		*
orel skalní <i>Aquila chrysaetos</i>	2.1	1.0				3.1	*			*		*
orel stepní <i>Aquila nipalensis</i>	1.1					1.1				*		*
orel východní <i>Haliaeetus pelagicus</i>	3.3	0.0.3				3.3.3		*		*		*
orel Wahlbergův <i>Hieraaetus wahlbergi</i>			1.1			1.1				*		
orlík krátkoprstý <i>Circaetus gallicus</i>			2.1			2.1				*		*
orlosup bradatý <i>Gypaetus barbatus aureus</i>	2.2	0.0.1			0.0.1	2.2				*	*	*
papoušek vlnkovaný <i>Melospittacus undulatus</i>	1.1					1.1						*

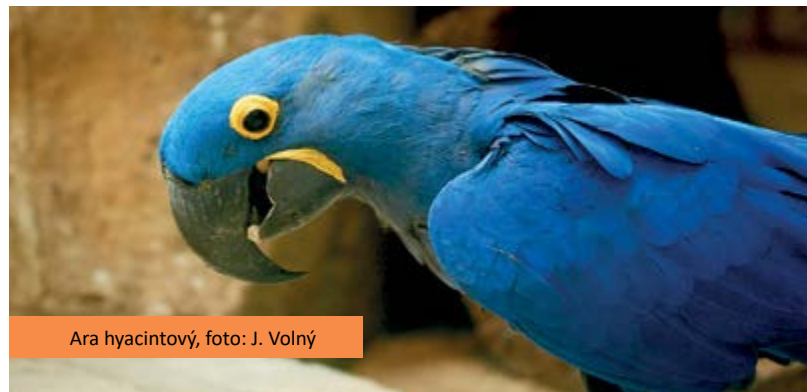
ptáci (Aves)	296/68					301/67		47/13	6/3	182/49	31/11	298/65
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
pelikán bílý <i>Pelecanus onocrotalus</i>	5.5.2	0.0.2		0.0.1		5.5.3						*
pelikán skvrnozobý <i>Pelecanus philippensis</i>	0.4		4.4	0.1		4.7						*
plameňák - hybrid <i>Phoenicopterus sp.</i>	0.0.1					0.0.1				*		
plameňák kubánský <i>Phoenicopterus ruber</i>	1.2.1					1.2.1				*		*
plameňák růžový <i>Phoenicopterus roseus</i>	9.9.7				0.1	9.8.7				*		*
puštitk bělavý pobaltský <i>Strix uralensis liturata</i>	1.1					1.1	*			*		*
puštitk bradatý <i>Strix nebulosa lapponica</i>	1.1					1.1				*		*
satyr Cabotův <i>Tragopan caboti</i>	1.1					1.1		*	*	*		*
satyr obecný <i>Tragopan satyra</i>	1.1.2					1.1.2				*		*
sovice sněžní <i>Nyctea scandiaca</i>	0.1.1					0.1.1				*		*
sup himálajský <i>Gyps himalayensis</i>	1.1					1.1				*		*

ptáci (Aves)	296/68					301/67		47/13	6/3	182/49	31/11	298/65
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
sup hnědý <i>Aegypius monachus</i>	1.1		0.0.1			1.1.1				*	*	*
sup kapucín <i>Necrosyrtes monachus</i>			2.0			2.0				*		*
sup mrchožravý <i>Neophron percnopterus</i>	1.1					1.1				*	*	*
toko Deckenův <i>Tockus deckeni</i>	5.2				3.0	2.2		*				*
toko žlutozobý <i>Tockus flavirostris</i>	1.1			1.0	0.1							
tučňák Humboldtův <i>Spheniscus humboldti</i>	3.3.2			1.0		2.3.2				*	*	*
turako červenokorunkatý <i>Tauraco erythrolophus</i>	1.1					1.1		*		*		*
výr velký <i>Bubo bubo</i>	2.2					2.2	*			*		*
výreček bělolící <i>Ptilopsis leucotis</i>	3.1					3.1				*		*
výreček filipínský <i>Otus megalotis</i>	1.1					1.1				*		*
zebříčka pestrá <i>Taeniopygia guttata</i>	0.2.48					0.2.48						*

ptáci (Aves)	296/68					301/67		47/13	6/3	182/49	31/11	298/65
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
zoborožec kaferský <i>Bucorvus leadbeateri</i>	1.1					1.1		*				*
zoborožec křiklavý <i>Ceratogymna bucinator</i>	0.1					0.1						*
zoborožec rýhozobý <i>Penelopides panini</i>	1.1					1.1		*		*		*
zoborožec šedolící <i>Ceratogymna brevis</i>	1.1					1.1						*
zoborožec tmavý <i>Anthraceras malayanus</i>	4.3			1.0	1.1	2.2		*		*		*
zoborožec vrásčitý <i>Aceros corrugatus</i>	1.1					1.1				*	*	*

Turako červenokorunkatý, foto: J. Mikoláš

Ara hyacintový, foto: J. Volný

plazi (Reptilia)	61/22					59/22		6/2		32/14	2/1	39/14
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
felzuma madagaskarská <i>Phelsuma madagascariensis kochi</i>	1.2			1.1		0.1				*		*
gekon obrovský <i>Gekko gecko</i>	0.0.4			0.0.2	0.0.1	0.0.1						
hroznýšovec duhový <i>Epicrates cenchria cenchria</i>	1.1					1.1				*		
hroznýšovec kubánský <i>Epicrates angulifer</i>			2.0			2.0				*	*	*
chameleon jemenský <i>Chamaeleo calyprtratus</i>	1.1.2				0.0.2	1.1				*		*
korálovka pruhovaná <i>Lampropeltis getula</i>			0.0.1			0.0.1						*
krajta mřížkovaná <i>Python reticulatus</i>	1.1	2.0				3.1				*		
krajta zelená <i>Morelia viridis</i>	1.1					1.1				*		*
krátkokrčka novoguinejská <i>Elseya novaeguineae</i>	0.3		1.0	0.1		1.2						*
krokodýl čelnatý <i>Osteolaemus tetraspis</i>	1.1					1.1		*		*		*
mabuja <i>Mabuya macularia</i>	0.0.8				0.0.8							

plazi (Reptilia)	61/22					59/22		6/2		32/14	2/1	39/14
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
psohlavec orinocký <i>Corallus hortulanus</i>	0.1				0.1							
scink šalomounský <i>Corucia zebrata</i>	1.0.1		0.1		0.0.1	1.1				*		
tilikva australská <i>Tiliqua scincoides intermedia</i>	1.0			1.0								
tilikva obrovská <i>Tiliqua gigas evanescens</i>			1.2			1.2						
užovka amurská <i>Elaphe schrencki</i>	0.0.1					0.0.1						
užovka červená <i>Pantherophis guttatus</i>			0.2			0.2						*
varan antracitový <i>Varanus beccarii</i>	1.2					1.2				*		*
varan modrý <i>Varanus macraei</i>	1.1.1		1.1		1.1.1	1.1				*		
varan smaragdový <i>Varanus prasinus</i>	1.1		0.2			1.3		*		*		*
želva bahenní <i>Emys orbicularis</i>	0.0.2					0.0.2	*					*
želva korunkatá <i>Hardella thurjii</i>	3.0					3.0				*		*

plazi (Reptilia)	61/22					59/22		6/2		32/14	2/1	39/14
Druh Specie	Stav 1. 1. 2017	odchov Birth	příchod Arrival	úhyn Death	odchod Departure	Stav 31. 12. 2017	zákon č. 114/1992	ESB	ISB	CITES	EEP	RDB
želva nádherná <i>Trachemys scripta elegans</i>	2.8		0.0.2		1.0	1.8.2						*
želva ostruhatá <i>Centrochelys sulcata</i>	1.0					1.0				*		*
želva uhlířská <i>Chelonoidis carbonaria</i>	0.2					0.2				*		

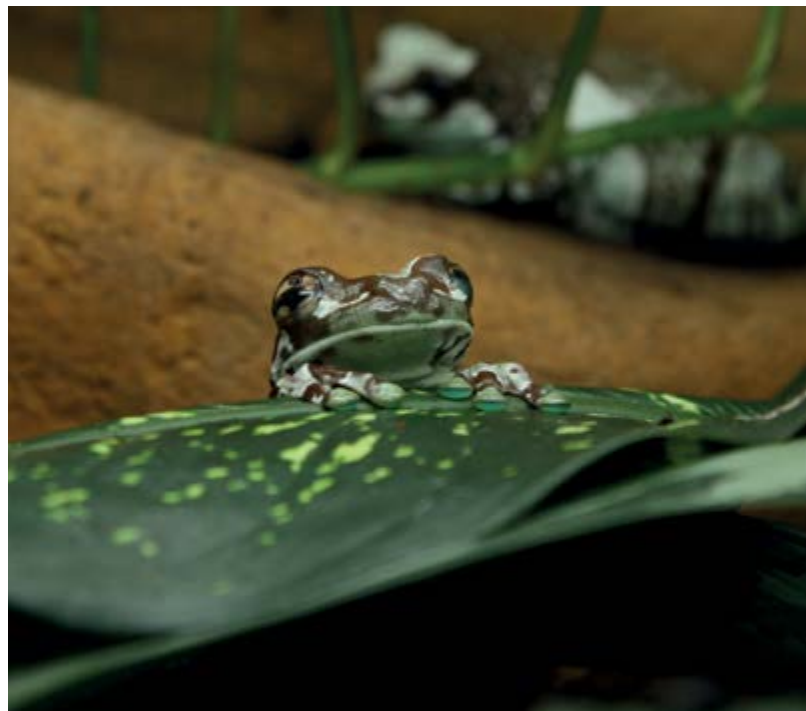
Krokodýl čelnatý, foto: J. Volný

Varan modrý, foto: J. Volný

obojživelníci (Amphibia)			
		CITES	RDB
parosníčka srdíčková <i>Dyscophus guineti</i>	0.0.5	*	*
pralesnička strašná <i>Phyllobates terribilis</i>	0.0.6	*	*
rosnička včelí <i>Phrynohyas resinifictrix</i>	0.0.4		*
ryby (Pisces)			
			RDB
kapr obecný <i>Cyprinus carpio</i>	0.0.75		*
kapr obecný - nishikigoi <i>Cyprinus carpio</i>	0.0.3		*
krunýřovec <i>Ancistrus sp.</i>	0.0.3		
pancéřníček kroupenatý <i>Megalechis thoracata</i>	0.0.1		
plata skvrnitá <i>Xiphophorus maculatus</i>	0.0.10		
tlamovec <i>Melanochromis sp.</i>	0.0.15		
živorodka duhová <i>Poecilia reticulata</i>	0.0.1		
stopkoočí (Stylommatophora)			
achatina žravá <i>Achatina fulica rodatzii</i>	0.0.1		
švábi (Blattaria)			
šváb smrtihlav <i>Blaberus craniifer</i>	0.0.60		

brouci (Coleoptera)			
zlatohlávek <i>Eudicella schultzeorum</i>	2.3.15		
zlatohlávek smaragdový <i>Chlorocala africana</i>	0.0.40		

Rosnička včelí, foto: Zoo Liberec

Lachtan hřivnatý, foto: Zoo Liberec

Marketing

Zhodnocení roku

Rok 2017 v marketingovém oddělení Zoo Liberec lze hodnotit ze tří úhlů pohledu: personální obsazení a stabilizace týmu, komunikace s veřejností mimo zoo a marketingové aktivity přímo v areálu zahrady.

Personální obsazení marketingového oddělení

Po všech změnách se marketingové oddělení personálně ustálilo již v první polovině roku na 4 lidech. Další posila pak přišla v listopadu, kdy se podařilo najít schopného člověka na pozici fundraiser, což je pozice, kterou zoologická zahrada dosud neměla. Vznikla tak celkem akční, iniciativní síla malého týmu, který se snažil kromě běžných a obvyklých úkolů marketingu i o zlepšení komunikace a informovanosti napříč všemi úseky organizace a snažil se i o zprostředkování nových zaměstnaneckých benefitů.

Komunikace s veřejností mimo zoo

Rok 2017 nepřinesl žádné výrazné změny v komunikaci s veřejností mimo zahradu – zoo i nadále využívala služby distributorů pro rozšíření informačních letáků o zoo po celém Libereckém kraji, pokračovala v již tradiční spolupráci s místními médii a periodiky, udržovala v platnosti osvědčené a fungující barterové spolupráce. Nad tento rámec však přinesl rok 2017 možnosti rozšíření povědomí o zoo například prostřednictvím spolupráce s Hotelem Babylon, Harrachov Card nebo Sphere Card. Pokud se týká inzerce, marketing se začal více zaměřovat na návštěvníky z příhraničí prostřednictvím inzerce v novinách a časopisech na německé straně, a to zejména před zahájením sezóny.

K aktivitám mimo zahradu lze přiřadit i propagaci sportovního ducha zoo prostřednictvím prezentace na Jizerské 50 (stánek s informačními

letáky a reklamními předměty), organizace běžeckých závodů „Jarní běh okolo zoo“ (13. 5.), poskytnutí prostoru zahrady pro orientační běžecké (24. 5.) nebo účast na závodech Dračích lodí na liberecké přehradě (15. 6. dětské závody a 16. 6. závody dospělých posádek).

Řada aktivit a akcí byla propagována prostřednictvím médií – v roce 2017 vydala Zoo Liberec 34 tiskových zpráv a uspořádala 2 tiskové konference. K závažnějším tématům patřilo téma ptačí chřipky a úspěšná snaha zoologů o její překonání (březen).

Akce pro veřejnost

V areálu zahrady proběhla řada již tradičních akcí pro veřejnost. Tyto aktivity pak doplnily další firemní teambuildingy, komentované prohlídky, setkání a školení nebo soukromé oslavy objednávané jednotlivci z řad široké veřejnosti – zájem byl o svatbu v zoo, rozloučení se svobodou nebo oslavy dětských narozenin. Je však také potřeba zmínit jednu významnou akci pro odbornou i laickou veřejnost. Bylo nám velkou ctí zorganizovat 9. Mezinárodní výživářskou konferenci EAZA (Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií). Od 26. do 29. ledna hostila Zoo Liberec více než 130 účastníků z téměř 30 zemí. O zajištění celé konference se postaralo zoologické oddělení a ve spolupráci s Restaurací Formanka se ctí obstálo.

Celkem marketing organizačně zajišťoval 41 akcí pro širokou veřejnost, pro soukromé osoby nebo firmy. Z tohoto počtu bylo 19 akcí pořádaných přímo marketingovým oddělením, 8 akcí firemních, 13 aktivit soukromých osob nebo malých kolektivů a jedna akce uspořádaná pouze pro zaměstnance.

K veřejností nejnavštěvovanějším akcím patřily zejména:

- 11. 2. Ples zoo
- 22. 4. Den Země
- 3. 5. Den dětí
- 24. 6. Světový den žiraf
- 11. 8. Mezinárodní den slonů
- 7. 10. Světový den zvířat a Den partnerů
- 25. a 26. 10. Strašidelná zoo
- Prosinec Adventní zoo

Kromě všech 41 akcí byly úspěšně zrealizovány zootábory. Jeden turnus pro děti zaměstnanců (21 dětí ve věku 5 až 12 let) a 5 turnusů zootáborů s Motyčkovice klikou, kterými prošlo celkem 100 dětí z Liberce. Všechny tyto aktivity jistě přispěly k celkovému počtu návštěvníků za rok 2017.

Zážitkový program Ošetřovatelem v zoo

Od roku 2010 umožňuje Zoo Liberec Zážitkové programy na pěti chovatelských úsecích. Zájem z řad veřejnosti měl i v roce 2017 stoupající tendenci. Stále platí, že mezi nejvytíženější úseky patřily úseky slonů, šelem a opů. Zájem neopadl ani po změně cen tohoto programu, celkem se zúčastnilo 229 osob (189 žen a 40 mužů), což je nárůst oproti roku 2016 o 60%.

ZooObjektiv

Ani v roce 2017 nebyla přerušena tradice setkávání se zoology. Řada příznivců Zoo Liberec ať již pravidelně nebo jen čas od času navštívila ZooObjektiv – prezentace našich zoologů na téma „Co se děje v zoo“.

Ples zoo, foto: V. Rychlý

Den slonů, foto: Zoo Liberec

Vždy šlo o velmi zajímavé povídání, které poodhalilo složitosti, záladnosti, starosti, úspěchy i radosti ošetřovatelů a zoologů v naší zahradě. Luboš Melichar a Jan Hanel většinou doprovázeli tyto informace vtipnými i odbornými komentáři a odpověďmi na případné dotazy. ZooObjektiv se koná už řadu let vždy každou druhou středu v měsíci, od 18.00 hodin v budově ZooExpo.

Vědomostní soutěž ZooRiskuj

V roce 2017 se uskutečnil již 7. ročník soutěže ZooRiskuj, který prověřil znalosti žáků a studentů druhých stupňů základních škol a nižších stupňů víceletých gymnázií. Prvního rozřadovacího kola se zúčastnilo 81 týmů – celkem 243 žáků. Osm nejlepších týmů postoupilo do finále, které se uskutečnilo 5. 4. ve Velkém sále Kulturního a společenského centra Lidové sady. Účastníci si mohli vybrat ze sedmi okruhů (Výživa zvířat, Poznáte to (3D předměty), Projekty/udržitelný rozvoj, Zvířata ze zoo, Zvuky ze zoo, Etologie a Foto ze zoo) otázky s bodovým ohodnocením 100 – 800 bodů. Soutěž finančně podpořil Liberecký kraj a díky tomu se mohly uskutečnit některé změny jak rozřadovacího kola, tak finále. Bylo zařazeno více praktických ukázek, obrázků a dalších interaktivních prvků. Tyto změny byly velmi pozitivně přijaty. Do finále pak dále dodaly ceny: Město Liberec, Národní památkový ústav, HC Bílý tygři, nakladatelství Borgis a Zoo Liberec.

Návštěvnost:

Celoroční snaha o komunikaci s návštěvníky, odbornou i laickou veřejností, úsilí o zajímavé novinky v oblasti chovu zvířat i vylepšování úrovně již tradičních aktivit přivedlo do Zoo Liberec včetně všech jejích složek (zoo, ARCHA, DIVIZNA, Lidové sady a Dětský koutek, Restaurace Formanka) celkem 433 087 návštěvníků, jen zoologickou zahradu navštívilo 355 336 osob.

	2017	2016	2015
Zoo Liberec	355 336	389 889	326 979
Zoologická zahrada, příspěvková organizace*	433 087	479 168	416 951

* zahrnuje Zoo Liberec, ARCHA Liberec, SEV DIVIZNA Liberec, LIDOVÉ SADY Liberec

Ing. Marta Dostálová
vedoucí oddělení marketingu
dostalova.marta@zooliberec.cz

Rozvaha příspěvkové organizace Zoo Liberec k 31. 12. 2017 - aktiva (Kč)

Číslo položky	Název položky	Syntetický účet	1	2	3	4	
			ÚČETNÍ OBDOBÍ				MINULÉ
			BĚŽNÉ			NETTO	
			BRUTTO	KOREKCE			
AKTIVA			467 446 323	182 089 587	285 356 736	285 311 455	
A.	Stálá aktiva		415 018 677	181 985 846	233 032 832	239 316 028	
I.	Dlouhodobý nehmotný majetek		1 767 833	1 147 844	619 989	216 292	
2.	Software	013	611 197	340 000	271 197	170 000	
5.	Drobný dlouhodobý nehmotný majetek	018	572 965	572 965	0	0	
6.	Ostatní dlouhodobý nehmotný majetek	019	238 821	234 879	3 942	3 942	
7.	Nedokončený dlouhodobý nehmotný majetek	041	344 850	0	344 850	42 350	
II.	Dlouhodobý hmotný majetek		413 250 845	180 838 002	232 412 843	239 099 736	
1.	Pozemky	031	11 681 958	0	11 681 958	11 328 875	
3.	Stavby	021	356 763 827	146 548 223	210 215 605	217 531 080	
4.	Samostatné hmotné movité věci a soubory hmotných movitých věcí	022	28 552 843	18 734 037	9 818 806	9 670 254	
6.	Drobný dlouhodobý hmotný majetek	028	15 555 742	15 555 742	0	0	
8.	Nedokončený dlouhodobý hmotný majetek	042	696 474	0	696 474	569 528	
B.	Oběžná aktiva		52 427 645	103 741	52 323 904	45 995 427	
I.	Zásoby		28 831 923	0	28 831 923	27 364 758	
2.	Materiál na skladě	112	774 998	0	774 998	1 037 647	
8.	Zboží na skladě	132	823 078	0	823 078	877 644	
10.	Ostatní zásoby	139	27 233 846	0	27 233 846	25 449 466	
II.	Krátkodobé pohledávky		4 837 981	103 741	4 734 240	3 339 426	
1.	Odběratelé	311	1 272 753	31 896	1 240 858	1 277 745	
4.	Krátkodobé poskytnuté zálohy	314	240 866	0	240 866	310 794	
5.	Jiné pohledávky z hlavní činnosti	315	42 000	0	42 000	0	
9.	Pohledávky za zaměstnanci	335	0	0	0	50	
13.	Daň z příjmů	341	0	0	0	0	
15.	Daň z přidané hodnoty	343	0	0	0	31 493	
29.	Náklady příštích období	381	480 101	0	480 101	437 124	
31.	Dohadné účty aktivní	388	2 543 414	0	2 543 414	1 208 515	
32.	Ostatní krátkodobé pohledávky	377	258 847	71 846	187 001	73 705	
III.	Krátkodobý finanční majetek		18 757 742	0	18 757 742	15 291 243	
9.	Běžný účet	241	17 019 784	0	17 019 784	13 731 427	
10.	Běžný účet FKSP	243	713 907	0	713 907	418 556	
15.	Ceniny	263	245 280	0	245 280	254 096	
16.	Peníze na cestě	262	68 547	0	68 547	274 898	
17.	Pokladna	261	710 224	0	710 224	612 266	

Rozvaha příspěvkové organizace Zoo Liberec k 31. 12. 2017 - pasiva (Kč)

Číslo položky	Název položky	Syntetický účet	1	2
			ÚČETNÍ OBDOBÍ	
			BĚŽNÉ	MINULÉ
PASIVA			285 356 736	285 311 455
C.	Vlastní kapitál		273 424 742	276 477 108
I.	Jmění účetní jednotky a upravující položky		260 245 652	264 561 163
1.	Jmění účetní jednotky	401	178 304 217	181 062 849
3.	Transfery na pořízení dlouhodobého majetku	403	81 223 225	82 780 103
7.	Opravy minulých období	408	718 211	718 211
II.	Fondy účetní jednotky		13 103 963	11 836 991
1.	Fond odměn	411	729 085	666 711
2.	Fond kulturních a sociálních potřeb	412	831 550	495 313
3.	Rezervní fond tvořený ze zlepšeného výsledku hospodaření	413	888 320	871 739
4.	Rezervní fond z ostatních titulů	414	1 976 726	863 560
5.	Fond reprodukce majetku (investiční fond)	416	8 678 282	8 939 668
III.	Výsledek hospodaření		75 127	78 954
1.	Výsledek hospodaření běžného účetního období		75 127	78 954
D.	Cizí zdroje		11 931 994	8 834 347
II.	Dlouhodobé závazky		1 464 297	552 906
8.	Dlouhodobé přijaté zálohy na transfery	472	1 464 297	552 906
III.	Krátkodobé závazky		10 467 697	8 281 441
5.	Dodavatelé	321	2 597 053	1 984 711
10.	Zaměstnanci	331	2 331 021	119 737
11.	Jiné závazky vůči zaměstnancům	333	29 810	45 942
12.	Sociální zabezpečení	336	926 846	897 533
13.	Zdravotní pojištění	337	397 105	384 693
16.	Ostatní daně, poplatky a jiná obdobná peněžítá plnění	342	254 689	250 672
17.	Daň z přidané hodnoty	343	233 151	0
32.	Krátkodobé přijaté zálohy na transfery	374	218 484	96 000
34.	Výdaje příštích období	383	1 344 079	0
35.	Výnosy příštích období	384	965 117	527 411
36.	Dohadné účty pasivní	389	280 942	1 033 129
37.	Ostatní krátkodobé závazky	378	889 399	2 941 613

Číslo položky	Název položky	Syntetický účet	1	2	3	4
			ÚČETNÍ OBDOBÍ			
			BĚŽNÉ OBDOBÍ		MINULÉ OBDOBÍ	
			Hlavní činnost	Hospodářská činnost	Hlavní činnost	Hospodářská činnost
A	NÁKLADY CELKEM		89 581 524	22 690 392	83 917 957	23 357 172
I.	Náklady z činnosti		89 475 375	22 690 392	83 894 424	23 357 171
1.	Spotřeba materiálu	501	14 883 610	7 248 432	13 619 596	7 162 662
2.	Spotřeba energie	502	4 326 543	988 201	5 358 254	1 183 627
4.	Prodané zboží	504	34 478	2 157 479	0	2 309 886
8.	Opravy a udržování	511	3 958 620	572 169	1 995 146	212 829
9.	Cestovné	512	597 189	1 350	488 167	0
10.	Náklady na reprezentaci	513	105 706	0	107 160	0
12.	Ostatní služby	518	11 047 784	1 159 467	12 435 165	1 428 787
13.	Mzdové náklady	521	28 944 876	7 668 429	26 071 411	8 036 313
14.	Zákonné sociální pojištění	524	9 637 780	2 292 467	8 677 302	2 447 486
15.	Jiné sociální pojištění	525	156 849	31 906	145 302	33 628
16.	Zákonné sociální náklady	527	1 940 632	337 444	1 619 367	366 598
18.	Daň silniční	531	0	9 352	0	8 684
20.	Jiné daně a poplatky	538	27 325	0	26 564	0
22.	Smluvní pokuty a úroky z prodlení	541	1 130	0	0	0
23.	Jiné pokuty a penále	542	0	0	49	0
26.	Manka a škody	547	5 909	12 694	6 900	4 520
28.	Odpisy dlouhodobého majetku	551	11 120 123	0	11 090 489	0
35.	Náklady z drobného dlouhodobého majetku	558	997 109	210 703	381 935	162 009
36.	Ostatní náklady z činnosti	549	1 689 712	299	1 871 617	142
II.	Finanční náklady		106 149	0	23 533	1
2.	Úroky	562	0	0	2 094	0
3.	Kurzové ztráty	563	106 149	0	21 439	1
V.	Daň z příjmů		0	0	0	0
1.	Daň z příjmů	591	0	0	0	0

Rozbor vybraných nákladů:

501 Spotřeba materiálu 22 132 042,60 Kč

46,46 %	celkové spotřeby materiálu tvoří krmiva, steliva 10 282 899,32 Kč
29,53 %	tvoří nákup surovin – služby zákazníkům ve výši 6 535 459,64 Kč
10,27 %	nákup všeobecného materiálu 2 272 061,74 Kč
13,74 %	ostatní náklady (materiál na opravy, nářadí, PHM, drobný majetek do 3 tis. Kč, ochranné pomůcky, kancelářské potřeby) 3 041 621,90 Kč

502 Spotřeba energie 5 314 744,20 Kč

41,63 %	celkové spotřeby energií tvoří elektrická energie 2 212 690,73 Kč
20,48 %	vodné 1 088 152,40 Kč
37,89 %	plyn 2 013 901,07 Kč

511 Opravy a udržování 4 530 789,11 Kč

81,41 %	všech oprav činí opravy a údržba nemovitého majetku 3 688 720,09 Kč
18,59 %	opravy a údržba movitého majetku 842 069,02 Kč

518 Ostatní služby ve výši 12 207 251,03 Kč

48,03 %	služeb tvoří pořady Lidových sadů, hudební kurzy, projekty, pronájmy atd. 5 862 564,44 Kč
7,23 %	stočné 883 060,16 Kč
11,18 %	služeb vynaložených na propagaci 1 364 313,83 Kč
4,68 %	poplatky za veterinární služby 571 646,20 Kč
28,88 %	ostatní služby, např. revize, program. služby, doprava, telekomunikace, bankovní poplatky atd. ve výši 3 525 666,40 Kč

521 Mzdové náklady 36 613 305,00 Kč

93,75 %	mzdové náklady 34 323 756,00 Kč
5,92 %	ostatních osobních nákladů 2 167 406 Kč
0,33 %	náhrada mzdy za pracovní neschopnost 122 143 Kč

Číslo položky	Název položky	Syntetický účet	1	2	3	4
			ÚČETNÍ OBDOBÍ			
			BĚŽNÉ OBDOBÍ		MINULÉ OBDOBÍ	
			Hlavní činnost	Hospodářská činnost	Hlavní činnost	Hospodářská činnost
B.	VÝNOSY CELKEM		89 344 802	23 002 241	83 148 197	24 205 886
I.	Výnosy z činnosti		33 509 731	22 978 589	36 668 801	23 968 165
1.	Výnosy z prodeje vlastních výrobků	601	15 040	0	4 200	0
2.	Výnosy z prodeje služeb	602	32 545 219	16 646 306	35 876 546	17 402 042
3.	Výnosy z pronájmu	603	0	1 795 850	0	1 522 035
4.	Výnosy z prodaného zboží	604	0	4 071 523	0	4 591 540
12.	Výnosy z prodeje materiálu	644	19 050	0	21 832	0
14.	Výnosy z prodeje dlouhodobého hmotného majetku	646	0	0	91 500	0
16.	Čerpání fondů	648	0	0	0	0
17.	Ostatní výnosy z činnosti	649	930 422	464 910	674 723	452 547
II.	Finanční výnosy		25 603	183	10 963	144
2.	Úroky	662	16 416	0	10 417	0
3.	Kurzové zisky	663	9 187	183	546	144
IV.	Výnosy z transferů		55 809 468	23 469	46 468 434	237 577
2.	Výnosy vybraných místních vládních institucí z transferů	672	55 809 468	23 469	46 468 434	237 577
C.	VÝSLEDEK HOSPODAŘENÍ					
1.	Výsledek hospodaření před zdaněním		-236 722	311 849	-769 760	848 714
2.	Výsledek hospodaření běžného účetního období		-236 722	311 849	-769 760	848 714

Rozbor vybraných výnosů:

602 Výnosy z prodeje služeb 49 191 524,52 Kč

63,74%	vlastních výnosů tvoří tržby z prodeje vstupného za celou organizaci zoo 31 356 148,82 Kč
26,76 %	tržby za stravování ve výši 13 164 971,56 Kč
2,82 %	tržby za parkovné 1 386 301,72 Kč
1,30 0%	tržby za reklamu 640 161,04 Kč
5,38 %	ostatní tržby, např. zážitkové programy, semináře, výukové programy SEV DIVIZNA, umístění zvířat ARCHA 2 643 941,38 Kč

649 Ostatní výnosy z činnosti 1 395 332,48 Kč

93,98 %	ostatní výnosy z činnosti 1 311 329,48 Kč
6,02 %	pojistná plnění 84 003 Kč

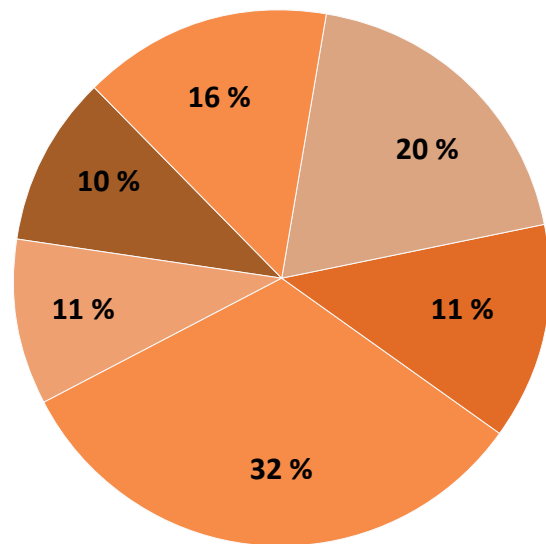
672 Výnosy z transferů 55 832 937,13 Kč

71,59 %	výnosů z transferů příspěvek na provoz od zřizovatele 39 971 000 Kč
19,92 %	příspěvek na odpisy 11 120 123,06 Kč (vč. doplatku odpisů za rok 2017 56 425,06 Kč x odvod odpisů 7 000 000 Kč)
8,49 %	granty a dotace, např. Liberecký kraj, MŽP, SFŽP, Úřad práce, SM Liberec 4 741 814,07 Kč

Hospodaření Zoologické zahrady Liberec za rok 2017 skončilo kladným hospodářským výsledkem ve výši 75 126,76 Kč.

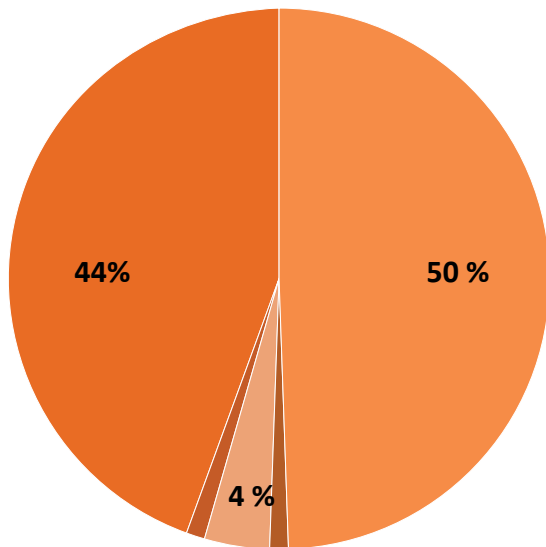
Rozbor nákladů příspěvkové organizace Zoo Liberec (v Kč)

Rozbor nákladů 2017	Účet	Hlavní činnost	Hospodářská činnost	Celkem
Spotřeba materiálu	501	14 883 610	7 248 432	22 132 042
Ostatní služby	518	11 047 784	1 159 467	12 207 251
Mzdové náklady	521	28 944 876	7 668 429	36 613 305
Zákonné sociální pojištění	524	9 637 780	2 292 467	11 930 247
Odpisy dlouhodobého majetku	551	11 120 123	0	11 120 123
Ostatní náklady		13 947 351	4 321 597	18 268 948
Náklady celkem				112 271 916
Rozbor ostatních nákladů				
Spotřeba energie	502	4 326 543	988 201	5 314 744
Prodané zboží	504	34 478	2 157 479	2 191 957
Opravy a udržování	511	3 958 620	572 169	4 530 789
Cestovné	512	597 189	1 350	598 539
Náklady na reprezentaci	513	105 706	0	105 706
Jiné sociální pojištění	525	156 849	31 906	188 755
Zákonné sociální náklady	527	1 940 632	337 444	2 278 076
Daň silniční	531	0	9 352	9 352
Jiné daně a poplatky	538	27 325	0	27 325
Smluvní pokuty a úroky z prodlení	541	1 130	0	1 130
Manka a škody	547	5 909	12 694	18 603
Náklady z drobného dlouhodobého majetku	558	997 109	210 703	1 207 812
Ostatní náklady z činnosti	549	1 689 712	299	1 690 011
Kurzové ztráty	563	106 149	0	106 149
Ostatní náklady celkem				18 268 948

20 % spotřeba materiálu
 11 % ostatní služby
 32 % mzdové náklady
 11 % zákonné sociální pojištění
 10 % odpisy dlouhodobého majetku
 16 % ostatní náklady

Rozbor výnosů příspěvkové organizace Zoo Liberec (v Kč)

- 44 % výnosy z prodeje služeb
- 50 % výnosy vybraných místních vládních institucí z transferů
- 1 % výnosy z pronájmu
- 4 % výnosy z prodaného zboží
- 1 % ostatní výnosy z činnosti

Rozbor výnosů 2017	Účet	Hlavní činnost	Hospodářská činnost	Celkem
Výnosy z prodeje služeb	602	32 545 219	16 646 306	49 191 525
Výnosy z pronájmu	603	0	1 795 850	1 795 850
Výnosy z prodaného zboží	604	0	4 071 523	4 071 523
Ostatní výnosy z činnosti	649	930 422	464 910	1 395 332
Výnosy vybraných místních vládních institucí z transferů	672	55 809 468	23 469	55 832 937
Ostatní výnosy	-	59 693	183	59 876
Výnosy celkem				112 347 043
Rozbor ostatních výnosů				
Výnosy z prodeje vlastních výrobků	601	15 040	0	15 040
Výnosy z prodeje materiálu	644	19 050	0	19 050
Úroky	662	16 416	0	16 416
Kurzové zisky	663	9 187	183	9 370
				59 876

Mimorozpočtové zdroje - finanční fondy

	FKSP	REZERVNÍ FOND	FOND INVESTIC	v tis. Kč
Stav k 1. 1. 2017	495	1735		8939
Tvorba fondu	689	1130		10998
Čerpání fondu	353	0		11259
Stav k 31.12.2017	831	2 865		8 678

Přehled dárců a poskytnutých finančních darů za rok 2017 (v Kč)

Dárce	Částka v Kč		
Dar pro zoo	178 049,92	Burza Robert	6 000,00
Nadace Preciosa	120 000,00	Černá Helena, Mgr.	6 000,00
DM drogerie markt, s.r.o	80 000,00	Dienelt Jan	6 000,00
Nadace ČEZ	70 000,00	Smaržová V., Kučera P.	6 000,00
Rolf Radke	54 040,00	Veselá Petra	6 000,00
Fuchs Alexandr	50 000,00	Vyčítalová Irena	6 000,00
Renault Česká republika, a.s.	50 000,00	Ambulance dětské oddělení	5 000,00
Vaillant group czech, s.r.o.	30 000,00	Holec Jiří	5 000,00
Johnson Controls Power	22 464,80	Plaston Lebeda a syn, s.r.o.	5 000,00
Kozderová Marie	20 000,00	Stranská Jitka, Mgr.	5 000,00
Kuželová Romana	20 000,00	Kurilla Jan	4 500,00
Semotanová Alena	18 000,00	Podrazská Alexandra	4 500,00
Anegg, s.r.o.	15 000,00	Zyderová Jana	4 200,00
Hrubý Martin, MUDr.	15 000,00	Ara-agentura, s.r.o.	4 000,00
Memory Crystal, s.r.o	13 000,00	Bílá Jana	4 000,00
ZŠ Janov, Ještědská, Kaplického, SRPŠ Křížanská	12 780,00	BILLA Švermova Liberec	4 000,00
Adamčíková Veronika	12 000,00	Čálková Marie	4 000,00
Dušek Ladislav	11 000,00	Černá Kateřina	4 000,00
Ptáček Josef	10 000,00	Deanová Rita	4 000,00
Sparkasse Oberlausit	10 000,00	Dieneltová Lucie	4 000,00
7. ZŠ Mladá Boleslav	9 500,00	Jadrná Danuše	4 000,00
Kučerová Viola	9 500,00	Kubcová Darina	4 000,00
Zika Radim	9 000,00	Kubelka Karel	4 000,00
SRPŠ při ZŠ Sokolovská	8 328,00	Marxová Jitka, Mgr.	4 000,00
Tomanová Kateřina	8 000,00	Merija Consult, s.r.o.	4 000,00
Draslarová Dana, Ing.	7 000,00	Polák Petr	4 000,00
Macháčková Jitka	7 000,00	Povšíková Zuzana	4 000,00
Tůmová Helena	7 000,00	Rosa Vladimír	4 000,00
Srdeční záležitost, s.r.o.	6 005,00	SRPDŠ při ZŠ a MŠ Barvířská, Liberec	4 000,00
		Šajbenová Aneta	4 000,00

Štefková Dagmar	4 000,00	Tomášová Zuzana	3 000,00
Šulc Václav	4 000,00	Vacková Lenka	3 000,00
Švecová Sandra	4 000,00	Zpěváková Marie	3 000,00
Velký semerink, s.r.o.	4 000,00	ZŠ Dr. Edvarda Beneše	3 000,00
ZŠ Husova, Liberec - školní družina	4 000,00	BILLA Plaza Liberec	2 800,00
ZŠ Přepěře	4 000,00	Doubek Karel	2 700,00
Sportovní klub Ještěd	3 700,00	Čemerys Tomáš	2 500,00
Forero Mora Mario A.	3 600,00	Navrátilová Jana	2 500,00
Bleková Jitka	3 500,00	Otta Jiří, Ing.	2 500,00
Ištvánek Adam	3 500,00	Pavlů Milan	2 500,00
Mejsnarová Eva	3 500,00	Simon Jiří, Ing.	2 500,00
Šimík Bohumír	3 500,00	Kotková Irena	2 400,00
Tučaniová Eva	3 500,00	Zachoval Ladislav	2 400,00
ZŠ Oblačná, Liberec	3 500,00	Zwierzová Markéta	2 400,00
Beneš Petr	3 000,00	Petrovský Ondřej	2 278,00
Brenek Ondřej	3 000,00	Šikolová Martina	2 200,00
Čálek Oldřich	3 000,00	ZŠ Barvířská, Liberec - 5. A, 2. B, 3. B	2 133,00
Dům seniorů Liberec	3 000,00	MŠ Dětská Liberec	2 100,00
Egermaierová Václava	3 000,00	Bednaříková Věra	2 000,00
Hlaváček Vít	3 000,00	Čermaková Lucie, Ing.	2 000,00
Karkošová Ivana	3 000,00	Dovrtelová Milena	2 000,00
Kozlovi Lenka a Pavel	3 000,00	Krajská nemocnice Liberec	2 000,00
Krchová Marcela	3 000,00	Lysáková Dana	2 000,00
Málková Jarmila, Ing.	3 000,00	Neuman Martin	2 000,00
Myslík Viktor	3 000,00	Novák Jan	2 000,00
Novotná Jana	3 000,00	Novotný Roman	2 000,00
Pech Lukáš	3 000,00	Poncarová Dáša	2 000,00
Pikousová Jana	3 000,00	Rozkovec Jiří	2 000,00
Robětín Karel	3 000,00	Smaka Petr	2 000,00
Střeštková Věra	3 000,00	Sticha Milan, Ing.	2 000,00

Šimová Michaela	2 000,00
Tarabová Alena	2 000,00
Tomáš Jiří, Ing.	2 000,00
Waliszewska Jarmila	2 000,00
Willcox Gabriela	2 000,00
ZŠ U Soudu, Liberec	2 000,00
Ptáčková Kristýna	1 600,00
Barta Petr	1 500,00
Hájek Tomáš	1 500,00
Kolarová Veronika	1 500,00
Konratová Anna	1 500,00
Lapihusková Vladimíra	1 500,00
Staud Radek	1 500,00
Vaner Vojtěch	1 500,00
Veverková Jana	1 500,00
Vojtíšková Jana	1 500,00
ZPS PZSUN	1 500,00
ZŠ Dobiášova, Liberec	1 500,00
ZŠ T. G. M., Hrádek nad Nisou	1 500,00
Perlingerová Pavla Inka	1 400,00
Kolouch Aleš, Ing.	1 300,00
ZŠ a MŠ Barvířská, Liberec	1 265,00
Červená Jana	1 250,00
ZŠ Česká, Liberec	1 214,00
Geppertová Adéla	1 200,00
Kratochvílová Lada	1 200,00
Pohanková Magdalena	1 200,00
Svobodová Helena	1 200,00
Žižka Lukáš	1 200,00
Adamová Cibulka Kateřina	1 100,00

Škrbková Naděžda	1 100,00
Bielik Radim	1 000,00
Bláhová Jaroslava	1 000,00
Česák Vojtěch	1 000,00
Čížková Markéta	1 000,00
Daniels Zita	1 000,00
Fialová Kateřina	1 000,00
Hovorka Jiří	1 000,00
Hovorka Vít	1 000,00
Hrdý Jakub	1 000,00
Hronová Marcela	1 000,00
Humlíčková Petra	1 000,00
Jakoubek Václav	1 000,00
Janů Michaela	1 000,00
Juzlová Jana, Mgr.	1 000,00
Kašpar Tomáš	1 000,00
Kirschová Dagmar	1 000,00
Krupka Stanislav	1 000,00
Magnalink, a.s.	1 000,00
Medlíková Olga Ing.	1 000,00
Michálková Lenka	1 000,00
Možiš Miroslav	1 000,00
Nejedlová Simona	1 000,00
Nývltová Lenka	1 000,00
Pařízková Jana	1 000,00
Přichystal František	1 000,00
Radiková Štěpánka	1 000,00
Stychová Petra	1 000,00
Šamša Vladimír, Mgr.	1 000,00
Šedivý Jaroslav	1 000,00

Školní družina Provodín	1 000,00
Veras medical, s.r.o.	1 000,00
Zámečník Miroslav	1 000,00
Zmatlíková Klára	1 000,00
ZŠ Broumovská, Liberec	1 000,00
Repčáková Linda	900,00
Kunclová Kristýna	800,00
Prauš Petr	600,00
Růžičková Pavla Inka	600,00
Šimek Jiří	600,00
Stejskalová Monika	550,00
Černá Jaroslava	500,00
Jeníková Jana	500,00
Jirena Jaroslav	500,00
Knotová Lucie	500,00
Kopecký Vít	500,00
Kotková Petra	500,00
Machová Martina	500,00
Pešek Richard	500,00
Petrlíková Kamila	500,00
Rubášová Klára	500,00
Smaržová Věra	500,00
Sýkorová Petra	500,00
Škodová Markéta	500,00
Škodová Markéta	500,00
Váňová Hana	500,00
Bednářová Eva	400,00
Černá Lenka	400,00
Kaninský Josef	400,00
Vaňková Petra	400,00

Jezerská Julia	300,00
Stanková Jana	300,00
Petříček Martin, Ing.	225,00
Banas Patrik	200,00
Čermaková Ladislava	200,00
Doležalová Ludmila	200,00
Hemberová Hana	200,00
Horačková Alena	200,00
Kafková Dana	200,00
Kovář Stanislav	200,00
Křížová Klára	200,00
Meruňková Kamila	200,00
Neuwirth Jiří	200,00
Ševčík Petr	200,00
Taraba Jan	200,00
Bartošová Alena	100,00
Filová Soňa	100,00
Hartman Marek	80,00
Malec Jan	50,00
Stejskalova Monika	50,00
Klíma Ondřej	21,02
CELKEM	1 287 083,74

Děkujeme všem dárcům, kteří přispívají Zoologické zahradě Liberec.
Velmi si vážíme každého příspěvku.

Zajdová Romana
vedoucí ekonomického oddělení
zajdova@zooliberec.cz

Technické oddělení a údržba v roce 2017

Technické oddělení se i v roce 2017 významně podílelo na řadě činností a snažilo se tak být hlavně podporou ostatních oddělení a všech složek Zoo Liberec. Hlavní cíl je po léta stejný - udržení areálů a jejich součástí ve stavu, který je komfortní pro chovaná zvířata, bezpečný a upravený pro návštěvníky i zaměstnance.

Průběžně byly provedeny i revize a kontroly, které jsou dané platnými legislativními nařízeními. Zaměstnancům bylo umožněno a zajištěno proškolení jak v oborech BOZP, PO a profesní způsobilosti dle jejich pracovní náplně.

Celoroční práce v jednotlivých sekcích technického oddělení

Oprava a údržba externími dodávky:

Budovy a nemovitý majetek je nutno průběžně opravovat a to nelze jen s pomocí vlastních pracovníků. Je nutno využívat služeb externích firem a jejich práci koordinovat s chodem zahrady a jejích specifických potřeb. Níže je uveden soupis hlavních prací a dodávek, které jsou významné nejen svou cenou, ale i složitostí a profesní různorodostí. Každá z oprav je jedinečná, ke všem bylo přistupováno s pečlivostí a rozmyslem. Bohužel stejně jako každý rok se nezvládlo opravit vše, ale to podstatné se podařilo zajistit.

Značné prostředky byly vynaloženy např. na likvidace dešťových vod, které negativně ovlivňovaly i blízké okolí zoologické zahrady.

Oprava a údržba movitostí:

Oprava a údržba movitostí za rok 2017 činila

842 069 Kč

Význačné opravy vozového parku a movitých věcí

Vozidlo/movitost	doplňující popis	částka
Johndeer	převodovka	41 000 Kč
Zetor 6911	celoroční náklady na opravy	48 000 Kč
Mitsubishi Fuso	celoroční náklady na opravy	60 000 Kč
Mobiliář	lavičky renovace	72 000 Kč
Zetor 7745	spojka, hřídel	81 000 Kč
Horal	opravy sběrače	113 000 Kč
Zetor Fortera	celoroční náklady na opravy	131 000 Kč

Opravy a údržba vlastními pracovníky

Pracovníci celoročně prováděli opravy a údržbu zařízení areálu. Jednalo se o opravy zámečnické, truhlářské a elektrikářské. V průběhu roku byly zajišťovány nejen opravy, ale i součinnost s externími dodavateli. Šlo zejména o opravy provozních prvků – od šubrů až po výrobu transportních beden pro zvířata.

Úklid areálu a budov

Pracovníci zajišťovali úklid areálu a budov i každodenní rozvoz krmiv. Podíleli se na přípravě akcí pro veřejnost dle harmonogramu např. Den Země, večerní prohlídky zoo, osazení soch apod.

Po dohodě s probační a mediační službou vypomáhala při úklidových pracích skupina, která vykonávala veřejně prospěšné práce.

Doprava a údržba vozového parku

Profesní řidiči během roku zajišťovali dovoz, zásobování a navážení materiálu na vlastní opravy. Dále plnili potřeby navážení a rozvozu krmiv po zoo, odvoz veškerých odpadů a biologických vzorků, odvoz hnoje, navážení parkosů a okusů. Prováděli také vlastní transport zvířat i mimo

Výčet význačnějších oprav prováděných dodavatelsky – částka zaokrouhlena na tisíce včetně DPH:

Oprava a údržba nemovitostí:		
Oprava a údržba nemovitostí za rok 2017 činila		3 688 720 Kč
Budova	Popis opravy	částka
Oplocení u jezera	opravy výplní oplocení	25 000 Kč
Lidové sady	havarijní uzávěr plynu	30 000 Kč
Úpravna vody bazénu lachtanů	pískový filtr	30 000 Kč
Přístřešek u zeber	oprava střechy – rákos	33 000 Kč
Dvojhub	tesařské konstrukce a střecha	35 000 Kč
Lidové sady	opravy střech, užlabí a lokální místa	53 000 Kč
Rybářská bašta	splnění hygienických podmínek pro provoz – příprava zeleniny	54 000 Kč
Cukrárna	nátěry stěn	68 000 Kč
Hospodářská budova	opravy chladících boxů – chladiivo a kompresory	68 000 Kč
Hájenka	oprava střechy	70 000 Kč
Ubikace nandu	opravy stěn do výřehu ke koňům Přev. a nátěr střechy	73 000 Kč
Pavilon slonů	zádveří objektu, zatepení, sanace omítek a malby	75 000 Kč
Lidové sady	opravy havarijní komínů	75 000 Kč
Divizna	rozvody technické vody pro karanténu	80 000 Kč
Dětské hřiště a kontaktní zoo	opravy střech a dětských prvků	112 000 Kč
Areál zoo	deponie stavebních hmot	113 000 Kč
Stáje zeber	nátěr střech, fukaru	137 000 Kč
Dvůr mezi pavilonem slonů a hospodářskou budovou	úpravy kanálů a asfaltových komunikací	140 000 Kč
Ubikace pro mravenečníka	úpravy dispozice, venkovní výběh, vodní prvky	142 000 Kč
Výběh takinů a koní Převalských	oprava odvodnění	144 000 Kč
Pavilon tropů	dřevěné obklady, lemy,	160 000 Kč
Výběh sobů	oprava odvodnění a části plotu	189 000 Kč
Lidové sady	sanace sklepa	213 000 Kč
Materiál na opravy:		
Materiál na opravy objektů/staveb		893 093 Kč

Vyhledka u koní Převalského, foto: R. Špringl

Výběh koní Převalského, foto: R. Špringl

území republiky. Součástí služeb na úseku dopravy bylo i zajišťování vozidel pro služební cesty.

Kontroly STK se prováděly dle časových termínů. Školení profesních řidičů a referentské zkoušky probíhaly na základě zákonných norem.

Zahradnická sekce

Areál zahrady je příjemná procházka udržovaným lesoparkem. Péče o lesopark zahrnovala údržbu vzrostlé zeleně pro zajištění bezpečnosti návštěvníků a zvířat. Provedení výškových arboristických prací bylo zadáváno průběžně dle aktuálních potřeb externím dodavatelům.

Běžné zahradnické práce byly prováděny průběžně po celý rok. Jednalo se zejména o pleť, setí, hrabání a přesazování. Rostliny a keře byly v průběhu roku chráněny pomocí dodaných vrstev štěrku a kůry. Expozice byly doplňovány dle požadavků jednotlivých zoologických oddělení o rostliny či keře. Významně byla doplněna zahrada o výsadby bambusu. Ten bude sloužit jako dekorace i jako krmná surovina.

Počet zahradníků byl v průběhu roku doplňován o klienty, kteří byli v zoo na léčebné terapii. Tito pracovníci velkou měrou přispěli k péči o rostliny i areál.

U budovy ZooExpo vznikla první etapa „krmné a ochutnávkové zahrady“. Tato akce byla realizována ve spolupráci se zahradnickou školou z Litomyšle, a to od úvodních ideových návrhů až po samotnou terénní úpravu včetně vysázení za účasti studentů na odborné praxi.

Denní a noční vrátní, úklid

Denní vrátní pomáhali s chodem hlavního vstupu a odbavováním běžných návštěvnických výpůjček a dalších požadavků včetně informačního servisu o konaných akcích či případných omezeních pro návštěvníky.

Noční ostraha se starala o bezpečnost a ochranu areálu po jeho zavírací době a v nočních hodinách, včetně potřebné koordinace s noční ostrahou v objektu Lidových sadů. Během celého roku bylo potřeba zajistit i úklid návštěvnických prostor po celé zoo. Úklid se prováděl denně ve vstupní hale a objektu ZooExpo. Dále byly zajištěny pravidelné a akutní úklidy administrativních prostor zoologického oddělení, šaten na dílně a objektu SEV DIVIZNA.

Během letní sezony se technické oddělení staralo o chod parkovacích ploch, jak v točce tramvaje, tak i v ulicích Fibichova a Riegrova.

Investice a technické zhodnocení v roce 2017

Oprava krajnice

Komunikace vedoucí z horní části zahrady k jezeru byla doplněna o odvodňovací prvek a výměnu části vozovky. Cena za dílo činila 330 161 Kč včetně DPH.

Výměna traťa

Výměna stávajícího traťa za nový hermetizovaný olejový přepínatelný transformátor 22 (10) / 0,4 kV, 630 kVA, ve vinutí Cu a výměna stávajícího rozvaděče RD1 (630 A) za nový rozvaděč pro $I_n = 1\ 000\ A$. Investiční náklady dosáhly výše 499 410 Kč včetně DPH. Cena samotného transformátoru byla 361 880 Kč včetně DPH.

Vyhlídku u sobů a koní Převalského

Expoziční vyhlídka na rozhraní mezi výběhem sobů a koní Převalského byla realizována jako jednoduchá dřevěná konstrukce s valbovou střechou s retenční schopností zadržet vodu v území. Návštěvníky od výběhů odděluje akátové zábradlí se síťovou výplní a kamenný val. Příspěvkem na stavbu se podílela Nadace Preciosa částkou 100 000 Kč

Zahradní úpravy, foto: R. Špringl

Tropický pavilon, foto: R. Špringl

a dále ČEZ sbírkou Pomáhej pohybem částkou 70 000 Kč. Cena vyhlídky 370 316 Kč včetně DPH.

Expozice koní Převalského

Stáje pro koně vznikly kompletní přestavbou ubikace pižmoňů. V severní části výběhu bylo vytvořeno oplocení ze silnostěnného pletiva a na jižní straně z plných prken. Výběh byl doplněn o kamenný val. Cena úpravy expozice a stáje činila 1 003 158 Kč včetně DPH.

SEV DIVIZNA – Javorová čp. 207

S investicí Statutárního města Liberce ve výši 174 622 Kč (včetně DPH) byla provedena výměna plynového kotle – změna technických parametrů za účelem snížení energetické náročnosti budovy.

Záložní zdroj proudu pro líhně

Pořízení záložního automatického zdroje elektrocentrály včetně úpravy rozvaděčů a stojanu a zámečnických konstrukcí – branek, znamenalo technické zhodnocení objektu ZooExpo o 68 570 Kč včetně DPH. Do stavu přibyl movitý majetek – automatický záložní zdroj Medvědi Grizzli 7000 H ATS v hodnotě 102 350 Kč včetně DPH.

Elektromobil pro rozvoz krmina

Byl zakoupen elektromobil pro rozvoz krmiva značky Goupil typ G4. Vozydlo bylo pořízeno s podporou Státního fondu životního prostředí za 726 000 Kč včetně DPH.

Projektová dokumentace na opravu přísálí Lidových sadů

Byla zahájena práce na projektové dokumentaci na opravu přísálí – vý-

měna parket a elektroinstalace a interiérových prvků – včetně zajištění souhlasných stanovisek dotčených orgánů. Realizace je plánovaná na rok 2018.

Energetika a spotřeby energií a PHM

Spotřeby základních dodaných energií a spotřeba PHM		
Technická komodita	počet jednotek	jednotka
Elektrická energie	1 050	MWh
Plyn	216 911	m ³
Spotřeba nafty	13 576	litrů
Spotřeba benzínu	5 003	litrů

Poděkování:

Závěrem chci poděkovat všem kolegům kolektivu technického oddělení za svědomité plnění jejich povinností v roce 2017. Platí to i pro ty, kteří s námi jsou krátce a neprožili s námi celý rok, dík patří i těm, kteří v průběhu roku z pracovního poměru odešli.

Ing. Radim Špringl
vedoucí technického oddělení
springl@zooliberec.cz

Kůň Převalského, foto: Zoo Liberec

Restaurace Formanka v roce 2017

Po fázi zkušebního provozu zahájeném v roce 2015, kdy restaurace přešla pod Zoo Liberec, byl rok 2017 prvním obdobím, které se dá hodnotit komplexněji a s větším odstupem. V loňském roce počáteční očekávání nabyla reálných rozměrů na základě konkrétních zkušeností.

Od samého počátku si Formanka zachovala svůj základní rys, s nímž vstupovala po delší odmlce do nové éry provozu. Stala se neodmyslitelnou součástí nejen zoologické zahrady, ale i Lidových sadů.

S novým rokem se opět zopakovalo období masopustu, plesů a matuřiných setkání. Pro restauraci to znamenalo zvýšený zájem o konzumaci

nápojů a slavnostnějších menu podávaných jak v samotné Formance, tak často – dle přání jednotlivých skupin a pořadatelů – i na samotných sálech Lidových sadů. Na jaře se pak podařilo zrealizovat několik svatebních hostin, což je nový druh akcí, které se do Formanky postupně vrací.

Od počátku se Formanka snaží naplnit svou vizi být především výletní restaurací pro širokou škálu návštěvníků z Liberce, vzdálenějších míst ČR i hostů ze zahraničí. Nejnáročnějším obdobím pro provoz restaurace tak dlouhodobě zůstávají prázdninové měsíce. V letním období prošlo restaurací velké procento návštěvníků zoo a služby se tak zaměřily nejen na menu založené na kvalitních surovinách a nabídce zdravých pokrmů, ale zároveň na rychlý servis pro velké množství hostů.

V roce 2017 se podařilo dokončit venkovní posezení. Restaurace tak rozšířila svůj prostor o dvě venkovní terasy. První z nich se nachází při hlavním vstupu do Formanky a je využívána zejména cyklisty a turisty směřujícími do Jizerských hor. Druhá je situovaná do klidové zastíněné části zahrady Lidových sadů a hojně navštěvována matkami s dětmi hledajícími bezpečně ohraničené místo pro volnější pohyb svých dětí. Právě pro ně zde postupně vznikla zákoutí s dětskými herními prvky. Zahrada poskytovala samozřejmě prostor i pro aktivity dospělých. Vedle pískoviště a trampolíny bylo možné využít stůl pro ping pong, vyzkoušet si rovnováhu na slackline, nebo si u služby zapůjčit badminton či šipky. V nabídce nechyběly ani piknikové deky.

Přínosná byla i spolupráce s DDM Větrník, jehož děti se u nás pravidelně stravovaly během příměstských táborů. Pro tento účel výborně posloužil Malý sál Lidových sadů.

Raut Restaurace Formanka, foto: Zoo Liberec

Vedle konceptu výletní restaurace se podařilo plně naplnit i vizi restaurace pro vyšší nároky na gastronomii. Po letním provozu nastalo jako každý rok období firemních oslav, školení a vánočních večírků, tedy období, kdy měl personál restaurace možnost ukázat gastronomii v té skvělejší podobě a oslnit hosty pestrým výběrem pokrmů servírovaných na stříbře a zrcadlech. Za dobu své existence si Formanka získala důvěru mnoha velkých firem, které se do prostor restaurace opakovaně vrací. Rok 2017 nebyl výjimkou. I zde se osvědčila skvělá možnost využívat ve spolupráci s Lidovými sady prostory celé budovy a pořádat akce větších rozměrů, než si mohla dovolit běžná restaurace.

Restaurace Formanka tak i v roce 2017 naplňovala svůj původní záměr udržet si velmi slušný standard poskytovaných služeb a uspokojovat chuťové buňky co největšího počtu spokojených strážníků. Cílem pak nadále zůstává být zejména osobní, osobitou a lidskou v přístupu k hostům tak, aby se v Restauraci Formanka cítili dobře a rádi se vraceli.

Olga Šiškinová

odpovědná vedoucí Restaurace Formanka

tel. +420 487 377 176

email: formanka@zooliberec.cz

www.formankaliberec.cz

ARCHA
LIBEREC

Centrum pro zvířata v nouzi ARCHA v roce 2017

Zoologická zahrada pomocí své organizační složky Centrum pro zvířata v nouzi ARCHA zajišťuje provoz útulku pro opuštěná a nalezená zvířata ze zájmových chovů, záchranou stanicí pro handicapované živočišky fauny ČR a ekogramotnost v těchto oblastech.

Pomocí příspěvku z Ministerstva životního prostředí se podařilo aktualizovat leták o pomoci volně žijícím živočichům v nouzi. A díky dotaci z Ekofondu Statutárního města Liberec mohla být vytvořena série edukačních panelů k problematice volně žijících živočichů.

V roce 2017 získalo Centrum ARCHA druhé místo v anketě Osobnost roku Libereckého kraje v kategorii dobrý skutek.

Útulěk pro opuštěná a nalezená zvířata ze zájmových chovů

V rámci hlavní činnosti útulku, tj. odchyty zvířat na území města Liberce a některých dalších obcí, péče o ně a navrácení zpět majiteli nebo předání do náhradní péče, byla poskytnuta péče 491 psům a 304 kočkám. U psů se jedná o nejnižší číslo od roku 2006, kdy přešel útulek pod Zoo Liberec. Díky sociální síti se daří řadu zvířat umístit, aniž by musela projít útulkem. V roce 2017 bylo uskutečněno 555 výjezdů k odchytem zvířat nebo likvidaci kadáverů. V nočních hodinách prováděli odchyty strážníci městské policie, kteří do útulku umístili 64 zvířat. Útulěk poskytl v průběhu roku útočiště sedmi psům, kteří byli odebráni úřady

pro týrání. Bohužel jeden pes byl již v tak špatném stavu, že krátce po převozu do útulku zemřel. Úřady bylo pro týrání odebráno i vietnamské prase, které nakonec muselo být utraceno a dva králíci, kterým se hledal nový domov. Dále útulek poskytl domov jedné kočičce a dvěma psům odebraným úřady z bytu před jeho zapečetěním po úmrtí majitele.

Kromě běžné péče o svěřence útulku, která mnohdy nebývá jednoduchá, jelikož se do útulku dostávají zvířata zanedbaná a je třeba je léčit a ošetřovat, je další činností útulku regulace populací zdvočelých koček. V rámci kastračního programu sponzorovaného z Ekofondu Statu-

Pes napadený kožním parazitem před a po péči útulku, foto: M. Mušutová

tárního města Liberec byly ošetřeny následující lokality: Zelené údolí, Doubí, Janův Důl, Harcov a Růžodol, kde byly početné populace množících se koček. Další lokality byly ošetřeny na základě jednotlivých oznamovatelů, u kterých se objevily polodivoké, či toulavé kočky, ale jednalo se o osamocené jedince. Na lokalitě v Zeleném údolí došlo i přes zajištění a časté kontroly spolupracujícími místními občany ke krádeži sklopce. Jelikož jsou kočky zvyklé chodit na krmení až ve večerních a nočních hodinách, byl odchyt v této lokalitě velmi problematický a musel být prováděn mimo pracovní dobu Centra ARCHA. Kvůli krádeži sklopce musel jeden zaměstnanec sklopec po dobu odchytu hlídat a vždy odvézt, ať už byl odchyt úspěšný, či nikoli. Když začaly převažovat neúspěšné odchty, byl odchyt na této lokalitě přerušen, přestože tam stále jsou vykastrování jedinci. V rámci projektu bylo odchyceno 51 jedinců, ale vykastrováno jich bylo pouze 40. Zbýlých 11 jedinců byla kotata, která ještě nemohou podstoupit kastraci a byla předána do náhradní péče. 20 zvířat bylo v rámci programu vypuštěno zpět na stejnou lokalitu. Zbytku jedinců se podařilo nalézt nový domov u osvojitelů, aby nemuseli žít na ulici.

Do Centra pro zvířata v nouzi se často dostávají zvířata nemocná, či zraněná, vyžadující nákladnější veterinární zákroky nad rámec běžného rozpočtu. Jedná se o operace, které nejsou důvodem k utracení zvířete, ale bez dalšího zákroku dochází k jeho utrpení. Financování operací zvířat je závislé na příspěvcích od dárců. V roce 2016 Liberecký kraj podpořil projekt s názvem: „Podpora pohody zvířat v útulku“, který právě řeší tyto nákladnější veterinární zákroky a měl přesah i do roku 2017. V roce 2017 byly provedeny čtyři rentgeny – 1x nezhojená zlomenina, 1x Rtg močových cest kvůli ucpané močové trubici u psa, 1x Rtg hrтанu, kvůli neustálému kašlání psa a rentgen u zřejmě autem sražené

kočky, kvůli zjištění rozsahu škod a následně provedená euthanasie. 1x bylo provedeno sonografické vyšetření břicha u kastrováného kocoura, kvůli potvrzení vlhké formy FIP a následně provedena euthanasie, aby nedošlo k nakažení dalších obyvatel útulku. Dále byly provedeny tyto operace – uretromie u křížence bišonka, který měl tak ucpanou močovou trubici při příchodu do útulku, že nebyl schopen močit; re-vize oka a tlamy u křížence maltézáčka, kde došlo k vytrhnutí několika zubů; odstranění břišní kýly a zároveň kastrace u kočky, dále amputace paretické přední končetiny u mladé kočičky a amputace uhnívající zadní končetiny u kocoura.

Od DM drogerie markt s.r.o. získalo Centrum ARCHA účelový finanční dar 80 000 Kč na dva projekty a těmi jsou obnova dřevěných prvků – jednalo se zejména o nátěr voliéř, laviček a nástěnky u ohniště, který se podařilo zrealizovat ještě v roce 2017 a druhým projektem je zastínění do výběhů pro psy, jehož realizace proběhne v roce 2018.

	PSI	KOČKY
ukazatel	počet	počet
celkem přijato za rok 2017	491	304
zůstalo z předchozích let	30	11
nově zaevidovaných	301	302
z Liberce	246	257
z ostatních obcí	55	45
vráceno původnímu majiteli	335	16
osvojeno	149	210
vypuštěno na původní lokalitu	0	29
euthanasie	9	44
úhyn (nález, panleukopénie)	1	6
útek (z procházky, z přepravy při převozu)	1	1
zůstalo do dalšího roku	26	9

Letáky „Víte, jak nám pomoci?“ foto: L. Čáповá

Na činnost Centra dále přispěly tyto organizace: ARI autoopravna Josef Cejpa, Billa Jablonec n. N., DD Semily, Decathlon Liberec, DENSO Liberec, Dimatex CS spol. s r.o., Hot joga Liberec, Klub starožitných kuriozit, LIPLASTEK, MEGAKNIHY Liberec, MI JA obchod se zdravou výživou, Nadační fond PES V NOUZI, pejskačky - Slunečná stráž, Pet Center Globus, Potravinová banka Liberec, RATAB, SIGMAPLAST, skautský oddíl Heuréka, Mustang a Stopa Liberec, Solární studio Ahava a trafika U Zimáku, SOŠ obchodní Liberec, SPŠ stavební a dopravní - Letná 90, SPŠ textilní Liberec, Tesco Liberec, ZŠ Broumovská 2. C, ZŠ Chrastava, ZŠ Ještědská, ZŠ Kaplického, ZŠ Křižanská, ZŠ Rychnov u Jablonce n. N., ZŠ Stráž n. N., 3. tř. ZŠ Vratislavice, ZŠ Vrchlického, Zvěrokruh Jablonec nad Nisou.

Veliké poděkování patří také bezjmenným dárcům, kteří v průběhu roku přispěli na činnost Centra celou řadou materiálních či drobných finančních darů – konzervy, granule, pamlsky, deky, pelíšky, steliva, vodítka, léčiva – přípravky na odčervení, odblešení.

Předání daru pro útulek, foto: L. Čáповá

Finanční dary byly využity na financování vlastních podílů u grantů, které v průběhu roku probíhaly:

„Regulování populací toulavých koček na území města Liberce“ – vlastní podíl činil 10 697,03 Kč.

„Podpora pohody zvířat v útulku“ – operace zvířat nad rámec rozpočtu – vlastní podíl pro rok 2017 činil 5 626 Kč.

„Personální posílení záchranné stanice v Liberci“ – pracovní výpomoc na péči o trvale handicapované živočichy přes hlavní sezónu. Projekt má přesah i do roku 2018. Vlastní podíl u projektu činil 23 461 Kč za rok 2017.

„Edukační panely pro záchrannou stanici“. Bylo vytvořeno sedm edukačních panelů velikosti 80 x 120 cm shrnující nejčastější řešené problémy v záchranné stanici – pomoc ježkům, netopýřům, mláďatům ptáků, mláďatům savců, pomoc zraněným ptákům, zvířata a pasti a čím dalším nás lidé nechtěně ohrožují. Vlastní podíl 5 073 Kč.

„Víte, jak nám pomoci?“ – aktualizace letáku. Vlastní podíl 3 380 Kč.

Záchranná stanice pro handicapované volně žijící živočichy

V roce 2017 bylo do záchranné stanice pro volně žijící živočichy přijato 1 079 zvířat, což je 3. nejvyšší počet přijatých živočichů v dosavadní historii stanice. Uplynulý rok můžeme označit za „celkem běžný“, žádné výjimečné případy jsme neřešili.

ARCHA obstarává v rámci Národní sítě záchranných stanic území pověřených obcí s rozšířenou působností: Liberec, Jablonec nad Nisou, Frýdlant.

V roce 2017 jsme přijali zvířata 97 druhů (z toho 978 ks volně žijících jedinců, 101 ks domácích, exotických a zavlečených). 51 % volně žijících zvířat se podařilo vrátit zpět do volné přírody.

druh zvířete	ZVÍŘATA VOLNĚ ŽIJÍCÍ		počet ks
	počet ks	druh zvířete	
Bažant obecný	5	Pěnkava jíkavec	4
Brhlík lesní	3	Pěnkava obecná	6
Budníček lesní	1	Plch velký	1
Čáp bílý	2	Poštolka obecná	34
Červenka obecná	2	Potápka roháč	1
Čížek lesní	2	Potkan obecný	1
Dlask tlustozobý	5	Puštík obecný	13
Drozd kvíčala	30	Rehek domácí	6
Drozd zpěvný	13	Rehek zahradní	6
Holub hřivnáč	8	Rorýs obecný	52
Hrdlička zahradní	9	Sluka lesní	1
Hýl obecný	4	Sojka obecná	14
Jestřáb lesní	2	Sokol stěhovavý	1
Jezevec lesní	2	Srnc obecný	26
Ježek východní	77	Stehlík obecný	2
Ježek západní	40	Straka obecná	10
Jiříčka obecná	3	Strakapoud velký	8
Kachna divoká	44	Štrnad obecný	1
Kalous ušatý	1	Sýkora koňadra	20
Káně lesní	16	Sýkora lužní	3
Konipas bílý	1	Sýkora modřínka	8
Kos černý	46	Sýkora parukářka	1
Krahujec obecný	6	Sýkora uhelníček	1
Králíček obecný	2	Špaček obecný	1
Králíček ohnivý	1	Tchoř tmavý	2
Krkavec velký	1	Ťuhýk obecný	1
Kuna skalní	20	Veverka obecná	22
Labuť velká	12	Vlaštovka obecná	9
Lasice kolčava	4	Vlk obecný	1
Liška obecná	7	Volavka popelavá	2
Morčák velký	1	Vrabec domácí	10
Netopýř hvízdavý	283	Vrabec polní	1
Netopýř pestrý	13	Vrána obecná šedá	1
Netopýř rezavý	5	Vydra říční	1
Netopýř ušatý	3	Výr velký	1
Netopýř večerní	5	Zajíc polní	14
Netopýř velký	1	Zvonek zelený	1
Ořešník kropenatý	2	Žluna zelená	4
Pěnice černohlavá	5	CELKEM	978

zvířata domácí, exotická, zavlečená	
druh zvířete	počet ks
Agapornis Fischerův	1
Andulka vlnkovaná	3
Fretka tchořovitá	1
Gekon sp.	1
Holub domácí	70
Kachna domácí	2
Korela chocholatá	3
Králík domácí	6
Křeček zlatý	1
Nandej černohlavý	1
Neoféma ozdobná	1
Osmák degu	1
Papoušek mniší	1
Páv korunkatý	1
Potkan obecný laboratorní	3
Prase domácí	1
Rosela Penant	1
Želva mississippiská	1
Želva zelenavá	1
Želva žlutohnědá	1
CELKEM	101

zhodnocení příjmu přijatých živočichů v roce 2017	
ukazatel	počet ks
přijato	1079
vypuštěno	443
úhyn, euthanasie	424
předáno jinému zařízení	8
osvojení	22
vráceno majiteli	3
kadáver	61
nepřijat - výjezd (posouzení situace, nezdařený odchyt...)	16
únik	5
ztráta (zabit predátorem)	3
v držení do dalšího roku	94

počty zvířat přijatých z území obcí s rozšířenou působností	
obec	počet ks
Liberec	663
Jablonec nad Nisou	260
Frýdlant	61
Turnov	41
Česká Lípa	19
Nový Bor	12
Tanvald	9
Děčín	5
Mladá Boleslav	2
Brandýs nad Labem	1
Jilemnice	1
Litoměřice	1
Louny	1
Mnichovo Hradiště	1
Semily	1
Železný Brod	1

V rámci záchranného transferu jsme dále přenesli 1 113 oboživelníků. Uskutečnili jsme 384 výjezdů k odchytům (bez záchranných transferů). Nejpočetnějším přijímaným druhem byl netopýr hvízdavý – 283 ks. Ty odchytáváme většinou z důvodů proniknutí dovnitř budov (20 % příjmů). Další nejčastější příčinou příjmů zvířat bývají osiřelá, opuštěná či z hnízda vypadlá mláďata (38 % příjmů) a zranění (33 % příjmů).

Za velké plus považujeme to, že se konečně podařilo získat a uvolnit finanční prostředky na alespoň sezónní personální posílení. Výpomoc brigádnic - ošetřovatelek byla přes nejexponovanější období velmi užitečná. Další posilou je brigádník, který postupně opravuje voliéry a výběhy.

Vzhledem k epidemii ptačí chřipky a k tomu, že jsme patřili do ochranného pásma, jsme od 3. 2. do 19. 3. museli fungovat v režimu ochranných opatření nařízených KVS. V tomto období jsme proto nevypouštěli ptáky, krmivo jsme podávali pod střechem a přijaté vodní ptáky jsme drželi v karanténě. Potýkali jsme se také s větším množstvím telefonátů občanů, kteří měli z nákazy obavy.

Některé zajímavé případy

Puštění z pokáceného stromu

Zajímavým případem bylo 7 několikadenních puštěnků obecných, které na jaře našli lidé v dutině pokáceného stromu v Krompachu. Podařilo se je úspěšně odchovat a po několikaměsíčním pobytu v Arše a učení lovu živé potravou byli vypuštěni. Měli jsme radost ze zjištění, že jsme je na život ve volné přírodě dobře připravili a jsou schopni se bez problémů uživit. Všechny jsme totiž okroužkovali a během podzimu se k nám dostali hned dva z těchto odchovanců – jeden propadl komínem domu v blízkém Ostašově (přežil a byl znovu vypuštěn) a druhý byl bohužel nalezen uhynulý po nárazu do okna nedaleko stanice. Oba byli ve velmi dobrém výživném

Puštíčata z pokáceného stromu, foto: I.Hancvenclová

Sojka zamotaná do vlasce, foto: I. Hancvenclová

Invaze netopýrů ve škole, foto: I. Hancvenclová

stavu. Soví sourozenci se tedy drží v okolí záchranné stanice a jejich přítomnost je zřejmá už z toho, že letos nemáme problém s myši.

Sojka na vlasce

Že utržené vlasce a rybářské háčky znamenají nebezpečí nejen pro vodní ptactvo, jsme se přesvědčili při záchraně sojky. Byla zamotaná oběma nohama do dlouhého kusu vlasce a visela v pětimetrové výšce na stromě. Naštěstí nebyla zraněná, takže jsme ji mohli hned po vyproštění vypustit.

Netopýři v základní škole

V jablonecké Základní škole Na Šumavě se na WC usídlili netopýři hvízdaví. Po vysazení okna na toaletách jsme ze spár vyprostili téměř 60 jedinců. Škola byla v létě zateplena a netopýři tak přišli o svůj tradiční úkryt (škvíry ve zdech), proto hledali náhradní zimoviště uvnitř budovy. Hejno přespí do jara v Arše a pak bude vypuštěno do volné přírody.

Realizované záchranné transfery

Realizovali jsme 2 záchranné transfery obojživelníků přes rizikové komunikace v lokalitách „Lukášovská – Liberec, Starý Harcov“ a „Mšenská – Liberec, Kunratice“.

Záchranný transfer probíhal metodou instalace mobilních bariér (fólie) a zachytávání zvířat v zemních pastech (zapuštěná plastová vědra). Pasty byly minimálně dvakrát denně kontrolovány a odchycení obojživelníci přenášeni přes komunikaci do okolí rozmnožiště. Bariéry byly instalovány 21. a 22. 3. a zlikvidovány 17. 4. 2017.

Na lokalitě „Lukášovská – Liberec, Starý Harcov“ bylo přeneseno celkem 188 obojživelníků. Jedná se o naprosto nejnižší záchyt za celou dobu, kdy zde bariéry stavíme (od r. 2008). Podle informací místních obyvatel obojživelníci netáhli ani přes jejich zahrady z druhé strany.

Na lokalitě „Mšenská – Liberec, Kunratice“ bylo přeneseno celkem 925 obojživelníků. V tomto roce jsme bariéru protáhli o cca 80 m směrem k Jablonci (přidáno 7 kyblíků), což pomohlo snížit počet přejetých žab oproti loňskému roku. Tah byl velmi rychlý, většina obojživelníků přešla v době od 29. 3. do 5. 4., tj. během 8 dní.

záchranné transfery obojživelníků v roce 2017

	lokality Liberec	
	Lukášovská, Starý Harcov	Mšenská, Kunratice
druh	počet ks	počet ks
Ropucha obecná	143	810
Skokan hnědý	43	108
Čolek obecný	2	7
celkem obojživelníků	188	925

Vydání osvětových a informačních materiálů

V roce 2017 jsme vydali osvětový leták „Víte, jak nám pomoci?“. Obsahuje základní rady občanům při nálezů handicapovaných volně žijících živočichů a nejdůležitější kontakty. Dále jsme připravili soubor informačních panelů o nejčastěji řešených problémech – instalovány v areálu ZS.

Poděkování za finanční podporu záchranné stanice

Národní síť záchranných stanic – příspěvek na provoz (424 073 Kč)
 Liberecký kraj – příspěvek z grantového programu Program podpory péče o zvířata v nouzi na projekt „Posílení personálního zajištění provozu záchranné stanice pro handicapované živočichy - ARCHA“ (94 000 Kč)
 Ministerstvo životního prostředí ČR – příspěvek z Programu péče o krajinu na realizaci záchranného transferu obojživelníků (19 279 Kč)
 a příspěvek zoologickým zahradám na vydání informačního letáku „Víte, jak nám pomoci?“ (6 400 Kč)
 Město Liberec – příspěvek z Ekofondu na výrobu 7 ks panelů s tematikou nejčastěji řešených případů (19 000 Kč)

Poděkování:

Farmě krmného hmyzu Milan Bažant & spol. – celoroční zajištění krmných červů zdarma,
 Ing. Petru Havlíčkovi (Krajský úřad Liberec – odbor životního prostředí a zemědělství) – vstřícnost a pomoc při řešení právních záležitostí týkajících se provozu záchranné stanice,
 manželům Zdeňkovi a Daniele Jahodovým, Miroslavu Půlpánovi – spolupráce při monitorování a odchytu handicapovaných labutí.

Ekologická výchova

V roce 2017 se v Centru pro zvířata v nouzi zrealizovalo 22 dvouhodinových výukových programů na téma fungování útulků a záchranných stanic. Program je upraven pro žáky 3.–9. tříd ZŠ. Pro prvňáčky a druhéky nabízíme jeden a půl hodinový program „Pomoc v zimě“ věnovaný přikrmování zvěře, ptáků a pomoci probuzeným hibernantům, se kterými se děti mohou setkat. Tento program využily čtyři třídy. Celkem navštívilo výukové programy 506 žáků a 40 učitelů.
 Kromě placených výukových programů proběhlo i 19 komentovaných prohlídek, většinou jako odměna za dary. Těchto exkurzí s výkladem se zúčastnilo 408 účastníků. V průběhu července bylo uspořádáno odpoledne pro Sdružení tělesně postižených Česká Lípa, které do ARCHY opět pro velký zájem z loňského roku vypravilo autobus. Kromě dvou komentovaných prohlídek pomohli s venčením pejsků a využili i našeho posezení u ohýnku k opečení uzenek.
 V roce 2017 proběhly i čtyři besedy ve školách a školních družinách na téma útulků a záchranných stanic, jako součást projektových dnů. Celkem se těchto besed zúčastnilo 235 účastníků.
 Z akcí pro veřejnost se osvědčilo tzv. „Jarní vyvětrání útulku“, které letos

proběhlo 8. 4. 2017. Pro zájemce o venčení psů byla připravena pětilometrová trasa s kontrolní krabičkou s obrázkou mandal. V Centru ARCHA si pak zájemci mandaly vybarvili barvami na sklo a odnesli domů. Tato akce zaujala 35 návštěvníků. Tradiční čtvrtletní dny otevřených dveří v záchrané stanici zaujaly 55 návštěvníků.

Jako každoročně mělo Centrum ARCHA možnost prezentovat svou činnost záchrané stanice a útulku na oslavách mezinárodně významných dnů v Zoo Liberec, jako je Den Země, který proběhl 22. 4. na téma „Vyrobme si sami“. Centrum ARCHA zde prezentovalo přírodní repelent pro psy a mělo připraveny vědomostní aktivity na téma *Ixodes ricinus*. Dalším takovým vzdělávacím dnem byl Den Zvířat, který proběhl 7. 10. a byl věnován potravním řetězcům. Pracovníci Centra ARCHA se zúčastnili i externích akcí jako byla akce „Jaro všemi smysly“ pořádaná v EKO Parku Liberec za účasti Lesů ČR, naše aktivity byly věnovány mláďatům volně žijících živočichů.

Spolupracujeme se základními a středními školami na zabezpečení výuky žáků, ať už odbornou praxí, dobrovolnictvím v jejich volném čase, nebo třeba i na odbourání strachu z čtení na veřejnosti, kdy místo lidského publika mají děti pejsky a kočičky z útulku.

V průběhu roku 2017 proběhl poslední XX. ročník tradiční výtvarné soutěže k mezinárodnímu dni zvířat, kterou pořádá Centrum ARCHA za finanční podpory Libereckého kraje, resortu zemědělství a životního prostředí. Letošní ročník byl zaměřen na téma kampaně zoologických zahrad „Nechte nás žít a růst“. Cílem bylo seznámit širokou veřejnost s problematikou ohrožených druhů zvířat a rostlin v našem okolí a udržet ekosystémy našich běžných původních druhů v rovnováze, aby nedocházelo k jejich vymírání. Soutěž měla být věnována živočichům, kteří se nám na první pohled mohou zdát zbyteční a mnohdy se jich

i bojíme, ale mají nezastupitelnou funkci v ekosystému (hmyz, pavouci, hadi, ...). Celkem se zúčastnilo 10 škol z Libereckého kraje, které zaslaly 140 výtvarných prací.

Na závěr bych chtěla poděkovat za pomoc a spolupráci: kolegům ze Zoo Liberec, pracovníkům veterinární kliniky v Růžodole, strážníkům Městské policie Liberec, pracovníkům odboru životního prostředí Magistrátu města Liberce, pracovníkům ÚVR ČSOP a kolegům ze záchraných stanic pro handicapované živočichy, pracovníkům Krajského úřadu pro Liberecký kraj – resort životního prostředí a zemědělství a v neposlední řadě pracovníkům AOPK, Farmě krmného hmyzu Milan Bažant & spol. za celoroční zajištění krmných červů a dobrovolníkům, kteří nám pomáhají s venčením pejsků.

Mgr. Lenka Čápková

vedoucí ARCHA - Centrum pro zvířata v nouzi při ZOO Liberec

Ostašovská 570, 460 11 Liberec
Tel.: 485 106 412, 602 774 104 (psi a kočky)
728 040 610 (ostatní zvířata)
utulek@zooliberec.cz
www.zooliberec.cz/archa
www.archa.zooliberec.cz

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,
výroční zprávu bilancujeme a zavíráme pomyslné dveře za sedmnáctým rokem činnosti Městského střediska ekologické výchovy při Zoo Liberec – DIVIZNA.

Mimořádnou událostí v roce 2017 pro nás bylo, že jsme se dobrovolně přihlásili do procesu certifikace poskytovatelů služeb v oblasti environmentální výchovy. K certifikačnímu auditu jsme se připravovali celý rok a uspěli jsme ve všech čtyřech posuzovaných oblastech: řízení organizace, programoví pracovníci, environmentální programy a ekologie provozu.

Rok 2017 jsme rovněž po okraj naplnili výukou dětí, žáků, studentů i pedagogů. Podrobněji se s počty realizovaných akcí můžete seznámit v části „Ekologické výukové programy“ a „Akce pro pedagogické pracovníky“.

Úspěšně jsme dosáhli cílů projektu Vzdělávání zoopedagogů a zdárně jej na konci roku uzavřeli. Zásadní v tomto projektu pro nás byla spolupráce se zoopedagogy z 16 českých a slovenských zoo. Závěrečnou tečkou a zároveň vyvrcholením projektu, který trval dva a půl roku, byla konference Zvířata v ohrožení s hojnou účastí pedagogů, zoopedagogů, ochránců přírody a odborné veřejnosti.

Radou i pomocí jsme byli k dispozici školám zapojeným do programu EKOŠKOLA. Z významných počinů EKOŠKOLY v roce 2017 bychom rádi

zmínili oživení tradice setkávání a výměny zkušeností školních ekotýmů. Vzdělávání a osvětu v oblasti environmentální výchovy jsme jako každý rok podpořili pravidelným informačním servisem školám registrovaným v síti M.R.K.E.V a nabídkou specializačního studia pro školní koordinátory EVVO. Nejen o tom všem se více dočtete v následujících souhrnných odstavcích nebo obšírněji na našich webových stránkách <http://divizna.zooliberec.cz>.

Velmi nás těší stálý zájem vás, pedagogů, i přízeň podporovatelů, rádců a pomocníků! Vážíme si toho a děkujeme za spolupráci rovněž kolegům z naší mateřské organizace Zoo Liberec a sesterských organizací Lidové sady a Archa.

Za tým SEV DIVIZNA
Jolana Stáňová

SEV DIVIZNA je denní specializované pracoviště na podporu a realizaci environmentální výchovy a v této oblasti poskytuje následující služby:

1. realizuje ekologické výukové programy pro děti z mateřských škol, žáky základních a středních škol. Výukové programy vedou zkušení a odborně zdatní lektori:
 - používáme interaktivní formy a metody,
 - preferujeme kontakt s přírodou a výchovu prožitkem,
 - reagujeme na aktuální témata,
 - pomáháme školám v realizaci průřezového tématu RVP – environmentální výchova.
2. pořádá odborné semináře, exkurze či dílny pro studenty pedagogických fakult, pedagogické pracovníky, vedoucí dětských kroužků a oddílů, širokou veřejnost atp.,
3. realizuje výukové aktivity v areálu Zoo Liberec (výukové programy, komentované prohlídky...),
4. realizuje osvětové akce pro širokou veřejnost,
5. zajišťuje metodickou pomoc koordinátorům EVVO na školách, metodickou pomoc pro zpracovávání ŠVP,
6. zpřístupňuje knihovnu publikací k ekologické výchově a půjčuje netradiční výukové pomůcky,
7. komunikuje s ostatními organizacemi realizujícími EVVO v regionu i po celé republice,
8. spolupracuje s ostatními zoologickými zahradami v oblasti vzdělávacích aktivit, (metodika, inspirace, profesní růst...),
9. koordinuje síť škol v Libereckém kraji se zájmem o ekologickou výchovu (M.R.K.E.V., Ekoškola, ŠUŽ).

Poslání SEV DIVIZNA

SEV DIVIZNA svými aktivitami prostřednictvím environmentální výchovy podporuje a rozvíjí zodpovědnější chování lidí vůči všemu živému i neživému, tradicím, přírodě, krajině i planetě.

Jaké je naše pojetí environmentální výchovy? Environmentální výchova vede ke kladnému vztahu k přírodě, k respektování přírodní a kulturní pestrosti a posiluje sounáležitost s celkem. Člověk chápe důsledky svého chování, přijímá zodpovědnost za svá rozhodnutí a jedná dle zásad uvědomělé skromnosti.

SEV DIVIZNA získalo titul certifikovaný poskytovatel environmentální výchovy.

SEV DIVIZNA svými bohatými aktivitami v oblasti environmentální výchovy už 17 let podporuje, rozvíjí a především motivuje širokou veřejnost k zodpovědnějšímu chování k naší přírodě a planetě. Kvalitu služeb dokazuje i nově získaný Certifikát poskytovatelů environmentální výchovy. Členové Certifikační rady systému Certifikace poskytovatelů EV na svém lednovém zasedání (pozn.: jedná se o leden 2018, v této době jsme tuto VZ zpracovávali, ale certifikační proces probíhal v roce 2017) schválili všechny auditorské výroky a potvrdili, že Městské středisko ekologické výchovy při Zoo Liberec – SEV DIVIZNA je certifikovaným poskytovatelem služeb v oblasti environmentální výchovy. Pro SEV DIVIZNA i celou libereckou zoo je to obrovský úspěch.

„Byl to proces, na kterém jsme pracovali v průběhu celého roku 2017. Podařilo se nám uspět ve všech čtyřech oblastech – řízení organizace, programová pracovníci, environmentální programy a ekologizace provozu. Díky procesu certifikace jsme si v organizaci také ujasnili spoustu užitečných věcí. Oživilo jsme si odbornou diskusi uvnitř mezi kolegy

a nastartovali některé procesy, které je dobré v organizaci mít, abychom po mnoha letech působení nepropadali stereotypům a neusnuli na vlně úspěchů. Utřídili a upřesnili jsme si potřebné dokumenty a postupy, které v SEV DIVIZNA používáme. Certifikace je velmi dobrá příležitost, jak získat zpětnou vazbu na fungování organizace. Chceme nabízet kvalitní služby, chceme se zlepšovat a pomáhat našim klientům a certifikační proces nám k tomu napomáhá“. Aleš Kočí – vedoucí SEV DIVIZNA

SEV DIVIZNA pro školní kolektivy – ekologické výukové programy a jiné výukové aktivity

Náš lektorský tým nabízí mateřským, základním a středním školám širokou nabídku ekologických výukových programů, které mají podobu dvou až tříhodinových bloků či půldenních exkurzí a výukové aktivity v areálu Zoo Liberec.

Všechny ekologické výukové programy a výukové aktivity se dotýkají průřezového tématu Environmentální výchova (v některých případech Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, popřípadě Osobnostní a sociální výchova) a reagují tak na platné RVP.

V roce 2017 jsme nabídli školám nový ekologický výukový program Bavrný svět zvířat, který propojuje vzdělávací činnost ekologické výchovy a Zoo Liberec. EVP je určen žákům 6. a 7. tř. ZŠ. Pro střední školy jsme upravili již stávající programy a tím rozšířili naši nabídku, jsou to EVP Pochybné suvenýry a Prales na talíři.

Stalo se již tradicí, že služeb našeho střediska využívají studenti z Pedagogické fakulty Technické univerzity Liberec. Nabídli jsme jim opět ukázky našich programů jako inspiraci pro jejich další práci.

Celkem proběhlo 352 programů, kterých se zúčastnilo 7 365 dětí, 66 %

se uskutečnilo v terénu. Celkem bylo odučeno 822 hodin.

	MŠ	ZŠ	SŠ	VŠ
Počet programů:	57	274	15	6
Počet účastníků:	1099	5815	339	112

SEV DIVIZNA pro pedagogické pracovníky, studenty pedagogické fakulty a další zájemce

V roce 2017 uspořádalo SEV DIVIZNA celkem 18 vzdělávacích akcí pro pedagogické pracovníky, studenty pedagogických fakult, pracovníky školských zařízení a středisek ekologické výchovy, vedoucí zájmových kroužků i další zájemce z řad veřejnosti. Z těchto 16 akcí bylo 12 odborných seminářů, 2 tvořivé dílny, 1 konference a 1 odborná přednáška. Celkem absolvovalo realizované akce 378 účastníků.

• Projekt Vzdělávání zoopedagogů

V roce 2017 jsme v rámci projektu Vzdělávání pedagogů zrealizovali ve spolupráci s českými zoologickými zahradami 7 metodických seminářů pro pedagogy. Představili jsme jim tři nové vzdělávací programy s tématy ohrožených zvířat, nelegálního obchodu se zvířaty a problematikou pěstování palmy olejné. Tyto vzdělávací programy zařadily zoologické zahrady do svých programových nabídek a během roku 2017 těmito programy pod vedením zoopedagogů prošli žáci řady škol z celé České republiky. Metodiky programů jsme během tohoto roku rovněž

STÁTNÍ FOND
ZIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Ministerstvo životního prostředí

vydali tiskem. Vyvrcholením projektu byla podzimní konference Zvířata v ohrožení, na které se sešli pedagogové a pracovníci zoologických zahrad, aby se společně zamysleli nad tématem, jak pomoci ohrožené přírodě prostřednictvím vzdělávání. Konference byla spolufinancována Státním fondem životního prostředí ČR, Libereckým krajem a Zoo Liberec.

V prosinci 2017 jsme projekt, který trval od září 2015, zakončili vyhodnocením zpětných vazeb od 15 spolupracujících zahrad.

- **Síť škol v projektu M.R.K.E.V. (Metodika a realizace komplexní ekologické výchovy)**

V rámci projektu M.R.K.E.V., který finančně podporuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, byla vytvořena síť škol s hlubším zájmem o rozšíření svých aktivit v environmentální výchově. V Libereckém kraji tento projekt koordinuje SEV DIVIZNA a v současné době je do něj zapojeno na 676 škol z celé České republiky, z toho 55 škol je z Libereckého kraje.

Zapojené školy mají možnost využít cenné služby, např. pravidelnou rozesílku časopisu pro ekogramotnost Bedrník, zaslání informací i materiálů o ekologii, trvalý přístup do elektronického archivu Bedrníku či k aktuálním publikacím a pomůckám. Školy jsou informovány nejen o akcích zaměřených na ekologii v regionu, ale i o možnostech dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a financování rozvoje ekologické výchovy.

Jednou ročně je pro školy v kraji pořádána krajská konference k ekologické výchově Liberecká M.R.K.E.V., kterou finančně podporuje Liberecký kraj a Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina.

Seminář pro pedagogy v rámci projektu "Vzdělávání zoopedagogů", foto: archiv

• **Krajská konference ekologické výchovy Liberecká M.R.K.E.V. 2017**

Pedagogy jsme v roce 2017 pozvali v rámci tradičního podzimního setkávání Liberecká M.R.K.E.V. do Lidových sadů na konferenci „Zvířata v ohrožení – můžeme pomoci i my?“. Tématem tentokrát byla ochrana ohrožených zvířat a vzdělávání jakožto jeden ze způsobů účinné ochrany přírody. Zájem o téma a konferenci byl velký – sešlo se 106 účastníků. Konference měla záštitu MŽP, ale i MŠMT, a to právě pro její přesah do vzdělávání. V přednáškách vystoupili zástupci České koalice na ochranu biodiverzity a České inspekce životního prostředí. V odpoledních seminářích byla řeč především o vzdělávání. Pedagogové se dozvěděli o možnostech, jak se se svými žáky zapojit do záchranných projektů, seznámili se s lektory, kteří mohou přijet se vzdělávacím programem přímo do školy, a také se dozvěděli, jak probíhá vzdělávání o ohrožené přírodě v cizině - přímo v místech ochrany ohrožených zvířat. Na konferenci vystoupili pod vedením RNDr. Evy Kučerové žáci ze ZŠ Husova s rozšířenou výukou jazyků v Liberci a přítomným prezentovali výsledky projektových dní zaměřených na podporu ochranných projektů Zoo Liberec.

Konference se konala díky finanční podpoře Libereckého kraje, Státního fondu životního prostředí ČR (projekt Vzdělávání zoopedagogů) a Zoo Liberec.

• **Specializační studium pro školní koordinátory EVVO**

V roce 2017 bylo v říjnu zahájeno nové specializační studium pro školní koordinátory EVVO v regionu NUTSII Severovýchod (v Libereckém, Královéhradeckém a Pardubickém kraji). Specializační studium probíhá na základě vyhlášky č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariéřním systému pedagogických

pracovníků a naplňuje krajské koncepce EVVO. Studium společně připravily a realizují SEV DIVIZNA (Liberecký kraj), Ekocentrum PALETA (Pardubický kraj) a Středisko ekologické výchovy SEVER (Královéhradecký kraj). Tato střediska se systematicky a dlouhodobě zabývají vzděláváním pedagogů v této oblasti a působí jako krajské koordinátory sítě M.R.K.E.V. Do studia se přihlásilo 25 pedagogů (8 z Libereckého kraje), kteří absolvují 250 hodin přímé výuky. Studium našich pedagogů významně podpořil Liberecký kraj.

• **Program EKOŠKOLA**

Mezinárodní program EKOŠKOLA spojuje environmentální výchovu na škole s praktickými kroky vedoucími k ekologizaci jejího provozu. Možnost zapojení do programu je tradiční součástí nabídky SEV DIVIZNA školám. Při jeho naplňování úzce spolupracujeme s celorepublikovým koordinátorem TEREZA, vzdělávací centrum, z. ú., Praha.

Naše středisko tento program koordinuje v Libereckém kraji již jedenáctým rokem. V roce 2017 bylo v projektu zapojeno celkem 10 škol. Program EKOŠKOLA se nabízí i mateřským školám. EKOŠKOLKY pomáhají dětem, učitelům a rodičům udělat ze školky příjemnější, demokratičtější a přírodě bližší místo k životu. V Libereckém kraji byly zapojeny 2 mateřské školky, v roce 2017 titul EKOŠKOLA nově získala MŠ Pastelka, Švermova, Liberec. Program EKOŠKOLA podpořil Liberecký kraj.

• **Program Škola pro udržitelný život**

Posláním programu Škola pro udržitelný život, který společně vyhláší Nadace Partnerství a SEVER Horní Maršov, je vzdělávání dospělých v oblasti komunitního plánování a zapojení žáků a veřejnosti do konkrétních akcí zlepšujících životní prostředí.

Žáci těchto škol spolu s učiteli, rodiči a dalšími partnery přemýšlejí o tom, co mohou udělat pro udržitelnější rozvoj své obce nebo čtvrti. Spolu pak postupně realizují navržené změny a tím mění k lepšímu místo, kde žijí a studují.

V Libereckém kraji program koordinuje SEV DIVIZNA, které zároveň nabízí školám i odbornou asistenci při plánování a realizaci jejich projektů.

V roce 2017 probíhalo pilotní ověřování nové metodiky ŠUŽ v rámci projektu CIVIS. Do tohoto procesu se z Libereckého kraje zapojily 2 školy (ZŠ Višňová a ZŠ Pěnčín).

Ukončené projekty z Evropského sociálního fondu Operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost:

SEV DIVIZNA uspělo se dvěma granty v Evropském sociálním fondu – Operačním programu vzdělávání pro konkurenceschopnost. Projekt SEV DIVIZNA školám byl úspěšně ukončen v prosinci 2011, projekt SEV DIVIZNA pedagogům pokračoval do června 2012. V roce 2017 SEV DIVIZNA úspěšně ukončilo udržitelnost těchto projektů, ale aktivity nastartované těmito projekty nadále pokračují.

SEV DIVIZNA pro veřejnost

SEV DIVIZNA v akcích pro veřejnost tradičně spolupracuje s oddělením marketingu a PR skupinou Zoo Liberec.

V roce 2017 organizovalo Den Země v zoo, tentokrát na téma „Vyrobte si sami...“, a Světový den zvířat tamtéž. Participuje na akci Strašidelná zoo a vánočních večerních prohlídkách. Těchto akcí se celkově v průběhu roku zúčastnilo několik tisíc návštěvníků, cílené byly hlavně na rodiče s dětmi.

Na začátku července 2017 proběhl zootábor pro děti zaměstnanců, který měl v SEV DIVIZNA své zázemí.

Ve spolupráci probíhají i další akce zoologické zahrady, které SEV DIVIZNA přímo neorganizuje, ale podílí se na přípravě, například adventní večerní prohlídky. Jednou z posledních akcí na konci roku bylo zdobení vánočních stromčků dětmi z mateřských škol.

V letošním roce se za podpory dotačního programu MŽP podařilo v Zoo Liberec zrealizovat novou vzdělávací expozici „Tropický deštný les“. Cílem projektu je zvýšit povědomí veřejnosti o unikátním a druhově nejbohatším pevninském biomu a zároveň upozornit na ekologické problémy, kterým v současné době čelí. Jedním z dílčích cílů je ukázat návštěvníkům i drobnější obyvatele deštného lesa, konkrétně tři druhy žab. Část expozice je zaměřena na představení mezinárodní kampaně EAZA s názvem „Silent forest - Asian Songbird Crisis“ (Ztichlý les - krize pěvců v jihovýchodní Asii), které Zoo Liberec předsedá v následujících třech letech.

Z dalších akcí pro veřejnost vybíráme:

Den pro seniory v Zoo Liberec a ZooRiskuj

Zoo Liberec pořádala v měsících dubnu a říjnu 2017 akci Den pro seniory. Senioři nabídku sníženého vstupného využívají a vítají možnost komentovaných prohlídek, kterých se účastní i za nepříznivého počasí. SEV DIVIZNA se také každoročně významnou měrou podílí na vědomostní soutěži pro žáky II. stupně ZŠ a víceletá gymnázia s názvem ZooRiskuj.

Kola pro Afriku

Během roku 2017 se nám podařilo v rámci sbírky nashromáždít cca 150 kol. Kola byla dopravena do Ostravy k opravě. Následně poputují do Gambie v rámci akce Kola pro Afriku. Sběrku centrálně pořádá společnost Kola pro Afriku o.p.s. Sběrku kol v Liberci již několik let pořádá SEV DIVIZNA ve spolupráci s dobrovolníky Zoo Liberec a se z.s. Faunus.

FINANČNÍ ZPRÁVA ZA ROK 2017

Celkové neinvestiční výdaje/náklady	5 272 457,96
Příjmy/výnosy z vlastní činnosti	432 849,42
Dotace, příspěvky, dary	4 838 003,03
Příjmy/ výnosy	5 270 852,45

Personální zajištění

Dědková Lenka, Havle Leoš, Hegrová Lucie, Hnidová Petra, Hudcová Alice (od 2. 7. 2015 na mateřské dovolené), Krupová Jana (od října 2017 – projekt Silent forest), Nováková Miroslava, Pecinová Kateřina, Stáňová Jolana, Šafaříková Zuzana, Štajnerová Eva, Voháňková Marcela – externí pracovník v projektu

Poděkování patří všem, kteří pomáhali zrealizovat naše akce:

- **spolupracující organizace:** Celní správa ČR, FAUNUS z.s.; Chráníme mořské želvy, Kola pro Afriku o.p.s.; Lesy ČR, s.p. – Krajský inspektorát Liberec; Liberecký kraj – resort životního prostředí a zemědělství; Lipka Brno; Městské lesy Liberec, p.o.; Ministerstvo životního prostředí České republiky; SEVER – Horní Maršov; SSEV Pavučina a její členové; Technická univerzita Liberec; TEREZA, vzdělávací cen-

trum, z. ú., The Kukang Rescue, Tierpark Zittau a další, MŽP a ČIŽP a zoologické zahrady zapojené do projektu Vzdělávání zoopedagogů.

- **jednotlivci:** Bliml Jiří, Boučková Magdaléna, manželé Broukalovi, Foitová Ivona, Formanová Dominika, Fučíková Anna, Gdulová Hana, Grůňová Markéta, Hanel Jan, Hawel Tomáš, Hřibová Lenka, Jašková Naďa, Komrzý Tomáš, Korvasová Hana, manželé Kulichovi, Medlíková Olga, Modrá Jana, Nováková Kristýna, Nováková Šárka, manželé Nováčkoví, Pleskač Jan, Posolda Milan, Příplatová Lenka, Pudil Martin, Rotterová Johana, Řepík Michal, Řezníčková Jitka, Sobotková Dana, Svobodová Hana, Tesařová Barbara, Vacek Tomáš, Toušková Blanka a mnoho dalších.
- **zvláště děkujeme:** kolegům a dobrovolníkům ze Zoo Liberec za všestrannou pomoc a podporu.

Ing. Aleš Kočí

*vedoucí střediska ekologické výchovy DIVIZNA
koci@zooliberec.cz*

SEV DIVIZNA

*Městské středisko ekologické výchovy při ZOO Liberec
Lidové sady 425/1
Liberec 1, 460 01*

Telefon: 487 377 146 nebo 482 712 982
www.zooliberec.cz/divizna
www.divizna.eu

Ekologický výukový program „Kde bydlí žížaly”, foto: archiv SEV DIVIZNA

Kulturní a společenské centrum Lidové sady v roce 2017

V průběhu roku 2017 bylo v Lidových sadech uspořádáno celkem 443 pořadů a akcí pro 56 154 návštěvníků. Mimo areál Lidových sadů 9 pořadů projektu Lidové sady dětem pro 589 návštěvníků. Areál Dětského koutku navštívilo za 149 provozních dnů 14 417 návštěvníků a vyhlídkovou věž 783 návštěvníků.

Taneční kurzy absolvovalo 212 osob a hudební kurzy 301 žáků. Celkem tedy 507 pořadů a akcí a 72 456 návštěvníků. (+ 55 ostatní akce)

ROK 2017	akce	návštěvníci
vlastní pořady a akce	216	17 723
pořady projektu Lidové sady dětem	52	7 099
akce Restaurace Formanka	44	2 651
pronájmy a další využití prostor	131	28 681
celkem	443	56 154
akce LSD mimo Lidové sady	9	589
ostatní akce – neevidovaná účast		
(zkoušky, VOLBY 2017, vlastní akce (školení apod.))	55	X
hudební a taneční kurzy	X	513
areál Dětského koutku	X	14 417
vyhlídková věž Lidových sadů	X	783
celkem	507	72 456
odvolané a zrušené akce	25	X

Areál Dětského koutku

Stanovená provozní doba areálu je plánována od 15. 4. do 15. 10. V sezoně 2017 byl provoz zahájen 15. 4. a ukončen 19. 10. – podle meteorologických podmínek byl v provozu celkem 149 dnů.

Vyhlídková věž

Mimo evidované návštěvníky byla věž také v provozu v rámci jiných akcí Lidových sadů – Dny Evropského dědictví, školní výlety LSD, noční prohlídky, vernisáže výstav a při těchto akcích ji navštívilo mnoho dalších návštěvníků.

Kurzovní činnost

Hudební kurzy pod vedením vedoucí lektorky Zuzany Kubelkové. V roce 2017 byly otevřeny kurzy pro devět nástrojových a hudebních oborů – klavír, keyboard, flétny, kytary, zpěv a hudební kroužek pro nejmenší – Halekálcí.

Doplňkové služby v rámci kurzů – poradna pro nákup a opravy hudebních nástrojů, využití PC techniky v oblasti hudby, příprava pro vyšší formu hudebního vzdělávání, spolupráce při zakládání hudebních skupin a souborů.

Kurzy, probíhající ve dvou semestrech:

2. pololetí 2016–2017 – 2/2017 – 6/2017 – 12 lektorů a 137 žáků.
1. pololetí 2017–2018 – 9/2017 – 1/2018 – 12 lektorů a 164 žáků.

Taneční kurzy pod vedením tanečního mistra Vlastimila Čermáka.

V roce 2017 byly otevřeny 4 kurzy (40 lekcí) společenského tance, kterých se zúčastnilo celkem 106 tanečních párů – 212 účastníků.

Ve spolupráci s lektory kurzů bylo připraveno pro zájemce o společenský tanec celkem 6 tanečních setkání TANČÍRNA s průměrnou účastí 36 párů.

Projekt Lidové sady dětem

Kulturní akce pro mateřské a základní školy se sídlem na území města Liberce, částečně i pro školy v oblasti bývalého libereckého okresu, které se konají v době vyučování na základě vlastního výběru škol z naší nabídky.

Žánrově pestrá škála pořadů – hudební, literární a komponované pořady, loutkové, činoherní nebo muzikálové pohádky, pantomima a vzdělávací pořady.

Na akce jsou využívány především sály Lidových sadů, v menší míře jsou představení realizována přímo ve školách, což využívají především školy mateřské.

V květnu a červnu organizujeme „školní výlety do Lidových sadů“. Součástí výletu je pohádkové představení, výstup na vyhlídkovou věž, prohlídka Zoologické zahrady a návštěva Dětského koutku.

Tuto nabídku využívají nejenom školy liberecké, ale i školy ze vzdálenějších míst.

Výstavní činnost

Výstavy v prostorách Experimentálního studia, Galerie na balkóně a vyhlídkové věže volně navazují na úspěšnou výstavní činnost Galerie U Rytíře a Malé výstavní síně.

Velikonoční dílničky, foto: V. Štrynclová

-123 minut, FrozenFest, foto: Karel Novotný

Pohled z Lidových sadů, foto: K. Novotný

Dramaturgie výstav (proměnných a nejčastěji ve dvouměsíčním cyklu) se zaměřuje především na významné regionální autory. Záměrem je prolínání fotografických výstav, grafických technik, kreseb, maleb a plastik.

O prostory je velký zájem z řad fotografů a výtvarníků, neboť nyní v Liberci existuje jen málo vyhovujících prostor.

Výstavní činnost vhodně doplňuje celkovou činnost Lidových sadů, návštěvníci mohou zhlédnout zajímavé a inspirativní výstavy.

LEDEN, ÚNOR

Experimentální studio a předsálí, Galerie na balkóně a Vyhliádková věž

Vladimír Čech starší a Vladimír Čech mladší

Do divočiny

Velkoformátové fotografie zvířat z Evropy, Afriky a Jižní Ameriky.

BŘEZEN, DUBEN

Experimentální studio a předsálí, Galerie na balkóně a Vyhliádková věž

Cesta do hlubin študákovy duše

Výběr z fotografie, grafiky a kresby studentů Střední umělecké školy v Liberci

KVĚTEN, ČERVEN

Experimentální studio a předsálí, Vyhliádková věž

Vladimír Vlk (digitální a černobílá fotografie – průřez tvorbou)

Výstavy jsou pořádány u příležitosti životního jubilea autora.

Galerie na balkóně

Členská výstava Fomaklubu Liberec (fotografie)

ČERVENEC, SRPEN

Experimentální studio a předsálí

Pavel Stejskal

Můj svět – černobílá fotografie

Galerie na balkóně, Vyhliádková věž

Denisa Albaniová, Petr Zbranka

Prach času (fotografie)

ZÁŘÍ, ŘÍJEN

Experimentální studio a předsálí

Helena Skalická

Láska ve vodě – grafika

Galerie na balkóně

Věra Machková a členové fotokroužku ze ZŠ T. G. Masaryka v Hrádku nad Nisou

Když se sféry rozezní (fotografie, fotokoláže)

Vyhliádková věž

Výstava kreseb, obrazů klientů z chráněné dílny Fokus Liberec.

Výstavy se konají v rámci dnů duševního zdraví.

LISTOPAD, PROSINEC

Experimentální studio a předsálí, galerie na balkóně

Vyhliádková věž

FOTOKLUB BALVAN Jablonec nad Nisou členská výstava (fotografie)

Výstavy v Pavilonu žiraf Zoo Liberec

LEDEN –KVĚTEN

Jiří Mikoláš

Černobílý svět

Výstava fotografií zvířat liberecké zoo.

ČERVEN – PROSINEC

Každodenní setkávání

Fotografie zvířat z liberecké zoo objektivem jejich ošetřovatelů
(barevná fotografie)

58. A 59. KONCERTNÍ SEZÓNA KOMORNÍ HUDBY

Závěr 58. sezóny – 6 koncertů pro 135 předplatitelů a 138 návštěvníků.

Zahájení 59. sezóny – 4 koncerty pro 128 předplatitelů

a 97 návštěvníků.

Uskutečněné abonentní koncerty:

58. sezóna

5. koncert – 12. 1. 2017

SIEMPRE NUEVO – kytarové duo

Patrick Vacík a Matěj FremI

6. koncert – 9. 2. 2017

KALABIS QUINTET

Zuzana Bandúrová – flétna, Dana Wichterlová – hoboj, Anna Sysová –

klarinet, Denisa Beňovská – fagot, Adéla Triebeneklová – lesní roh

7. koncert – 9. 3. 2017

MUCHA QUARTET & VLADO KULÍŠEK

Juraj Tomka – 1. housle, Jozef Ostrolucky – 2. housle, Adam Pechociak – viola, Pavol Mucha – violoncello, Vlado Kulíšek – pantomima

8. koncert – 6. 4. 2017

MIROSLAV VILÍMEC – housle

Vladislav Vilímec – klavír

9. koncert – 13. 5. 2017

GUARNERI TRIO PRAGUE

Čeněk Pavlík – housle, Marek Jerie – violoncello, Ivan Klánský – klavír

10. koncert – 8. 6. 2017

KATEŘINA ENGLISHOVÁ – harfa & VILÉM VEVERKA – hoboj

59. sezóna

1. koncert – 7. 9. 2017

JAN MRÁČEK – housle & LUKÁŠ KLÁNSKÝ – klavír

2. koncert – 5. 10. 2017

LUBOŠ SKALA – baryton

Stanislav Gallin – klavír

3. koncert – 9. 11. 2017

MATYÁŠ NOVÁK – klavír

4. koncert – 14. 12. 2017

REGNIS – Liberecký komorní soubor

Kristýna Stoklasová – sopranistka a sbormistryně

– umělecká vedoucí

VELKÉ POŘADY A AKCE V ROCE 2017

- 26.–29. 1. NUTRIČNÍ KONFERENCE EAZA 2017
Konference Evropské asociace zoologických zahrad a akvárií
8. 2. 50 LET JIZERSKÉ 50
Setkání legend českého běžeckého lyžování.
11. 2. XII. ETNOPLES ZOOLOGICKÉ ZAHRADY
aneb Šakalí léta
18. 2. FROZENFEST
Legendární první venkovní festival sezóny.
10. 3. MUZIKANTSKÝ BÁL
- 20.–26. 3. JEDEN SVĚT 2017
Festival dokumentárních filmů s tematikou lidských práv.
24. 3. PLES V PYŽAMU
Ukažte světu, v čem spíte
1. 4. VELIKONOČNÍ DÍLNY
Tvůrčí dílny pro děti a dospělé.
28. 4. předČARODĚJNICKÝ REJ
Lampiónový průvod a upálení čarodějnice.
28. 5. JABLOŇOVÁ FEST 2017
5. ročník festivalu ZŠ a ZUŠ Jabloňová
3. 6. GREENFEST LIBEREC 2017
5. ročník EKO festivalu
11. 6. GODY 2017
Festival bluegrassu, country a příbuzných žánrů.
- 21.–25. 8. TÝDEN S POHÁDKOU
Pohádky pro nejmenší na zahradě Lidových sadů.
9. 9. 34. PODJEŠTĚDSKÁ VÝSTAVA PSŮ
Krajská výstava všech plemen psů.

16. 9. letní FROZENFEST
Letní verze multižánrového festivalu liberecké cooltury.
3. 11. ZVĚŘINOVÉ HODY sv. HUBERTA
Sraz milovníků lesa a dobrého jídla.
18. 11. PŘEDVÁNOČNÍ DÍLNIČKY
Tvůrčí dílny s vánoční tematikou.

Petr Vostřák

vedoucí střediska Lidové sady

KSC Lidové sady

Lidové sady 45/1, Liberec 1

www.lidovesadyliberec.cz

FrozenFest, foto: Karel Novotný

^ **Liberec**

